

Allmän miljö- och naturvård

20

Förslag till statsbudget för 2005

Allmän miljö- och naturvård

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling	11
2.3	Skatteavvikelser	12
3	Miljöpolitik	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutvecklingen	14
3.3	Skatteavvikelser	15
3.3.1	Skatteförmåner.....	15
3.4	Mål	15
3.5	Politikens inriktning	16
3.6	Insatser	18
3.6.1	Verksamhetsområde 1 Pådrivande och förebyggande miljöarbete	18
3.6.1.1	Insatser inom politikområdet.....	18
3.6.1.2	Insatser utanför politikområdet	25
3.6.2	Verksamhetsområde 2 Bevara och restaurera natur och miljö	29
3.6.2.1	Insatser inom politikområdet.....	29
3.6.2.2	Insatser utanför politikområdet	33
3.6.3	Verksamhetsområde 3 Kunskap och underlag för miljöarbete	34
3.6.3.1	Insatser inom politikområdet.....	34
3.6.3.2	Insatser utanför politikområdet	35
3.7	Resultatbedömning.....	36
3.7.1	Begränsad klimatpåverkan	37
3.7.1.1	Resultat	37
3.7.1.2	Analys och slutsatser	37
3.7.2	Frisk luft	38
3.7.2.1	Resultat	39
3.7.2.2	Analys och slutsatser	39
3.7.3	Bara naturlig försurning.....	39
3.7.3.1	Resultat	40
3.7.3.2	Analys och slutsatser	40
3.7.4	Giftfri miljö	40
3.7.4.1	Resultat	41

3.7.4.2	Analys och slutsatser.....	41
3.7.5	Skyddande ozonskikt	43
3.7.5.1	Resultat.....	43
3.7.5.2	Analys och slutsatser.....	43
3.7.6	Säker strålmiljö	43
3.7.6.1	Resultat.....	44
3.7.6.2	Analys och slutsatser.....	44
3.7.7	Ingen övergödning.....	45
3.7.7.1	Resultat.....	45
3.7.7.2	Analys och slutsatser.....	46
3.7.8	Levande sjöar och vattendrag.....	46
3.7.8.1	Resultat.....	47
3.7.8.2	Analys och slutsatser.....	47
3.7.9	Grundvatten av god kvalitet.....	48
3.7.9.1	Resultat.....	48
3.7.9.2	Analys och slutsatser.....	48
3.7.10	Hav i balans samt levande kust och skärgård.....	49
3.7.10.1	Resultat.....	50
3.7.10.2	Analys och slutsatser.....	51
3.7.11	Myllrande våtmarker	53
3.7.11.1	Resultat.....	53
3.7.11.2	Analys och slutsatser.....	53
3.7.12	Levande skogar	54
3.7.12.1	Resultat.....	54
3.7.12.2	Analys och slutsatser.....	54
3.7.13	Ett rikt odlingslandskap	56
3.7.13.1	Resultat.....	56
3.7.13.2	Analys och slutsatser.....	57
3.7.14	Storslagen fjällmiljö	58
3.7.14.1	Resultat.....	58
3.7.14.2	Analys och slutsatser.....	58
3.7.15	God bebyggd miljö	59
3.7.15.1	Resultat.....	60
3.7.15.2	Analys och slutsatser.....	60
3.8	Fonder	62
3.8.1	Kärnavfallsfonden.....	62
3.8.2	Bilskrotningsfonden	63
3.8.3	Batterifonden	63
3.9	Revisionens iakttagelser	63
3.10	Budgetförslag.....	64
3.10.1	34:1 Naturvårdsverket.....	64
3.10.2	34:2 Miljöövervakning m.m.	65
3.10.3	34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	66
3.10.4	34:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	68
3.10.5	34:5 Miljöforskning.....	69
3.10.6	34:6 Kemikalieinspektionen.....	70
3.10.7	34:7 Internationellt miljösamarbete	71
3.10.8	34:8 Stockholms internationella miljöinstitut	72
3.10.9	34:9 Statens strålskyddsinstitut	73
3.10.10	34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader.....	75
3.10.11	34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning.....	76

3.10.12	34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	77
3.10.13	34:13 Stöd till klimatinvesteringar	78
4	Politikområde Forskningspolitik under utgiftsområde 20	81
4.1	Budgetförslag	81
4.1.1	26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och sambhallsbyggande: Förvaltningskostnader.....	81
4.1.2	26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och sambhallsbyggande: Forskning	82

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	10
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet.....	11
2.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	12
2.3 Ramnivå 2005 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	12
2.4 Skatteavvikelser inom utgiftsområde 20, netto	12
3.1 Utgiftsutveckling inom politikområde Miljöpolitik.....	14
3.2 Skatteavvikelser inom politikområdet Miljöpolitik, netto	15
3.3 Formell naturreservatsbildning under perioden 1999–2002, fördelat per miljö kvalitetsmål.....	30
3.4 Skogsmark undantagen från skogsproduktion per den 31/12 2003.....	55
3.5 Anslagsutveckling 34:1 Naturvårdsverket	64
3.6 Offentligrättslig verksamhet 34:1 Naturvårdsverket.....	64
3.7 Uppdragsverksamhet 34:1 Naturvårdsverket.....	64
3.8 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:1 Naturvårdsverket	65
3.9 Anslagsutveckling 34:2 Miljöövervakning m.m.	65
3.10 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:2 Miljöövervakning m.m.....	66
3.11 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:2 Miljöövervakning m.m.	66
3.12 Anslagsutveckling 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald.....	66
3.13 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	67
3.14 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	67
3.15 Anslagsutveckling 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	68
3.16 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	68
3.17 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden	69
3.18 Anslagsutveckling 34:5 Miljöforskning	69
3.19 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:5 Miljöforskning	70
3.20 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:5 Miljöforskning	70
3.21 Anslagsutveckling 34:6 Kemikalieinspektionen	70
3.22 Offentligrättslig verksamhet 34:6 Kemikalieinspektionen.....	70
3.23 Uppdragsverksamhet 34:6 Kemikalieinspektionen.....	71
3.24 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:6 Kemikalieinspektionen	71
3.25 Anslagsutveckling 34:7 Internationellt miljösamarbete	71
3.26 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:7 Internationellt miljösamarbete	72
3.27 Anslagsutveckling 38:8 Stockholms internationella miljöinstitut	72
3.28 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:8 Stockholms internationella miljöinstitut.....	73

3.29	Anslagsutveckling 34:9 Statens strålskyddsinstitut.....	73
3.30	Offentligrättslig verksamhet 34:9 Statens strålskyddsinstitut.....	74
3.31	Uppdragsverksamhet 34:9 Statens strålskyddsinstitut.....	74
3.32	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:9 Statens strålskyddsinstitut.....	74
3.33	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:9 Statens strålskyddsinstitut.....	75
3.34	Anslagsutveckling 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader.....	75
3.35	Offentligrättslig verksamhet 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	75
3.36	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	76
3.37	Anslagsutveckling 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning.....	76
3.38	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning	76
3.39	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning	77
3.40	Anslagsutveckling 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	77
3.41	Uppdragsverksamhet 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	77
3.42	Affärsverksamhet 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	77
3.43	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	78
3.44	Anslagsutveckling 34:13 Stöd till klimatinvesteringar	78
3.45	Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:13 Stöd till klimatinvesteringar.....	79
3.46	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:13 Stöd till klimatinvesteringar.....	79
4.1	Anslagsutveckling 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	81
4.2	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader.....	81
4.3	Anslagsutveckling 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	82
4.4	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	83
4.5	Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	83

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:2 *Miljöövervakning m.m.*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av miljöövervakning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 40 000 000 kronor under 2006, högst 13 000 000 kronor under 2007 och högst 7 000 000 kronor under 2008 (se avsnitt 3.10.2).
2. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med förvärv av eller intrångserättning i ur naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 120 000 000 kronor under 2006 (se avsnitt 3.10.3).
3. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med genomförande av saneringsinsatser, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 250 000 000 kronor under 2006, högst 250 000 000 kronor under 2007 och högst 100 000 000 kronor under 2008 (se avsnitt 3.10.4).
4. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:5 *Miljöforskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 60 000 000 kronor under 2006, högst 40 000 000 kronor under 2007 och högst 30 000 000 kronor under 2008 (se avsnitt 3.10.5).
5. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:9 *Statens strålskyddsinstitut*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med strålskyddsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 5 000 000 kronor under 2006 och högst 5 000 000 kronor under 2007 (se avsnitt 3.10.9).
6. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:11 *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med kärnsäkerhetsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 20 000 000 kronor under 2006 och högst 18 000 000 kronor under 2007 (se avsnitt 3.10.11).
7. bemyndigar regeringen att under 2005, för ramanslaget 34:13 *Stöd till klimatinvesteringar*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med beslut om stöd till klimatinvesteringar som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 500 000 000 kronor under perioden 2006–2010 (se avsnitt 3.10.13).

8. bemyndigar regeringen att under 2005, för anslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 235 000 000 kronor under 2006, högst 210 000 000 kronor under 2007 och högst 115 000 000 kronor under perioden 2008–2010 (se avsnitt 4.1.2).
9. för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	Ramanslag	42 206
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	Ramanslag	299 186
34:1 Naturvårdsverket	Ramanslag	326 921
34:2 Miljöövervakning m.m.	Ramanslag	222 994
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	Ramanslag	1 691 197
34:4 Sanering och återställning av förorenade områden	Ramanslag	543 850
34:5 Miljöforskning	Ramanslag	85 227
34:6 Kemikalieinspektionen	Ramanslag	111 920
34:7 Internationellt miljösamarbete	Ramanslag	73 434
34:8 Stockholms internationella miljöinstitut	Obetecknat anslag	12 000
34:9 Statens strålskyddsinstitut	Ramanslag	106 333
34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	Ramanslag	96 811
34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning	Ramanslag	72 728
34:12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.	Ramanslag	259 998
34:13 Stöd till klimatinvesteringar	Ramanslag	50 000
Summa		3 994 805

2 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

2.1 Omfattning

I utgiftsområdet ingår politikområde *Miljöpolitik* och del av politikområde *Forskningspolitik*. Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden.

Forskningspolitiken presenteras närmare under utgiftsområde 16.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Politikområde Forskningspolitik	317	338	336	341	347	352
Politikområde Miljöpolitik	2 437	3 474	2 930	3 653	3 964	3 833
Totalt för utgiftsområde 20	2 754	3 813	3 266	3 995	4 311	4 185

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005

Den totala resursförstärkningen inom utgiftsområde 20 beräknas uppgå till 224 miljoner kronor 2005, 540 miljoner kronor 2006 och 414 miljoner kronor 2007 i jämförelse med 2004 års utgiftsnivå.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

<i>Miljoner kronor</i>			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	3 771	3 771	3 771
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	16	29	53
Beslut	263	566	416
Överföring till/från andra utgiftsområden	-55	-55	-55
Övrigt	0	0	0
Ny Ramnivå	3 995	4 311	4 185

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 2.3 Ramnivå 2005 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

<i>Miljoner kronor</i>	
	2005
Transfereringar ¹	1 428
Verksamhetsutgifter ²	2 146
Investeringar ³	421
Summa ramnivå	3 995

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2003 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteavvikelser

Statens stöd inom utgiftsområde 20 redovisas i huvudsak på statsbudgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på statsbudgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteavvikelser. Avvikelser från en likformig beskattning utgör en skatteförmån om t.ex. en grupp av skattskyldiga omfattas av en skattelättnad, och som en skattesanktion om det rör sig om ett ”överuttag” av skatt.

Många av skatteavvikelserna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika politikområden som t.ex. konjunktur- bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa påverkar statsbudgetens saldo och kan därför jämföras stöd på statsbudgetens utgiftssida.

En utförlig beskrivning av skatteavvikelser finns i bilaga 2 till 2004 års ekonomiska vårproposition. I följande avsnitt redovisas nettoberäknade skatteavvikelser med politikområdesanknytning som kan hänföras till utgiftsområde 20.

Tabell 2.4 Skatteavvikelser inom utgiftsområde 20, netto

<i>Miljoner kronor</i>		
	Prognos 2004	Prognos 2005
Politikområde Miljöpolitik	40	240
Totalt för utgiftsområde 20	40	240

De enskilda skatteavvikelserna inom politikområdet Miljöpolitik redovisas närmare i avsnitt 3.3, där även en kort förklaring av respektive skatteavvikelse ges.

3 Miljöpolitik

3.1 Omfattning

Politikområdet omfattar frågor rörande

- naturvård och biologisk mångfald,
- vatten- och luftvård,
- sanering och efterbehandling av förorenade områden,
- avfallsfrågor,
- bilavgasfrågor,
- miljöskydd,
- miljöövervakning,
- miljöforskning,
- kemikaliekontroll,
- strålskydd,
- säkerhetsfrågor kopplade till kärnkraften,
- meteorologi, hydrologi och oceanografi,
- internationellt miljösamarbete.

Verksamheten vid Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och Statens institut för ekologisk hållbarhet ingår i politikområdet.

Vidare hör Stiftelsen Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning, Stockholms internationella miljöinstitut, Kärnavfallsfondens styrelse, AB Svenska Miljöstyrningsrådet och Sydkraft SAKAB AB till politikområdet.

Andra myndigheter med verksamhet inom politikområdet är Boverket och Kustbevakningen.

3.2 Utgiftsutvecklingen

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom politikområde Miljöpolitik
Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
<i>Anslag inom utgiftsområde 18</i>						
34:1 Statens institut för ekologisk hållbarhet	6,8	7,6	7,8	-	-	-
2003 18 34:1 Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet	441,6	-	300,0	-	-	-
Totalt för utgiftsområde 18	448,4	7,6	307,8	0,0	0,0	0,0
<i>Anslag inom utgiftsområde 20</i>						
34:1 Naturvårdsverket	315,7	329,1	328,7	326,9	329,3	334,6
34:2 Miljöövervakning m.m.	211,0	239,0	235,8	223,0	223,0	223,0
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	937,4	1 441,2	1 055,5	1 691,2	1 891,2	1 891,2
34:4 Sanering och återställning av förorenade områden	172,6	318,4	422,9	543,9	547,9	547,9
34:5 Miljöforskning	82,8	84,1	82,6	85,2	86,1	87,6
34:6 Kemikalieinspektionen	102,5	106,5	102,6	111,9	108,8	110,6
34:7 Internationellt miljösamarbete	67,1	72,2	69,8	73,4	73,4	73,4
34:8 Stockholms internationella miljöinstitut	12,0	12,0	11,8	12,0	12,0	12,0
34:9 Statens strålskyddsinstitut	98,6	105,0	105,4	106,3	107,4	109,3
34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	84,0	95,5	93,7	96,8	97,6	99,3
34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning	73,8	72,0	70,7	72,7	74,2	75,8
34:12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.	231,4	259,6	251,9	260,0	263,4	268,1
34:13 Stöd till klimatinvesteringar	11,1	340,0	97,6	50,0	150,0	0,0
2003 20 34:13 Information om klimatfrågor	30,8	-	0,8	-	-	-
2000 20 A0 09 Investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologiskt hållbar riktning	5,6	-	-	-	-	-
Totalt för utgiftsområde 20	2 436,5	3 474,5	2 929,8	3 653,4	3 964,3	3 832,6
Totalt för politikområde Miljöpolitik	2 884,9	3 482,1	3 237,6	3 653,4	3 964,3	3 832,6

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

3.3 Skatteavvikelser

I kapitel 2, avsnitt 2.3, redogjordes för vad en skatteavvikelse är och varför den redovisas. Dessutom gavs en samlad bild av det totala stödet i form av skatteavvikelser inom utgiftsområde 20. I detta avsnitt redovisas de enskilda skatteavvikelserna inom utgiftsområdet som hör till politikområdet Miljöpolitik.

Tabell 3.2 Skatteavvikelser inom politikområdet Miljöpolitik, netto

Miljoner kronor

	Prognos 2004	Prognos 2005
Förmån av miljövänliga tjänstebilar	40	40
Skattestimulans för källsortering		200
Totalt för politikområdet Miljöpolitik	40	240

3.3.1 Skatteförmåner

Förmån av miljöanpassade tjänstebilar

Bilar som drivs med elektricitet får en nedsättning av förmånsvärdet till 60 procent av förmånsvärdet för närmast jämförbara bil utan sådan mer miljöanpassad teknik. Alkohol- och gasdrivna bilar, utom de som drivs med gasol, får en nedsättning av förmånsvärdet till 80 procent av förmånsvärdet för den jämförbara bilen. Skatteavvikelsen avser inkomstskatt och särskild löneskatt. Skatteavvikelsen netto för 2004 och 2005 beräknas uppgå till 40 miljoner kronor respektive år.

Skattestimulans för källsortering

En särskild skattestimulans för investeringar i källsorteringslokaler i flerbostadshus aviseras i 2004 års ekonomiska vårproposition. Åtgärden är tidsbegränsad och avses gälla för investeringar som utförs under perioden den 1 januari 2005 t.o.m. den 31 december 2006. Skatteavvikelsen avser skatt på näringsverksamhet. Skatteavvikelsen netto beräknas uppgå till 200 miljoner kronor 2005.

3.4 Mål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

Riksdagen beslutade (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183) våren 1999 om 15 miljö kvalitetsmål, som anger vilket tillstånd som skall uppnås i ett generationsperspektiv. Målen omfattar följande områden:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö

Riksdagen har senare beslutat (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU03, rskr. 2001/02:36) om ett antal delmål för miljö kvalitetsmålen som anger att en viss miljö kvalitet skall vara uppnådd eller att förändringar skall vara genomförda vid en viss tidpunkt för att miljö kvalitetsmålen skall kunna uppnås inom en generation. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö kompletterades med beslut om delmål (prop. 2000/2001:65, 2000/01:MJU15, rskr. 2000/01:269) under våren 2001. Delmål för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan beslutades (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10, rskr. 2001/02:163) under hösten 2001. Våren 2002 beslutade (prop. 2001/02:128, bet. 2001/02:BoU14, rskr. 2001/02:291) riksdagen om ytterligare ett delmål under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Hösten 2003 beslutade (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04:MJU04, rskr. 2003/04:13) riksdagen om

ytterligare två delmål under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

3.5 Politikens inriktning

Sverige är ett föregångsland i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Den positionen skall vi under de kommande åren befästa och utveckla. Genom en aktiv och pådrivande miljöpolitik skall Sverige aktivt bidra till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, såväl nationellt som inom EU och globalt.

En aktiv miljöpolitik är en central del i regeringens politik för hållbar utveckling. Arbetet med att till nästa generation nå de av riksdagen antagna 15 miljö kvalitetsmålen utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Miljömålsarbetet med dess systematik, delmål, tydligt vägledande åtgärdsstrategier och regelbunden utvärdering skapar stabilitet och långsiktighet samtidigt som det stimulerar till en pådrivande förnyelse av miljöpolitiken. Målet är ett ekologiskt hållbart Sverige.

I en ny miljömålsproposition kommer regeringen att utveckla de tre åtgärdsstrategierna för effektivare energianvändning och transporter, för giftfria och resurssnåla kretslopp och för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö. Vidare kommer regeringen att presentera nya delmål och åtgärdsförslag för att nå det övergripande målet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Omsorgen om naturen och miljön – och dess betydelse för folkhälsan – är en förutsättning för vår välfärd, vårt långsiktiga välbefinnande och en viktig drivkraft för en tillväxt som sker inom ramen för en hållbar samhällsutveckling.

Naturvården till skydd för de omistliga naturvärdena i vårt land har länge varit kärnan i miljöpolitiken. Men en rik natur är också en del av vår välfärd. Ett aktivt friluftsliv, rekreation och naturupplevelser kan motverka stress och utbrändhet och bidra till ökad folkhälsa och livskvalitet. Det är ett viktigt skäl till att skyddet av den biologiska mångfalden är en av hörnstenarna i regeringens miljöpolitik. Den förnyade naturvårds- och friluftspolitik som nu utvecklas sätter fokus på människan och naturens sociala värden. Havsmiljöfrågorna ges en fortsatt central roll i vårt miljöarbete, såväl nationellt som internationellt.

För att nå miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård kommer regeringen att presentera en strategi för en sammanhållen nationell havsmiljöpolitik. Miljösamarbetet med Östersjöländerna utvecklas i syfte att skydda Östersjöns känsliga miljö. Miljösamarbetet med Ryssland intensifieras i syfte att aktivt bidra till att minska Rysslands miljöbelastning i Östersjön och Barents hav.

Farliga kemikalier i varor och produkter utgör en risk för både miljön och människors hälsa. En högt prioriterad miljöfråga är därför att öka kunskapen om gifterna i vår miljö. I Sverige finns cirka 12 000 ämnen i kemiska produkter och inom EU finns 30 000–50 000 ämnen. Kunskapsbristen om dessa kemikalier är mycket stor, både om deras egenskaper och vilka risker de medför.

För konsumentvaror andra än kemiska produkter, livsmedel, läkemedel och kosmetika finns i dag inga regler om hälso- och miljöinformation, miljövarudeklaration eller annan dokumentation som informerar om varors innehåll av kemikalier. Det innebär att vi som konsument inte har någon möjlighet att ta reda på innehållet av exempelvis flamskyddsmedel i textilier, bakteriedödande kemikalier i kläder och disktrasor eller kemiska mjukgörare i plastbarnleksaker. Det innebär att det inte heller finns någon möjlighet att skapa sig en bild av volymer och flöden av kemikalier i varor i dagens samhälle. Den relativt okontrollerade användningen och spridningen av kemikalier som finns i vårt samhälle utgör ett ökande hot för vår miljö och oss själva, speciellt för mer känsliga grupper som t.ex. barn. Eftersom miljö- och hälsoproblem som hör ihop med vår kemikalieanvändning inte stannar vid nationsgränserna eller inom det enskilda landets lagstiftning är förutsättningar för enskilda länder att lösa problemen begränsade. Därför måste kemikaliefrågan lösas genom samarbete – inom EU och globalt.

Europeiska kommissionens förslag till en europeisk kemikalielagstiftning, REACH (Registration, Evaluation, Authorisation, and Restriction of Chemicals), syftar till att skapa en starkare och säkrare kemikaliepolitik genom att ett system införs som tvingar industrin att ge information om de kemikalier som de producerar och importerar till marknaden, att göra riskbedömningar och att göra informationen tillgänglig för dem som använder kemikalierna. REACH kommer att få en avgörande betydelse för möj-

ligheterna att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

I enlighet med miljömålet Giftfri miljö och slutsatserna vid FN-toppmötet i Johannesburg 2002 ges kemikaliefrågorna därför en fortsatt central roll i miljöpolitiken. På den globala arenan pågår ett arbete för att få fram en övergripande global kemikaliestrategi till 2005. Den s.k. Rotterdamkonventionen om farliga kemikalier i internationell handel och Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar har trätt i kraft och kommer att ha sina första partsmöten under det kommande året.

Även frågor om bl.a. tungmetaller och bromerade flamskyddsmedel är högt prioriterade. Arbete kring miljöns påverkan på hälsan har lett till att en internationell aktionsplan beslutats som nu skall genomföras i de länder som skrivit under aktionsplanen. Regelverk kring hanteringen av genetiskt modifierade organismer har trätt i kraft under det senaste året inom både EU och globalt och vars genomförande kommer att kräva fortsatta resurser.

Inom kretsloppsområdet deltar Sverige aktivt i EU-arbetet för att ta fram strategier kring frågor om återvinning och förebyggande av avfall och i förhandlingar om ett flertal direktiv på avfallsområdet.

Klimatpolitiken är fortsatt en högt prioriterad miljöfråga och av central betydelse i arbetet för hållbar utveckling. Utsläppen av växthusgaser är i dag så stora att halten av dem ökar i atmosfären på ett sätt som på sikt kan leda till omfattande klimatförändringar. Att begränsa människans bidrag till ökad växthuseffekt genom att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser är att ta ansvar för den miljö våra barn och barnbarn kommer att leva i. Eftersom utsläppen har gränsöverskridande effekter måste arbetet främst inriktas mot internationella åtgärder. Grunden för arbetet mot klimatförändringarna är därför samarbetet inom ramen för klimatkonventionen som Sverige ratificerade 1992. Kyotoprotokollet, som är ett protokoll under konventionen, utgör ett första steg mot klimatkonventionens slutgiltiga mål – att undvika farliga klimatförändringar – men på sikt behövs betydligt mer långtgående och omfattande åtaganden. I en klimatproposition våren 2005 kommer regeringen att följa upp klimatpolitiken och behandla det nationella delmålet om att minska utsläppen av växthusgaser med fyra procent i relation till EU:s handelssystem med utsläppsrätter.

Nationellt har den koldioxidskatt som infördes 1991 tillsammans med andra åtgärder som lokala investeringsprogram (LIP) och åtgärder för energieffektivisering, lett till att utsläppen av koldioxid dämpats. Stödet till klimatinvesteringsprogram bör ge ytterligare positiva effekter. Satsningarna på forskning och utveckling på energi- och transportområdena för ökad effektivisering och ökat utnyttjande av förnybara energikällor är också av vikt för att morgondagens rena och energisnåla teknik skall kunna utvecklas.

Även luftföroreningsfrågorna ges fortsatt hög prioritet i miljöpolitiken. Trots att miljösituationen i många avseenden förbättrats under de senaste åren kvarstår svårösta problem som innebär hälsorisker för människor. Ny kunskap har lett till att miljöfaktorers påverkan på hälsa har omvärderats så att man numera ser allvarigare på dem. Det gäller t.ex. luftföroreningar i form av partiklar och marknära ozon, som allt tydligare framstår som allvarliga riskfaktorer även vid låga exponeringsnivåer. Nationellt är arbetet med miljö kvalitetsnormer för luftföroreningar av stor vikt. Men eftersom luftföroreningar ofta är långväga och gränsöverskridande är EU-arbetet och det övriga internationella samarbetet av avgörande betydelse för att vi skall kunna nå våra nationella miljö kvalitetsmål Frisk luft och Bara naturlig försurning.

Den stora utmaningen för den moderna miljöpolitiken och politiken för hållbar utveckling är att bryta sambandet mellan ekonomisk utveckling och negativ påverkan på miljö, naturresurser och människors hälsa. En ökad satsning på ny miljöteknik och teknikutveckling är avgörande för att nå hållbar utveckling och skapa hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Målmedvetna teknologiskiften kan finna lösningarna på globala miljöproblem samtidigt som det kan främja svensk industris utveckling och konkurrenskraft och därmed tjäna som drivkraft för en tillväxt inom ramen för hållbar utveckling.

Fortsatta satsningar på kunskapsuppbyggnad, forskning och utveckling inom energi- och transportområdet är nödvändiga för att vi skall kunna utveckla morgondagens energi- och bränslesnåla teknik. Regeringens arbete med att utveckla effektiva ekonomiska styrmedel fortsätter. Den offentliga sektorns roll som motor i omställningen till hållbar utveckling förstärks.

De stora och allvarliga miljöproblemen är gränsöverskridande och känner inga nations-

gränser. För att skapa en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar värld krävs globalt samarbete och internationella överenskommelser.

För att uppnå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen krävs internationella insatser. Det handlar bland annat om att minska sådana utsläpp som påverkar Sverige och att höja den allmänna skyddsnivån. EU:s arbete påverkar direkt den svenska miljölagstiftningen. Därför är ett proaktivt agerande inom EU-samarbetet en förutsättning för att uppnå flera av våra nationella miljömål, i synnerhet när det gäller normer för gränsöverskridande föroreningar såsom utsläpp till hav och luft samt produktlagstiftning som är harmoniserad för hela EU. Miljöskydd för tillväxt och arbetstillfällen är en viktig del i att driva reformarbetet framåt för att nå målet med den s.k. Lissabonstrategin till år 2010. Inom EU kommer regeringen att arbeta fortsatt intensivt för att den utvidgade unionen skall utveckla hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Sverige skall också fortsatt utnyttja möjligheten att genom EU påverka den globala miljöpolitiken.

Sverige kommer att fortsätta att bidra aktivt till arbetet inom FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD), där handlingsplanen från FN-toppmötet i Johannesburg följs upp. I det globala miljöarbetet kommer Sverige att ge fortsatt prioritet till arbetet för hållbara konsumtions- och produktionsmönster, vatten och sanitet, den globala kemikaliestrategin, skyddet av den biologiska mångfalden, klimatfrågor och förnybar energi, jämställdhet och företagansvar. Riktlinjer för det svenska internationella miljöarbetet skall utarbetas.

Sverige lägger också fortsatt stor vikt vid det regionala miljöarbetet för att skapa en mer enhetlig och ambitiös miljöpolitik i vårt närområde. EU-utvidgningen skapar helt nya förutsättningar för ett intensifierat miljöarbete i norra Europa, inklusive Ryssland. Det är också särskilt viktigt att Sverige spelar en fortsatt aktiv och pådrivande roll i Nordiska Ministerrådet, i Östersjöarbetet (Baltic 21 och HELCOM), i samarbetet i Barentsregionen och Arktis samt i samarbetet i Nordostatlanten (OSPAR). Att utveckla det gemensamma arbetet inom UNECE och OECD har också stor miljöpolitisk betydelse.

3.6 Insatser

Besluten om miljö kvalitetsmål, delmål och åtgärdsstrategier är vägledande för statens och andra samhällsaktörers åtgärder på miljöområdet. Miljömålsstrukturen är utgångspunkt för myndigheternas miljöarbete. Miljömålsansvariga myndigheter arbetar med att utveckla sina roller bl.a. när det gäller uppföljning och utvärdering samt förslag till åtgärder och styrmedel för att miljö kvalitetsmålen skall kunna nås. Regeringen har också givit några myndigheter direkta uppdrag inom ramen för miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att arbeta med miljö kvalitetsmålen regionalt i samarbete med kommunerna och regionala aktörer.

Politikområdet Miljöpolitik delas in i tre verksamhetsområden. Verksamhetsområde 1 Pådrivande och förebyggande miljöarbete, verksamhetsområde 2 Bevara och restaurera natur och miljö samt verksamhetsområde 3 Kunskap och underlag för miljöarbete. Indelningen i verksamhetsområden är åtgärdsbaserad medan miljö målsstrukturen visar vad som skall uppnås. Insatserna under Miljöpolitiken redovisas därför enligt verksamhetsområden medan resultatbedömningen redovisas enligt miljö målsstrukturen.

3.6.1 Verksamhetsområde 1 Pådrivande och förebyggande miljöarbete

Målet för verksamhetsområdet är att nationellt och internationellt utveckla och tillämpa styrmedel i enlighet med de fem grundläggande miljövärdena samt att påverka attityder och beteenden hos individer och organisationer så att de agerar i enlighet med sitt miljöansvar.

3.6.1.1 Insatser inom politikområdet

Internationellt miljöarbete

Sveriges engagemang i det internationella miljöarbetet har tre drivkrafter. Internationellt samarbete är nödvändigt för att förbättra miljön i Sverige och för att vi skall nå de svenska miljö målen. Den svenska politiken skall vidare bidra till att internationellt stärka skyddet av naturresurser och miljö, inte minst i ljuset av de effekter som en snabb tillväxt i

många delar av världen skapar. Vårt internationella miljöarbete utgör också en integrerad del i politiken för en rättvis och hållbar global utveckling, som bidrar till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

För att de nationella miljökvalitetsmålen skall uppnås krävs i många fall beslut eller initiativ inom EU. Prioriteringar i EU-arbetet är nödvändiga för att möjliggöra ett proaktivt agerande. Erfarenheter från nio års medlemskap och inte minst det svenska ordförandeskapet visar ett tidigt målinriktat agerande är en tillgång. Regeringen lämnade därför i oktober 2003 en skrivelse (skr. 2003/04:9) till riksdagen om EU-prioriteringar för att nå miljömålen. EU:s utvidgning kommer att ge större genomslag för unionens miljöregler och gemensamma ansträngningar på miljöområdet. De bilaterala kontakterna med de nya EU-medlemsländerna i regionen stärktes inför utvidgningen och utnyttjas för fortsatt nätverks- och alliansbyggande.

De regionala samarbetsorganisationerna är viktiga för att främja miljö och hållbar utveckling. De organisationer där Ryssland är medlem, HELCOM, Baltic 21, Barentsrådet, Arktiska rådet och UN ECE är efter EU:s utvidgning särskilt viktiga. Samarbetet med Ryssland är viktigt bland annat med hänsyn till miljön i närområdet och då särskilt Östersjöns marina miljö, samt för att bidra till en förbättrad miljö i nordvästra Ryssland. Beslut om åtgärder för att förbättra Östersjöns miljö och ett nytt mandat för Baltic 21 togs på Östersjöstaternas toppmöte i Estland i juni 2004. I det nordiska samarbetet kommer antagandet av en reviderad strategi för hållbar utveckling och ett nytt miljöhandlingsprogram att präglade arbetet under året. Under 2004 har OECD genomfört en granskning av den svenska miljöpolitiken och haft ett särskilt miljöministermöte.

I mars 2004 fastställdes en strategi för det svenska arbetet inom FN:s miljöprogram (UNEP) för åren 2004–2006. Sverige verkar i allt internationellt miljöarbete för ett jämställdhetsperspektiv. Miljöministern är ordförande i Nätverket av kvinnliga miljöministrar. I samband med UNEP:s styrelsemöte arrangerade nätverket ett välbesökt seminarium om kvinnor, vatten och sanitet. En effekt är att nästa års styrelsemöte får kvinnor och miljö som tema. Miljöskydd är fortsatt en viktig dimension av arbetet i FN:s kommission för hållbar utveckling, CSD.

År 2005 kommer Sverige att verka för att policybeslut tas som preciserar hur målen om vatten, sanitet och bosättningar skall nås.

Bilaterala kontakter är ett viktigt sätt att utbyta erfarenheter. Samarbetsavtal finns med bl.a. Kina och Iran. Efter statsministerns besök i Indien i början av 2004 lyftes bl.a. stadsmiljö- och vattenfrågor fram som viktiga samarbetsområden. Med Brasilien och Sydafrika bedrivs ett särskilt samarbete i den internationella miljöpolitiken.

Klimat

Sverige har varit pådrivande i det internationella arbetet med klimat och luftföroreningar, både inom EU och globalt. Arbetet inom ramen för FN:s klimatkonvention har under senare år framför allt varit inriktat på att lösa metodologiska och övervakningstekniska frågor som krävs för en effektiv uppföljning av klimat- och utsläppsutvecklingen. En vidare diskussion om åtaganden efter Kyotoprotokollets första period har hämmats av att Kyotoprotokollet ännu inte trätt i kraft. Många parter är ovilliga att diskutera eventuella framtida åtaganden innan redan gjorda överenskommelser fullföljts. Om Ryssland ratificerar Kyotoprotokollet kan avtalet träda i kraft vilket i sin tur skulle ge ny kraft åt de internationella förhandlingarna.

Inom EU har klimatarbetet fortskridit väl och viktiga framsteg har gjorts under 2004. Arbetet har framförallt varit inriktat på att genomföra EU:s system för handel med utsläppsrätter för koldioxid. Rådet och Europaparlamentet enades också i april 2004 om det s.k. länkdirektivet vilket möjliggör för företag som ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter att tillgodogöra sig utsläppsminskningar från de s.k. projektbaserade mekanismerna gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling. Genomförandet av systemet för utsläppshandel inom EU är även viktigt i ett internationellt perspektiv för att visa på möjligheterna att driva ett framsynt klimatarbete. Arbetet med att sätta upp nya mål och strategier på lång sikt har också påbörjats. I slutsatserna från europeiska rådets möte våren 2004 fastslogs att stats- och regeringscheferna på europeiska rådets vårmöte 2005 skall överväga strategier och mål för EU:s utsläpp av växthusgaser på medellång och lång sikt. Ett sådant beslut har stor betydelse för Sveriges framtida klimatarbete.

Under våren 2004 beslutades lagar och förordningar som krävs för genomförandet i Sverige av EU:s system för handel med utsläppsrätter för koldioxid. De grundade sig på två propositioner angående handel med utsläppsrätter (prop. 2003/04:31, bet. 2003/04:MJU11, rskr. 2003/04:150, prop. 2003/04:132, bet. 2003/04:MJU19, rskr. 2003/04:281). Därmed fastslogs riktlinjer för genomförandet av handelssystemet och lagstiftning med bestämmelser om tillstånd för utsläpp av koldioxid och tilldelning av utsläppsrätter.

Ett råd för tilldelningen av utsläppsrätter inrättades vid Naturvårdsverket i juli 2004.

Naturvårdsverket och Energimyndigheten redovisade i juli 2004 uppdraget att utarbeta underlag inför utvärderingen av klimatpolitiken vid kontrollstationen 2004.

Luft

Det internationella luftvårdsarbetet bedrivs främst inom FN:s luftvårdskonvention (CLRTAP) och Clean Air for Europe (CAFE). CAFE är en av de tematiska strategierna i EU:s sjätte miljöhandlingsprogram och syftar till att minska luftföroreningarna och förbättra luftkvaliteten i Europa. Inom CLRTAP och CAFE pågår för närvarande arbete med att ta fram underlag för kommande förhandlingar om revidering av de olika protokollen under konventionen som Göteborgsprotokollet och de olika direktiven om utsläpp till luft, som takdirektivet och direktivet om stora förbränningsanläggningar. För ett fjärde dotterdirektiv under ramdirektivet för luftkvalitet pågår förhandlingar inom EU. Nya direktiv inom området är ett direktiv om användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker och ett direktiv om skärpta avgaskrav för större dieseldrivna arbetsmaskiner.

Vatten

Havsmiljöfrågorna har hög prioritet i det svenska miljöarbetet och Sverige har deltagit i det internationella arbetet för att bevara och skydda den marina miljön. Under året har detta främst skett inom ramen för Konventionen för skydd av den marina miljön i Östersjön (HELCOM), Konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (OSPAR) och samarbetet i Nordsjökonferensen där Sverige innehar ordförandeskapet. Dessutom har Sverige deltagit

i kommissionens arbetsgrupper som förbereder utarbetandet av en europeisk marin strategi.

Ministermötet i Bremen 2003 slog fast att HELCOM:s framtida roll och prioriteringar måste anpassas till de nya förhållanden som råder i omvärlden, särskilt att åtta av nio HELCOM-länder från den 1 maj 2004 är EU-medlemmar. I mars 2004 tog HELCOM beslut om inriktningen på den fortsatta verksamheten.

På grundval av information om tillståndet i Östersjön skall HELCOM vara pådrivande för att lämpliga åtgärder vidtas inom EU och internationella organisationer så att Östersjöns specifika behov av skydd tillgodoses. När tillräcklig skyddsnivå inte kan uppnås genom åtgärder i andra fora skall åtgärder övervägas inom HELCOM.

Arbetet inom OSPAR har i hög grad inriktats på att följa upp besluten från ministermötet i Bremen år 2003.

Under år 2005 kommer arbetet inom Nordsjökonferensen att inriktas på förberedelserna inför det ministermöte om miljöpåverkan från sjöfart och fiske som Sverige skall anordna år 2006.

Havsmiljökommissionens betänkande (SOU 2003:72) som lämnades i juni 2003 har remissbehandlats. Regeringen avser att behandla delar av kommissionens förslag i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen. Regeringen har även för avsikt att föreslå en sammanhållen nationell havsmiljöstrategi under mandatperioden.

Under 2004 och 2005 har FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) vatten, sanitet och boende och bosättningar som teman. Vid kommissionens tolfte möte i april 2004 drev Sverige bland annat frågor om jämställdhet, tydligt offentligt ansvar för sanitets- och hygienfrågor och utbildningsfrågor. Nästa möte kommer också att inriktas mot policyinriktade frågor och fånga upp erfarenheter och resultat från FN-konferensen World Urban Forum i Barcelona, september 2004.

Tredje partsmötet under FN:s konvention om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar, Vattenkonventionen (SÖ 1993:16) hölls i november 2003. Vid mötet beslutades att även stater utanför ECE-området skall kunna tillträda konventionen.

Företrädare för Sveriges och Finlands regeringar har sedan mars 2002 förhandlat om en revidering av 1971 års gränsöversenskommelse mellan Sverige och Finland. Syftet är att främja samarbetet mellan parterna i vatten- och fiskefrågor på ett sätt som gagnar gränsregionens intressen och att uppfylla de krav som uppställs i EG:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) och den Europeiska gemenskapens övriga relevanta lagstiftning. Förhandlarna har under år 2004 kommit överens om ett nytt avtal som skall ersätta 1971 års överenskommelse. Vidare har Sverige och Finland slutit ett avtal om ett gemensamt svensk-finskt avrinningsdistrikt, i enlighet med kraven i EG:s ramdirektiv för vatten. Inom avrinningsdistriktet skall parterna och deras behöriga myndigheter samverka för att uppfylla de krav som uppställs i ramdirektivet och för att säkerställa samordning i syfte att utarbeta gemensamma åtgärdsprogram och förvaltningsplaner för avrinningsdistriktet. Avtalet om avrinningsdistriktet skall inte påverka tillämpningen av 1971 års gränsöversenskommelse mellan Sverige och Finland. Avtalet har trätt i kraft.

Swedish Water House (SWH) är ett svenskt initiativ för att stimulera genomförandet av de internationella åtaganden som gjorts för att lösa utvecklingsproblematiken på vattenområdet. SWH skall verka genom att mobilisera svenska kunskaper och erfarenheter och säkerställa att dessa förs in i viktiga internationella processer och fora, och samtidigt främja samverkan mellan svenska och internationella aktörer. Verksamheten under 2003 har främst inriktats på att etablera strukturer och arbetsformer för verksamheten.

Arbetet med den frivilliga genomförandestrategin för att genomföra ramdirektivet för vatten (CIS) fortsätter. Samtliga medlemsländer, kommissionen samt flera bransch- och miljöorganisationer deltar i arbetet. Arbetet med att genomföra EG:s ramdirektiv för vatten i Sverige redovisas under avsnitt 3.6.2.1, Insatser inom politikområdet, Vatten.

Kemikalier

Hösten 2003 presenterade kommissionen sitt förslag till ny kemikalielagstiftning. Förslaget går under beteckningen REACH (Registration, Evaluation, Authorisation of Chemicals). Förslaget är mycket omfattande och har sedan hösten 2003 behandlats i en arbetsgrupp under konkurrenskraftsrådet. Med början hösten 2004

behandlas det också i en teknisk arbetsgrupp under rådet. Europaparlamentets första behandling av REACH beräknas vara avslutad under våren 2005.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att utveckla underlaget för det svenska arbetet med förslaget. NUTEK har på regeringens uppdrag undersökt konsekvenserna för svenskt näringsliv. Sverige har också initierat två konsekvensstudier med ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet, som redovisas hösten 2004. Den ena fokuserar på miljökostnader för kemiska föroreningar och den andra på REACH-förslagets konsekvenser för industrin inom EU. Förslaget har remissbehandlats samtidigt som möten med näringslivet, miljö- och djurskyddsorganisationer genomförts i syfte att ha en fortlöpande dialog med olika intressenter. Parallellt med den sedvanliga informationen till riksdagen har separata möten hållits med en särskild kemikaliegrupp under miljö- och jordbruksutskottet.

Kemikalieinspektionen (KemI) utreder på regeringens uppdrag ett system för information om varors innehåll av kemikalier som skall redovisas i oktober 2004.

I den pågående genomgången av växtskyddsmedel inom EU under direktivet har ett antal verksamma ämnen i bekämpningsmedel förbjudits. Det finns dock flera exempel på att ämnen med för Sverige oacceptabla miljö- och hälsoegenskaper har godkänts, däribland ogräsmedlet parakvat. Sverige beslutade under våren 2004 att föra en ogiltighetstalan i EG-domstolen mot godkännandet av parakvat.

Ekonomistyrningsverket avrapporterade under 2003 ett uppdrag om avgiftssystemet för prövning och tillsyn av bekämpningsmedel (jfr dnr M2003/1034/Knb) som har remitterats. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

EG-förordningen (2004/648/EG) om tvätt och rengöringsmedel antogs i april 2004. Förordningen kommer att tillämpas från den 8 oktober 2005. Det innebär att strängare krav på biologisk nedbrytbarhet av tensider i tvätt- och rengöringsmedel införs samt att tidigare frivillig märkning på förpackningarna blir obligatorisk.

Direktivet (2002/95/EG) om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter (RoHS-direktivet) antogs den 13 februari 2003. Direktivet förbjuder användning av kvicksilver, bly, kadmium, sexvärt krom samt de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE, med vissa undantag.

Förslag till genomförande i Sverige gick ut på remiss under våren 2004.

Kommissionen presenterade en handlingsplan för miljö och hälsa för perioden 2004 – 2010 vid miljö- och hälsoministtermötet i Budapest den 23–25 juni 2004.

Arbetet med utveckling av en global kemikaliestrategi, som beslutades vid världstoppmötet i Johannesburg, pågår. Ett första förhandlingsmöte hölls i Bangkok i november 2003 där en majoritet av länderna uttryckte ett starkt stöd för en global kemikaliestrategi. Vid UNEP har ett globalt kvicksilverprogram etablerats. Sverige har under 2004 bidragit med underlag inför beslut som skall fattas vid UNEP:s styrelsemöte 2005 om globala åtgärder beträffande kvicksilver, kadmium och bly.

Sverige ratificerade Rotterdamkonventionen om farliga kemikalier i internationell handel i september 2003 och konventionen trädde ikraft i februari 2004. Sverige ratificerade under hösten 2003 även FN-konventionen om förbud mot vissa ämnen i båtbottnfärger.

Stockholmskonventionen om persistenta organiska föroreningar (POP:s) trädde i kraft i maj 2004. Den förordning som genomför konventionen i EG-rätten antogs av rådet i april 2004. En svensk genomförandeplan skall presenteras för POP-sekretariatet till år 2006. Som ett led i arbetet har Naturvårdsverket i uppdrag att kartlägga källor samt föreslå ytterligare åtgärder för att minska eller eliminera utsläppen av oavsiktligt bildade ämnen såsom dioxiner och PCB. Uppdraget skall redovisas i december 2004. Verket har vidare rapporterat om hur PCB skall omhändertas i byggnader och lämnat förslag till fortsatt arbete.

POP-protokollet under konventionen om långväga gränsöverskridande föroreningar (CLRTAP) trädde i kraft i oktober 2003. Tungmetallprotokollet under CLRTAP trädde i kraft i december 2003.

Regeringen gav i maj 2004 Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram underlag för ett nationellt förbud mot det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE. Regeringen anser det angeläget att med tillämpning av försiktighetsprincipen fasa ut bromerade flamskyddsmedel som är bioackumulerande och persistenta då risker för negativa effekter på miljö och hälsa kan föreligga. Uppdraget skall slutredovisas till regeringen i november 2004. Sverige har drivit frågan om ett EU-förbud för användningen av far-

liga s.k. HA-oljor i bildäck. I februari 2004 överlämnade kommissionen ett förslag om förbud till rådet. Sverige verkar för att förslaget skall tas upp till behandling under hösten 2004. På regeringens uppdrag har Kemikalieinspektionen även redovisat ett förslag till nationellt förbud för användningen av HA-oljor i bildäck och regeringen avser att agera med nationella åtgärder om EU:s behandling drar ut på tiden.

Sverige har drivit frågan om begränsning av användningen av ozonnedbrytande ämnen under lång tid både nationellt och internationellt. Under 2004 hölls ett extra partsmöte med anledning av att parterna inte kunde komma överens om ansökta undantag avseende tidigare beslutad utfasning av det ozonnedbrytande ämnet metylbromid vid partsmötet 2003. En lösning kunde nås vid partsmötet som från ett svenskt perspektiv kan anses acceptabel men inte bra.

Kommissionen skall redovisa en EU-strategi för kvicksilver före utgången av 2004. Nordiska Ministerrådet var värd för en workshop om kvicksilver i samarbete med kommissionen i Bryssel den 29–30 mars 2004.

Riksdagen har beslutat (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04:MJU4, rskr. 2003/04:13) att avfall som innehåller en viss mängd kvicksilver bör föras till permanent förvaring djupt ner i berg. Kraven skall gälla från och med 2015.

Kretslopp och avfall

Regeringen har beslutat om en rad åtgärder till följd av propositionen Ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04:MJU4, rskr. 2003/04:13). Flera förordningar har ändrats bl.a. i syfte att tydliggöra ansvaret mellan olika aktörer på avfallsområdet och att förbättra servicenivån avseende hushållens möjlighet att lämna ifrån sig källsorterat avfall. Naturvårdsverket har i sin instruktion fått en utökad roll på avfallsområdet. Verket har även fått flera uppdrag, bl.a. att ta fram en nationell avfallsplan som skall redovisas till regeringen senast den 31 december 2004. En strategi för giftfria och resurssnåla kretslopp redovisades av verket till regeringen i april 2004. Förslaget har sänts på remiss och kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen. Regeringen har också inrättat ett avfallsråd inom Naturvårdsverket för att bredda samrådet på avfallsområdet

och för att bistå verket i genomförandet av avfallspolitiken.

Enligt bilskrotningsdirektivet (2000/53/EG) bör den sista ägaren kunna lämna sitt uttjänta fordon kostnadsfritt till skrotning. Därutöver skall enligt direktivet producenterna från och med år 2007 ta ansvar även för uttjänta bilar registrerade före 1998. Statskontoret fick därför i november 2003 i uppdrag av regeringen att utreda framtida finansiering av insamling och återvinning av bilar. Uppdraget skall redovisas den 30 september 2004.

Direktivet (2002/96/EG) om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (WEEE-direktivet) antogs den 13 februari 2003. Direktivet innebär producentansvar för elektriska och elektroniska produkter. I Sverige finns redan producentansvar för sådana produkter men direktivet innebär vissa förändringar i det befintliga producentansvaret. Förslag till genomförande i Sverige har skickats ut på remiss under våren 2004.

Ett förslag till direktiv om avfall från utvinningsindustrin beslutades av kommissionen i juni 2003.

I juni 2003 presenterade kommissionen ett meddelande om en tematisk strategi för förebyggande och återvinning av avfall. Miljöministerrarna antog slutsatser om strategin vid miljöministermötet i juni 2004.

Under 2003 presenterade kommissionen vidare ett förslag till revidering av förordning om transporter av avfall samt ett förslag till nytt direktiv om förbrukade batterier och ackumulatörer.

För att främja utbyggnaden av källsorteringsutrymmen i flerbostadshus föreslår regeringen att ett särskilt investeringsstöd skall inrättas. Stödet avses gälla från den 1 januari 2005 och tillgodogörs fastighetsägaren genom kreditering på skattekonto som har upprättats enligt skattebetalningslagen (1997:483). Se vidare i volym 1.

Strålskydd och kärnsäkerhet

Under 2003 inträffade inga händelser vid de svenska kärnkraftverken som hotade omgivningens säkerhet. Däremot inträffade två händelser som krävde särskilda och omfattande insatser. Dessa har gällt Barsebäck Kraft AB (BKAB) efter den s.k. blandarhändelsen med trasiga rördelar i matarvattenssystemet och Oskarshamn (OKG) efter den s.k. HTG-händelsen då reaktortankens gränser för temperaturgradienter

överskreds vilket inträffade i samband med det stora strömavbrottet den 23 september 2003. Den förstärkta tillsynen av BKAB, inför avvecklingen av Barsebäck 2 har också fortsatt under 2003 för att kontrollera att BKAB vidtar tillräckliga åtgärder för en säker drift.

Strålskyddet vid de svenska kärnkraftverken är bra. Den totala stråldosen till personalen vid de svenska kärnkraftverken låg förra året i nivå med medelvärdet för de senaste fem åren. Stråldoserna till människor i kärnkraftverkens närhet var mindre än en procent av den gällande dosgränsen.

Under året har myndigheternas granskning av den nya säkerhetsanalysen av slutförvarsanläggningen för radioaktivt driftavfall i Forsmark (SFR1) slutförts. Granskningen visade att Svensk Kärnbränslehantering AB:s (SKB) metoder för säkerhetsanalys för anläggningen har utveckplats men att vissa osäkerheter på viktiga punkter kvarstår. På grundval av detta har SSI omarbetat strålskyddsvillkoren som gäller driften av SFR1 och begärt in kompletteringar av SKB:s säkerhetsredovisning.

Insatserna avseende slutförvar av använt kärnbränsle har i huvudsak fokuserats mot de lokaliseringstudier och platsundersökningar som SKB bedriver i Östhammars och Oskarshamns kommuner. En rådgivande grupp med både svenska och utländska experter har etablerats som stöd till detta arbete.

Myndigheterna har också följt utbyggnaden av mellanlagret för använt bränsle (CLAB) i större omfattning än planerat p.g.a. brister som tidigare upptäckts.

Fortsatt stöd har givits åt forskning vid universitet och högskolor inom områden som berör kärnsäkerhet m.m. Denna forskning bidrar bl.a. till att förbättra säkerheten och att utveckla nationell kompetens på området.

I det internationella samarbetet har myndigheterna deltagit i det internationella atomenergiorganet IAEA:s och WENRA:s (Western European Nuclear Regulators Association) arbete. De fem nya medlemsstaterna i EU som har kärnkraft (Litauen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern) och de båda kandidatländerna Bulgarien och Rumänien ingår numera också i WENRA.

EU-arbetet har under det gångna året koncentrerats på ett lagförslag från kommissionen, det s.k. kärnsäkerhetspaketet. Sverige har verkat för att avstyra förslaget då det riskerade att för-

svaga det säkerhetsarbete som byggts upp under decennier. Genom samarbete mellan ett stort antal medlemsstater stoppades förslaget våren 2004. Arbetet med att förbättra kärnsäkerheten i Europa bygger nu vidare på de existerande samsarbetsformer som hittills visat sig framgångsrika.

Ett direktivförslag om hantering av starka slutna strålkällor antogs av rådet i december 2003. Direktivet syftar till att stärka kontrollen över starka radioaktiva strålkällor för att förhindra att de kommer på drift i något användarled. Införlivandet i svensk lagstiftning skall ske före den 31 december 2005.

Vid inspektioner i 12 av landets sjukvårdsregioner under 2003 ledde samtliga 18 inspektioner till skriftliga förelägganden. SSI:s föreskrifter om diagnostiska referensnivåer och spridningen av SSI:s anvisningar om hur optimerade röntgenundersökningar kan utföras har medfört sänkta stråldoser till patienterna.

Myndigheterna har i två fall uppdagat så allvarliga brister i verksamhet inom det kärntekniska området att anmälan om brott mot gällande bestämmelser har gjorts till åklagarmyndighet.

Sverige har deltagit i arbetet med att under IAEA:s värdskap revidera The Code of Conduct on the Safety and Security of Radioactive Sources. Dessa regler speglar slutsatserna från den internationella konferensen om säkerhet för radioaktiva källor som hölls i mars 2003.

Det finns sedan lång tid en internationell samsyn inom strålskyddet. Sverige deltar i Internationella strålskyddskommissionens (ICRP) framtagande av nya rekommendationer för skyddet av såväl människan som miljön. I oktober stod regeringen och SSI som värdar för en internationell konferens i Stockholm om strålskyddet av miljön. Vid konferensen framgick att internationella organisationer, nationella myndigheter och industrin stöder ICRP:s förslag om hur miljöeffekter skall analyseras och värderas.

Den svenska nationalrapporten om säkerhet vid hanteringen av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall sammanställdes inför den första granskningskonferensen under kärnavfallskonventionen som ägde rum i november 2003.

Tillsynen inom området för nukleär icke-spridning har inriktats på att säkerställa att de svenska kärntekniska anläggningarna uppfyller ställda krav inom området och att verifiera att Sveriges internationella åtaganden uppfylls. De delområden som omfattas är kärnämneskontroll,

exportkontroll, fysiskt skydd samt transportsäkerhet.

Inom stödprogrammet till IAEA:s icke-spridningsarbete har Sverige tillsammans med Kanada tagit fram en ny digital kontrollutrustning för använt kärnbränsle som överlämnats till IAEA.

Biologisk mångfald

I februari 2004 hölls i Malaysia det sjunde partsmötet (COP7) under Konventionen för biologisk mångfald (CBD). Partsmötet beslutade bl.a. om ett arbetsprogram för skyddade områden, ytterligare steg mot en internationell regim angående tillgång till och rättvis fördelning av vinster från genetiska resurser, hanteringen av traditionell kunskap och ursprungsbefolkningars och lokalbefolkningars rättigheter i relation till biologisk mångfald samt en utökad budget, som inkluderar biosäkerhetsprotokollet. Den strategiska planen för konventionen vidareutvecklades under COP7 och fokuserar nu på utveckling av verktyg och rutiner för att mäta hur den globala målsättningen att stoppa utarmningen av biologisk mångfald till år 2010 skall kunna uppnås.

Sverige deltog i arbetet med att inom Internationella valfångstkommissionen (IWC) skapa en ny förvaltningsplan för valar. Vid årets kommissionärsmöte i Italien beslutades om formerna för det fortsatta arbetet att utveckla en förvaltningsplan för världens valbestånd. Målsättningen är att beslut skall kunna tas på kommissionärsmötet år 2006.

Vid mötet i augusti 2003 under ASCOBANS (Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, Northeast Atlantic, Irish and North Seas) antogs en plan för att minska fiskets bifångster av tumlare i Östersjön. Planen ligger till grund för det arbete som Fiskeriverket och Naturvårdsverket bedriver inom området. Mötet föreslog att en liknande plan skall tas fram för Västerhavet.

Friluftsliv

Friluftspolitiken berör även andra utgifts- och politikområden, främst utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, där statens stöd till friluftorganisationer ligger. Friluftsrådet som inrättades 2003 vid Naturvårdsverket inledde sitt arbete under 2004. Rådet har bl.a. fördelat statligt stöd till friluftorganisationer.

Länsstyrelserna i Stockholms, Västra Göta-lands och Skåne län redovisade under 2003 sitt regeringsuppdrag om att i nära samarbete med

berörda kommuner redovisa särskilda program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Regeringen har i regleringsbrevet för år 2004 gett berörda länsstyrelser i uppdrag att, i samarbete med kommunerna, påbörja ett genomförande av dessa program. Programmen skall bidra till ett mer metodiskt arbete för att trygga värdefulla tätortsnära grönområden i de tre storstadsregionerna. Ny och uppdaterad information om allemansrätt har tagits fram av Naturvårdsverket under våren 2004, bl.a. på flera invandrarspråk.

Genetiskt modifierade organismer

Cartagenaprotokollet om biosäkerhet är ett bindande avtal under konventionen om biologisk mångfald som reglerar handel med genetiskt modifierade organismer (GMO). Det trädde i kraft den 11 september 2003. Sverige ratificerade protokollet den 8 augusti 2003. Protokollets första partsmöte ägde rum i Malaysia i februari 2004. Partsmötet fattade flera viktiga beslut som är nödvändiga för att protokollet skall kunna börja fungera.

Vid mötet beslutades att inrätta ett förmedlingscenter om biosäkerhet (Biosafety Clearing House). Partsmötet antog vidare en handlingsplan för att stärka utvecklingsländernas möjligheter att tillämpa protokollet.

Partsmötet beslutade också om krav på ytterligare information som skall följa med transporter av GMO som är avsedda att användas som livsmedel, foder eller för vidare bearbetning. Ett system för uppföljning av efterlevnaden av protokollets regler beslutades. En process för att utveckla internationella regler och procedurer avseende ansvar för skador orsakade av gränsöverskridande transporter av GMO inleddes.

Eftersom flera viktiga länder ännu inte är parter till protokollet antog partsmötet vissa rekommendationer om relationerna till icke-parter.

Flera förordningar som rör GMO har trätt i kraft inom EU under året. Förordningen (1946/2003) om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer innebär att nya krav införs gällande export av GMO från EU samt för oavsiktliga gränsöverskridande transporter av GMO. Vidare har förordning 1830/2003 om spårbarhet och märkning av GMO samt förordningen (1829/2003) om ge-

netiskt modifierade livsmedel och foder trätt i kraft.

Som en följd av att EU utvecklat sitt regelsystem på GMO-området har godkännandeförfrandandet av ansökningar för GMO för utsläppandet på marknaden som livsmedel, foder eller för odling återupptagits. Genom kommissionens beslut den 19 maj 2004 att godkänna en sockermajs (BT 11) för import och bearbetning (ej odling) upphävdes det s.k. moratoriet som har inneburit att inga GMO-ansökningar har behandlats i avvaktan på att EU:s lagstiftning skulle kompletteras.

Samhällsplanering och byggande

Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län upprättar på regeringens uppdrag ett gemensamt regionalt miljö- och hushållningsprogram för fjällområdet. En delredovisning har lämnats och regeringen har i maj 2004 medgett anstånd med slutredovisningen till den 30 juni 2005.

3.6.1.2 Insatser utanför politikområdet

Insatser beträffande samhällsplanering och byggande redovisas närmare under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, beträffande friluftsförhållanden och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, beträffande energifrågor under utgiftsområde 21 Energi, beträffande trafikbuller under utgiftsområde 22 Kommunikationer, beträffande de areella näringarna under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar och beträffande hushållning med grundvatten och naturgrus under utgiftsområde 24 Näringsliv. Här ges en översiktlig redovisning av viktigare insatser.

Hållbar konsumtion och produktion

Vid världstoppmötet i Johannesburg i september 2002 beslutades om att ta fram ett ramverk av program för hållbar konsumtion och produktion. Detta sker inom den så kallade Marrakech-processen som startade vid ett möte i juni 2003. Sverige deltar i denna process bl.a. genom att vara Lead Country för hållbar konsumtion, genom att delta i processens styrgrupp och som ordförande vid de internationella mötena.

Inom EU deltar Sverige i utvecklandet av en integrerad produktpolitik (IPP) i syfte att minska den negativa påverkan från produktion och konsumtion av produkter och tjänster på miljön och människors hälsa. Sverige och övriga medlemmar i det europeiska informella IPP-nätverket ser IPP som en viktig strategi för att uppnå hållbar konsumtion och produktion och arbetar därför för att integrera IPP-tänkandet också i det internationella arbetet för hållbar konsumtion och produktion.

Kommissionen arbetar med en kartläggning över vad som görs inom EU i fråga om konsumtion och produktion. Kartläggningen skall ligga till grund för ett europeiskt program. I november 2004 kommer kommissionen tillsammans med UNEP att arrangera det första europeiska mötet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Nationellt arbetar Sverige vidare med dialoger med olika aktörer bl.a. genom ett nationellt IPP-nätverk. I enlighet med den reviderade nationella strategin för hållbar utveckling har Naturvårdsverket fått i uppdrag att göra en svensk kartläggning avseende ytterligare nödvändiga nationella åtgärder för en hållbar konsumtion och produktion. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2004.

Forum för IT och miljö avslutade sitt arbete den 30 april 2004. Forumet har under två år undersökt vilka möjligheter det finns att minska miljöpåverkan inom bl.a. områdena bebyggelse, transport, hemtjänst och vård. Forumet har presenterat två rapporter till regeringen, IT-lösningar för en hållbar utveckling – sammanställning av förslag från seminarier inom Forum IT och miljö samt IT och en hållbar utveckling – en central framtidsfråga (jfr dnr M2004/1328/Hm). Rapporterna kommer att remissbehandlas. Resultatet från Forum IT och miljö kommer att föras in i det strategiska arbetet om IT-politiken som pågår inom Regeringskansliet.

Miljörelaterade skatter och subventioner

Den gröna skatteväxlingen som påbörjades under 2001 har fortsatt under 2004. Det främsta syftet med skatteväxling är att öka miljörelateringen av skattesystemet. Grunden för strategin är att höjda skatter på energi- och miljöområdet växlas mot sänkta skatter på arbete. Hittills har skatteväxlingen omfattat ca 10 miljarder kronor, främst inom energi- och trafikområdena.

Vägtrafikskatteutredningen (Fi 2001:08) redovisade i maj 2004 sitt slutbetänkande (SOU 2004:63). Betänkandet har under våren och sommaren 2004 varit ute på remiss.

Utredningen Samhällsekonomiskt effektiva godstransporter lämnade sitt slutbetänkande den 30 juni 2004.

Den parlamentariska s.k. FlexMex2-utredningen (N2001:08) skall ta fram riktlinjer för ett svenskt system för tillämpning av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer inklusive utsläppshandel. Våren 2004 presenterades ett tredje delbetänkande, Handla för bättre klimat – handel med utsläppsrätter 2005–2007 m.m. (SOU 2004:62) som har remitterats.

Regeringen har i april 2004 lagt fram en nationell fördelningsplan för initial tilldelning av utsläppsrätter till de i Sverige berörda företagen. Planen har godkänts av kommissionen.

Vatten

Den 19 december 2003 lämnade Sverige tillsammans med övriga Östersjöländer utom Ryssland in en gemensam ansökan till FN:s sjöfartsorganisation IMO om att klassa Östersjön - utom ryska vatten - som ett särskilt känsligt havsområde (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). Ansökan föregicks av ett omfattande arbete där Sverige var den drivande kraften och Sjöfartsverket hade huvudansvaret att samordna ansökan med de övriga länderna.

Den 2 april 2004 beslutade IMO att principklassa Östersjön som PSSA. Sverige och övriga ansökarländer avser att inom två år gemensamt återkomma till IMO med förslag till skyddsåtgärder som skall gälla för det klassade området. Regeringen har gett Sjöfartsverket i uppdrag att för svensk del i samråd med Kustbevakningen och Naturvårdsverket fullfölja arbetet med att analysera och utarbeta förslag till skärpta skyddsåtgärder i samverkan med övriga Östersjöländer.

Sjöfartsverket har med stöd av Naturvårdsverket under ett antal år deltagit i arbetet med att utveckla en internationell konvention om kontroll av fartygs barlastvattenhantering. Konventionen antogs av IMO den 13 februari 2004 och syftar bl.a. till att minska risken för spridning av främmande organismer via barlastvatten eller sediment. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i fråga om konventionens ratificering.

Kustbevakningen har genom flygövervakning, riktade operationer med satelliter, flyg och far-

tyg samt det internationella samarbetet verkat för att antalet illegala oljeutsläpp skall minska. Kustbevakningen har under år 2003 genomfört 34 oljeskyddsoperationer, en kemoperation och sju förebyggande operationer. Totalt har 734 m³olja tagits upp, varav merparten härrör från det kinesiska fartyget Fu Shan Hai som förliste utanför Bornholm. Ytterligare 38 m³ olja har förhindrats komma ut i havet.

Biologisk mångfald

Regeringen har redogjort för utformningen av den framtida jordbrukspolitiken i skrivelsen 2003/04:137 Genomförande av EU:s jordbrukspolitik i Sverige. Reformen träder i kraft i januari 2005.

Under hösten 2003 överlämnade regeringen till riksdagen en skrivelse om Uppföljning av skogspolitiken (skr. 2003/04:39). I skrivelsen redovisade regeringen sin syn på skogspolitiken mot bakgrund av bl.a. den utvärdering av skogspolitikens effekter som skogsstyrelsen har redovisat (SUS 2001) och den utvärdering av skogspolitikens effekter på biologisk mångfald som Naturvårdsverket genomfört. Regeringen har under sommaren 2004 tillsatt en särskild utredare för att göra en utvärdering av skogspolitiken. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2005.

EU:s nya fiskeripolitik antogs av ministerrådet i december 2002. Fiskeripolitiken betonar ekosystemansatsen som fiskets grundval och försiktighetsprincipen som nödvändigt instrument vid rådgivning och kvotsättning. Behovet av ett selektivt fiske med reducerad kapacitet hos fiskeflottan understryks. Under våren 2004 antog riksdagen propositionen Kust- och insjöfiske samt vattenbruk (prop. 2003/04:51, bet. 2003/04:MJU13, rskr. 2003/04:186). Internationella havsforskningsrådets (ICES) forskare rekommenderade stopp för torskfisket i Västerhavet och på det östra beståndet i Östersjön. Den svenska ståndpunkten att ensidigt stoppa torskfisket i Östersjön vann inte gehör bland övriga medlemsstater inom EU.

Våren 2004 fastställde EU en förordning rörande bifångster av småvalar inom fisket som bl.a. innebär att ett övervakningssystem för bifångster av valar införs för vissa fartyg större än 15 m fr.o.m. 2006 och att ljudskrämmor skall bli obligatoriska i vissa fisken. Vidare skall vetenskapliga studier eller pilotprojekt genomföras för

att öka kunskapen om ljudskrämmornas långtidseffekter i de berörda fiskena och områdena.

Miljöledning

Sammanlagt närmare 240 myndigheter inklusive Regeringskansliet har successivt sedan 1997 fått regeringens uppdrag att införa och arbeta med miljöledningssystem. Ett 50-tal myndigheter med relativt begränsad indirekt miljöpåverkan har i uppdrag att arbeta med ett förenklat miljöledningssystem.

Naturvårdsverket har redovisat en utvärdering av myndigheternas miljöledningsarbete (rapport 5346 januari 2004). Naturvårdsverkets bedömning är att arbetet med miljöledningssystem ännu är i ett utvecklingsskede, men att det redan ger miljöeffekter och andra positiva effekter.

I syfte att främja det fortsatta arbetet med miljöledning i statlig förvaltning föreslås åtgärder bl.a. för att i större utsträckning använda miljöledningsarbetet i regeringens resultatstyrning, prioritera och betona indirekta miljöaspekter samt förbättra uppföljning, granskning och återrapportering. Rapporten har remissbehandlats och beredning av förslagen pågår inom Regeringskansliet.

Enligt Naturvårdsverkets sammanställning (rapport 5378 juni 2004) över myndigheternas miljöledningsrapportering avseende 2003 har mellan 80 och 90 procent av myndigheterna nu gjort en miljöutredning, antagit miljöpolicy och satt upp miljömål. Detta visar på en positiv utveckling jämfört med 2002. Enligt verket kan systemet förbättras bl.a. genom ökad integrering av miljöledningssystemet i den ordinarie verksamheten och mera fokus på indirekt miljöpåverkan. Vikten av revision och uppföljning betonas.

En studie om brister, behov och möjligheter till förbättring av miljöledningssystem inom näringslivet har presenterats i Naturvårdsverkets rapport 5304 september 2003. Enligt rapporten finns tecken på att miljöledningssystem medför en förbättrad miljöprestanda men detta går inte att kvantitativt belägga. Förbättringsåtgärder som behöver vidtas är bl.a. att förstärka fokuseringen på ständig förbättring av miljöprestanda och underlätta miljöledningsarbetet för små och medelstora företag.

Det totala antalet registreringar enligt förordningen om frivilligt deltagande för organisationer i EG:s miljölednings- och miljörevisionsförordning, EMAS-förordningen (761/2001/EG),

har minskat under året. I augusti 2004 var 115 organisationer och 122 anläggningar registrerade mot 201 respektive 255 i juni året innan. Därmed ökar antalet certifieringar enligt Internationella Standardiseringsorganets miljöstandard ISO 14 001 och uppgår i augusti 2004 till 3 280 mot 2 675 i juni 2003.

Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådet, som är svenskt registreringsorgan enligt EMAS-förordningen, svarar också för registrering av certifierade miljövarudeklarationer (EPD), vilka har ökat från 78 i juni 2003 till 99 i augusti 2004.

Miljöstyrningsrådet har vidare i uppgift att förvalta och vidareutveckla ett verktyg för ekologiskt hållbar offentlig upphandling, EKV-verktyget. EKV-verksamheten har under 2003 till stor del präglats av start- och informationsaktiviteter. Verksamheten tillförs tre miljoner kronor per år.

Strategi för hållbar utveckling

Hållbar utveckling är ett övergripande mål för regeringens politik. Det betyder att alla beslut skall utformas så att de tar hänsyn till ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser av beslut.

En viktig utgångspunkt för Sveriges politik för hållbar utveckling är de beslut som fattades vid FN:s världstoppmöte i Johannesburg 2002. Sverige deltar i det fortsatta arbetet med genomförandet, som leds av FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD). Våren 2003 fastställdes ett nytt arbetsprogram och nya arbetsformer för CSD fram till 2017.

Sverige agerar också inom EU för att genomföra det övergripande målet om hållbar utveckling. Det gäller såväl den strategi som antogs 2001 i Göteborg som i Lissabonprocessen för ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft, samsättning, social sammanhållning och skydd av miljön. Översyn pågår inför vårtoppmötet i Europeiska rådet 2005.

Sverige leder arbetet med en översyn av den nordiska strategin för hållbar utveckling under 2004. Nya områden som behandlas är bl.a. sociala frågor samt hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Sverige har också medverkat till beslut under 2004 att fortsätta OECD:s arbete med hållbar utveckling.

I april 2004 lämnade regeringen skrivelsen En svensk strategi för hållbar utveckling (skr. 2003/04:129). I skrivelsen redovisar regeringen en revidering av den nationella strategin för håll-

bar utveckling som presenterades 2002. I skrivelsen presenteras bl.a. fyra strategiska framtidsfrågor som kommer att stå i fokus för regeringens politik för hållbar utveckling under mandatperioden.

En god samordning krävs för att genomföra bl.a. den nationella strategin och leva upp till åtagandena från Johannesburg. Därför har regeringen inrättat ett särskilt kansli för hållbar utveckling i Statsrådsberedningen.

Den nationella strategin måste omsättas på alla nivåer i samhället. Det lokala och regionala arbetet kring Agenda 21 och hållbar utveckling ses i detta sammanhang som en viktig resurs.

Samhällsplanering och byggande

Hållbar utveckling är det övergripande målet för samhällsbyggandet. I det svenska genomförandet av EG-direktivet om miljöbedömningar av planer och program har riksdagen fattat beslut om ändringar i miljöbalken, plan- och bygglagen m.m. (prop. 2003/04:116, bet. 2003/04:MJU21, rskr. 2003/04:235) i syfte att miljö- och hushållningsaspekter behandlas i ett tidigt skede av planeringsprocessen och på ett systematiskt och enhetligt sätt.

Under 2003 har Boverket redovisat flera uppdrag inom samhällsplanering och bebyggelse, bl.a. Utbyggnad av storskalig vindkraft i havet, Väner och fjällen och Digitalt lagrad information och informationsteknik i samhällsplanerings- samt bygg- och fastighetsförvaltningssektorn. Arbetet med en översyn av Boverkets byggregler och med att utveckla mer verifierbara funktionskrav fortsätter.

PBL-kommittén (M 2002:05) har när det gäller byggande och förvaltning arbetat med att analysera och klargöra olika parter roller och ansvar i byggprocessen.

Regeringen har tillsatt en utredning (M 2004:01) som skall ta fram förslag på delmål och åtgärder för fukt, mögel och buller, samt en expertgrupp för kartläggning av orsaker till fel och skador på byggnader.

Regeringen har beslutat att en särskild byggamordnare skall tillkallas för att tillsammans med företrädare för bygg-, fastighets- och anläggningssektorn bygga upp och samordna ett utvecklingsprogram för bygg-, fastighets- och anläggningssektorn.

Lantmäteriverket fick i regleringsbrevet för 2004 i uppdrag att ta fram en plan för komplettering av fastighetsregistret med en miljödel samt

en detaljerad analys av kostnader för uppbyggnad, införande, förvaltning och eventuella användaravgifter. Syftet med en sådan miljödel skall vara att sprida miljöinformation och information om olika former av områdesskydd till användare som efterfrågar information om t.ex. miljöpåverkan och skyddsrestriktioner på fastigheter och byggnader.

Europeiska kommissionen antog i juli 2004 förslag till ett direktiv om upprättande av infrastruktur för geografisk information i gemenskapen (INSPIRE). Syftet med INSPIRE är att tillgängliggöra relevant, harmoniserad och kvalitativ geografisk information för att formulera, genomföra, övervaka och utvärdera EU:s miljöpolitik.

3.6.2 Verksamhetsområde 2 Bevara och restaurera natur och miljö

Målet för verksamhetsområdet är att effektivt genomföra insatser för att bevara, skydda och vårda miljö samt restaurera och återställa skadad miljö för att nå miljökvalitetsmålen.

3.6.2.1 Insatser inom politikområdet

Sanering och återställning av förorenade områden

Under år 2003 har Naturvårdsverket ökat samarbetet med Sveriges geologiska undersökning och Statens geotekniska institut. Därmed har en central kärna bildats som med hjälp av länsstyrelserna skall driva efterbehandlingsarbetet. Mynigheterna har genom samarbetsavtal utökat möjligheterna till stöd för länsstyrelser och kommuner i samband med upphandlingar av utredningar och åtgärder samt annat projektstöd.

Arbetet har bl.a. omfattat att:

- inventera och kartlägga förorenade områden på bred front,
- utveckla metoder för kostnadseffektivt efterbehandlingsarbete,
- genomföra kunskapsuppbyggande demonstrationsprojekt på prioriterade objekt med okomplicerad ansvarssituation,
- utarbeta vägledningar,
- tillvarata och utveckla engagemang och befintlig kunskap särskilt vid länsstyrelser och kommuner.

Naturvårdsverket har startat ett kunskapsprogram inom efterbehandlingsområdet, Hållbar sanering, i syfte att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö på ett resurseffektivt sätt. Programmet syftar till att täcka kunskapsluckor samt att skapa arenor för kunskapsöverföring och samverkan mellan olika aktörer. Ett nationellt nätverk, Renare mark, har bildats som samlar aktörer inom efterbehandlingsverksamheten. Ett stödcentrum har etablerats, Marksaneringscentrum Norr, som genom forskningsinsatser och utredningar utvecklar verksamheten i samarbete med företag inom branschen. Naturvårdsverket tar del i och stödjer dessa aktiviteter.

Arbetet med sanering och återställning av förorenade områden under perioden 1999–2003 redovisas närmare i regeringens skrivelse 2003/04:141 Sanering och återställning av förorenade områden – resultatredovisning, som överlämnades till riksdagen den 15 april 2004.

Biologisk mångfald

Vid det sjätte partsmötet under konventionen om biologisk mångfald (CBD) som hölls 2002, liksom vid Världstoppmötet i Johannesburg 2002 antogs globala mål om att kraftigt minska förlusten av biologisk mångfald till år 2010. EU har ett än mer långtgående mål som säger att förlusten av biologisk mångfald skall stoppas till samma år. Ett nationellt sextonde miljökvalitetsmål för biologisk mångfald aviserades av regeringen i miljömålspropositionen 2001 (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU03, rskr. 2001/02:36). Naturvårdsverket redovisade ett förslag till ett sådant mål i augusti 2003. Förslaget har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet. I samband med detta ses de befintliga miljökvalitetsmålen över med avseende på biologisk mångfald.

Centrum för biologisk mångfald (CBM) redovisade i mars 2004 uppdraget att utreda Sveriges genomförande av konventionen om biologisk mångfald i tre rapporter. Rapporterna remissbehandlades under våren 2004.

Anslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* används bl.a. till att skydda värdefull natur, skötsel av skyddade områden, kalkningsverksamhet, åtgärdsprogram för hotade arter, marina inventeringar samt viltförvaltning.

Liksom tidigare år har skyddet främst omfattat skogsdominerade objekt. Insatser har även gjorts inom skyddet av sjöar, vattendrag och våtmarker. Anslaget har använts till att säkra

mark i 231 blivande naturreservat. Drygt 15 000 hektar mark har säkrats genom inköp eller intrångsersättning till en kostnad om ca 444 miljoner kronor, varav 11 255 hektar produktiv skogsmark nedanför fjällnära gränsen. Informationen kring arbetet med att skydda och förvalta natur har förbättrats under året genom att Allmänna råd och handböcker för att bilda naturreservat respektive Natura 2000-områden blev klara.

Av medlen på anslaget används merparten för områdesskydd. Denna del av medlen har fördelats på köpeskillingar och intrångsersättningar samt till bidrag för kommuners och stiftelsers markförvärv m.m. Under perioden 1999–2003 har medel för skydd av totalt ca 101 000 hektar värdefulla naturområden utbetalats. Under perioden har länsstyrelserna inte hunnit bilda naturreservat enligt miljöbalken i den takt som områdena har köpts eller intrångsersättning har avtalats.

I tabellen nedan redovisas hur naturreservatsbildningen har fördelat sig per miljö kvalitetsmål under perioden 1999–2002.

Tabell 3.3 Formell naturreservatsbildning under perioden 1999–2002, fördelat per miljö kvalitetsmål

Miljö kvalitetsmål	Antal naturreservat	Areal, ha
Levande sjöar ...	6	4 725
Hav i balans ...	14	7 414
Myllrande våtmarker	36	15 092
Levande skogar	245	1 254 789
Ett rikt odlingslandskap	25	8 085
Storslagen fjällmiljö	25	1 212 760
Summa	351	2 502 865

Den stora areal under miljö målen Levande skogar och Storslagen fjällmiljö som har ombildats till naturreservat utgörs främst av ett antal stora f.d. domänreservat i Norrbottens län.

För skötsel av skyddade områden fördelades 145 miljoner kronor till länsstyrelserna 2003 – en successiv ökning från de 85 miljoner kronor som anslogs 1999. Skötselmedlen används främst till skötsel av mark (röjning och restaurering av betesmarker, ängar m.m.), anordningar för friluftsliv såsom leder, informationsskyltar, fågeltorn etc. samt underhållskostnader.

I skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173) pekade regeringen på att det kan komma att finnas behov av att lösa frågor som

rör bevarande av såväl naturtyper som arter i ett kortare eller medellångt perspektiv genom ömsesidigt ingångna avtal. Naturvårdsverket har tillsammans med Skogsstyrelsen påbörjat ett arbete med att ta fram en gemensam fördjupad strategi för arbetet med områdesskydd och naturvårdsavtal för särskilt värdefulla naturområden på skogsmark. Strategin skall bl.a. belysa frågor som geografisk fördelning inom landet och fördelning på olika skogsnaturtyper. Vidare gäller att områdesskydd och naturvårdsavtal på skogsmark skall ses i ett landskaps sammanhang. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 juni 2005. I detta arbete är såväl länsstyrelser som skogsstyrelser engagerade.

Arbetet med att öka den lokala delaktigheten och förankringen i naturvårdsarbetet fortsätter. Ansvaret för förvaltningen av Gotska Sandöns nationalpark har överförts till Länsstyrelsen på Gotland. De övriga 27 nationalparkerna sköts av respektive länsstyrelse, förutom Tyresta som drivs av en stiftelse. Ett viktigt skäl för Naturvårdsverket att avveckla förvaltarrollen är att det lokala engagemanget ökar när besluten flyttas närmare de berörda.

Natura 2000-arbetet gick in i en ny fas under året. Urvalet av områden till nätverket är i stort sett klart. I december 2003 fastställde kommissionen den alpina regionen som är en av EU:s sex biogeografiska regioner. Regeringen har under året till kommissionen föreslagit ytterligare områden som bör ingå i det europeiska nätverket Natura 2000. Totalt sedan 1995 har 3 903 områden föreslagits enligt art- och habitatdirektivet och 509 områden enligt fågeldirektivet. Arbetet pågår nu med att ta fram bevarandeplaner för alla föreslagna områden. Information om alla områden som ingår i nätverket finns på www.naturvardsverket.se/natura2000.

Fiskeriverket och Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag identifierat sammanlagt 16 områden, som kan vara aktuella att föreslås som områden med totalt fiskeförbud. Verken anser med hänsyn till behovet av lokal förvaltning att ett fiskeförbud inte kan införas förrän tidigast 2005.

Ett 40-tal grundområden och bankar i svenska hav kan kategoriseras som utsjöbankar eller utsjögrundområden. Naturvårdsverket har påbörjat inventeringar i 16 av dessa områden. En viktig del i uppdraget är även att ta fram underlag för att utvärdera vindkraftparkers effekter på na-

turmiljön i havsområden. Uppdraget skall redovisas 2005.

I propositionen En hållbar svensk politik i fråga om valar (prop. 2003/04:124, bet. 2003/04:MJU20, rskr. 2003/04:283) som antogs av riksdagen i juni 2004 föreslås att Sverige fortsätter sitt arbete inom Internationella valfångstkommissionen (IWC) med betoning på bevarande och hållbart nyttjande. Den förvaltningsplan som diskuteras inom IWC bör utvecklas vidare med målet att nå beslut senast år 2006. Ekoturism och valskådning i utvecklingsländer bör stödjas.

Vad gäller tumlare framhåller regeringen att EU:s nya förordning skall genomföras och Fiskeriverket och Naturvårdsverket bör fullfölja sitt arbete med åtgärdsplanen för tumlare. Utvecklandet av nya och mer selektiva redskap bör fortsätta och åtgärder för att förbättra tumlarens miljö bör intensifieras. Möjligheterna för allmänheten att observera tumlare bör underlättas.

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag redovisat kunskapsläget beträffande tumlare. Beståndet i Östersjön är sannolikt genetiskt och morfologiskt isolerat och eventuellt finns även på Västkusten skilda bestånd. Beståndet i Östersjön bedöms nu uppgå till högst 200 individer och det utgör därmed ett av de mest hotade valbestånden i världen.

Naturvårdsverket har redovisat kunskapsläget beträffande mellanskarv. Beståndet, som nu stabiliserats, uppgår till drygt 30 000 par eller drygt 150 000 individer. Skarven tycks inte ha någon betydande inverkan på ekosystem eller fiske i näringsrika, grumliga vatten, men kan ha inverkan på ekosystem och fiske i kustområden och i klarvattensjöar.

Stödet från regeringen till Naturhistoriska riksmuseet för den internationella fiskdatabasen, FishBase, har resulterat i en kraftfull svensk insats för världens största upplagsverk om fiskar. FishBase har information om 28 000 olika fiskar med fler än 35 000 bilder och får åtta miljoner besök över nätet per månad varav två miljoner på den svenska nätplatsen.

Naturvårdsverket har i samråd med länsstyrelserna redovisat hur arbetet med att förebygga jaktbrott kan kopplas till inventeringsverksamheten. Redovisningen är remitterad.

Satsning på lokal och kommunal naturvård

Under 2004 har den särskilda satsningen på lokala och kommunala naturvårdsprojekt inletts.

Den genomförs som ett program under en treårsperiod i form av statsbidrag till olika lokala och kommunala naturvårdsprojekt. Grundtanken med programmet är att stimulera lokalt och kommunalt naturvårdsarbete till att genom bra naturvårdsprojekt bidra till att nå de naturvårdsanknutna miljökvalitets- och delmålen. Bakgrunden är att kommunerna har en viktig roll i arbetet med att nå de av riksdagen fastlagda miljömålen. Ett uttalat syfte är att programsatsningen skall bidra till att skapa ett mer varaktigt engagemang för naturvård i fler kommuner.

Vatten

Skyddet av vattenområden genom inköp omfattade 2003 161 hektar till en kostnad av 24 miljoner kronor. Under perioden 2001–2003 har 381 hektar inköpts för 32 miljoner kronor. Särskild uppmärksamhet har ägnats Mörrumsån, där en omfattande restaurering påbörjats.

Naturvårdsverket har tillsammans med Fiskeriverket och ArtDatabanken identifierat och prioriterat de sötvattensarter för vilka åtgärdsplaner skall upprättas eller fullföljas. Ett särskilt samarbete har etablerats med de län i främst södra Sverige där de flesta hotade arterna förekommer.

Under 2003 kalkades sjöar och vattendrag för 206 miljoner kronor. De största insatserna skedde i Jämtlands, Värmlands, Västra Götalands och Västerbottens län. Tre län har nu upphört med kalkning och den tidigare framtagna nationella kalkningsplanen har som avsetts medfört en mer lokalt målstyrd verksamhet.

Naturvårdsverket har redovisat uppdraget rörande utsättning av hotade arter i vatten. Rapporten har remitterats och kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen. Regeringen har genom en förordningsändring år 2003 förbjudit import av levande sötvattenskräftor för att minska risken för spridning av främmande kräftarter och av sjukdomar och parasiter som kan finnas på kräftor. Dessa kan i vissa fall även smitta andra djur som fiskar och i enstaka fall även människor. För att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (2000/60/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, det s.k. ramdirektivet för vatten, har riksdagen beslutat om vissa ändringar i miljöbalken (prop. 2003/04:2, bet. 2003/04:MJU7, rskr. 2003/04:56, prop. 2003/04:57, bet. MJU2003/04:17, rskr. 2003/04:174).

I fråga om åtgärdsprogram, som är ett viktigt led i vattenarbetet enligt direktivet, sker en anpassning av reglerna i 5 kap. miljöbalken. Ändringarna innebär bl.a. att allmänheten ges större möjligheter att påverka programmets innehåll samt att myndigheters och kommuners ansvar för att programmen fullföljs blir tydligare. Ramdirektivet för vatten gör det nödvändigt att meddela andra slags miljökvalitetsnormer än sådana som i dag specificeras i 5 kap. miljöbalken. Därför har beskrivningen av vad miljökvalitetsnormer kan avse kompletterats. Detta kommer också att underlätta genomförandet av andra direktiv på miljöområdet.

I enlighet med direktivets krav delas Sveriges landområden och kustvattenområden in i vattendistrikt. Riksdagen har beslutat om en indelning i fem distrikt, Bottenvikens, Bottenhavets, Norra Östersjöns, Södra Östersjöns och Västerhavets vattendistrikt. Indelningen i vattendistrikt följer vattnets naturliga flöden så att varje vattendistrikt omfattar de landområden varifrån all ytvattenavrinning sker direkt till det angivna havet eller i avrinningsområden som mynnar i det angivna havet. I varje vattendistrikt skall en länsstyrelse vara vattenmyndighet med ansvar för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet. Regeringen har genom förordning (2004:663) om ändring i förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion till vattenmyndigheter utsett Länsstyrelsen i Norrbottens län för Bottenvikens vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västernorrlands län för Bottenhavets vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västmanlands län för Norra Östersjöns vattendistrikt, Länsstyrelsen i Kalmar län för Södra Östersjöns vattendistrikt samt Länsstyrelsen i Västra Götalands län för Västerhavets vattendistrikt. När den inledande fasen av vattenplaneringen är genomförd och behoven bättre kan överblickas avser regeringen att uppdra åt de aktuella länsstyrelserna att utreda olika lokaliseringalternativ inom distriktet mot bakgrund av gjorda erfarenheter, inomregionala behov och den ändrade inriktning som vattenmyndigheternas arbete får.

De länsstyrelser som utses till vattenmyndigheter får nya arbetsuppgifter. Även om dessa uppgifter i viss mån kan samordnas med det redan pågående arbetet behöver verksamheten utvidgas. Även övriga länsstyrelser får nya uppgifter inom ramen för vattenmiljöförvaltningen. Vissa centrala myndigheter berörs också av ramdirektivets genomförande. För handläggningen

av dessa myndighetsuppgifter behövs tillskott av resurser. Regeringen har beräknat 25 miljoner kronor under 2004 under anslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* för att verksamheten skall kunna påbörjas.

Regeringen har i förordningen (2004:660) om kvaliteten på vattenmiljön meddelat närmare föreskrifter om bl.a. karakterisering av vattenområden, förvaltningsplaner för vattendistrikt och övervakning av vattenmiljön.

Lokala investeringsprogram

Riksdagen har under perioden 1998–2003 anvisat medel för lokala investeringsprogram (LIP). Det statliga stödet till lokala investeringsprogram har inneburit att kommunerna getts möjlighet att i samverkan med lokala företag och organisationer söka stöd till investeringar som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället. Kommunerna har sedan satsningen startades beviljats totalt 6,2 miljarder kronor i statsstöd till lokala investeringsprogram. Bidrag har beviljats till 211 investeringsprogram i 161 kommuner och två kommunalförbund. I juni 2002 fattades de sista besluten om bidrag. Utbetalningar till beviljade projekt kommer dock att ske under ytterligare ett antal år då programmen är fleråriga och den slutliga utbetalningen sker efter det att respektive program slutförts.

För att kunskaper och erfarenheter från de lokala investeringsprogrammen skall komma samhället till nytta genomförs sedan juni 2001 ett stort utvärderingsprogram. Hittills har sex utvärderingar avslutats som rör följande områden.

- Utvärdering av fjärrvärme- och närvärmeprojekt.
- Utvärdering av spillvärmeprojekt.
- LIP och 7 kommuners miljöarbete.
- LIP-miljöteknik för export.
- Utvärdering av våtmarker.
- En jämförande studie av kommuner som fått respektive inte fått LIP-stöd.

Utvärderingarna visar bland annat att miljöarbetet förstärkts i de kommuner som fått bidrag. Ytterligare sex utvärderingar pågår. Dessa handlar bland annat om energi, alternativa bränslen och enskilda avlopp. Utvärderingarna genomförs av konsulter, universitet

och högskolor. Arbetet leds av Naturvårdsverket.

Under året har 87 kommuner och andra aktörer ansökt om 2,8 miljarder kronor enligt förordningen (2003: 262) om statliga bidrag till Klimatinvesteringsprogram. I december beslutade Rådet för investeringsstöd att bevilja 300,1 miljoner kronor i bidrag till 14 program och en ”guld-klimp” (en särskilt effektiv åtgärd enligt regelverkets krav). I denna första bidragsomgång prioriterades satsningar inom bl.a. områdena transport och energi. 35 procent av bidraget gick till investeringar i transportsektorn där merparten avser fortsatt introduktion av biogasfordon. 40 procent fördelades på energiprojekt, främst utbyggnad av fjärrvärme och konvertering till biobränslen. 15 procent av bidraget gick till olika informationsprojekt varav en stor andel är kopplad till trafikområdet. De beviljade programmen beräknas leda till 114 000 ton minskade utsläpp av koldioxidekvivalenter per år. Det motsvarar fyra procent av det svenska klimatmålet att minska utsläppen i Sverige med fyra procent till 2008–2012 jämfört med 1990 års nivå. Det beräknas även leda till minskad energi-användning med 263 GWh varav minskad elanvändning med 72 GWh. Utsläppsminskningar av minskad elanvändning är inte inräknade som minskade utsläpp av växthusgaser i Sverige eftersom dessa utsläpp främst sker i andra länder. Investeringarna leder i många fall även till minskade utsläpp av andra ämnen som bidrar till att nå bl.a. miljö kvalitetsmålen Frisk luft, Ingen övergödning, Bara naturlig försurning och God bebyggd miljö.

3.6.2.2 Insatser utanför politikområdet

Insatser beträffande miljöåtgärder inom de areella näringarna redovisas närmare under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar. Här ges en översiktlig redovisning av viktigare insatser.

I regeringens skrivelse En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173) framhölls att etablerandet av fler biosfärområden bör uppfattas som en positiv möjlighet. Biosfärområden syftar till att bevara biologisk mångfald och samtidigt gynna social och ekonomisk utveckling. De skall också vara arenor för forskning och undervisning. Under året har arbetet gått vidare i Kristianstad Vattenrike med att utforma en ansökan

om biosfärområde. Detta område kommer, om planerna går igenom, bli Sveriges andra biosfärområde efter Torneträskområdet.

Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida) har under året vidareutvecklat samarbetet med Centrum för biologisk mångfald (CBM) om ett internationellt program för biologisk mångfald (SwedBio). Programmet skall bidra till svenskt internationellt utvecklingssamarbete för en hållbar utveckling.

Rovdjur

Naturvårdsverket, Svenska Rovdjursföreningen och Svenska Jägareförbundet har föreslagit en ändring av 28 § jaktförordningen. Paragrafen reglerar jakt efter rovdjur på enskilda initiativ. Förslaget är remitterat och kommer att behandlas av regeringen i särskild ordning.

Naturvårdsverket har efter samråd med Sametinget redovisat ett regeringsuppdrag med förslag till differentierad ersättning för förekomst av björn och kungsörn innanför respektive utanför renarnas åretruntmarker. Förslaget är remitterat.

Förhållandena på marknaden för skogsprodukter har inneburit ett ökat tryck på skogsbruket att klara miljöfrågorna. Detta har bl.a. medfört att skogsbruket i ökad utsträckning redovisar ökad hänsyn till naturvärden, exempelvis inom ramen för de skogliga certifieringssystemen. Skogsstyrelsen beräknar att den frivilligt avsatta arealen skogsmark f.n. är ca 1 miljon hektar.

Odlingslandskapet

Stora insatser görs inom ramen för politikområdet Landsbygds politik. Genom Miljö- och landsbygdsprogrammet lämnas ersättning till brukarna för att bevara värdefulla natur- och kulturmiljövärden.

År 2003 utgick grundersättning till ca 422 400 hektar betesmarker och slätterängar inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet. Därav var ca 51 200 hektar skogsbete, fäbodbete eller alvarbete. Tilläggsersättning utgick under år 2003 till ca 144 200 hektar betesmarker och ca 4 300 hektar slätterängar.

Möjligheten att söka stöd för ekologisk produktion inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet har bidragit till att ytterligare areal överförts till ekologisk odling. Den ekologiska odlingen omfattar idag ca 438 000 hektar.

Under 2003 utbetalades ca 191 miljoner kronor i ersättning för upprättande av växtodlingsplaner. Den som sökte stödet 2002 åtog sig att under perioden 2002 till 2004 årligen upprätta en växtodlingsplan för all åkermark på sitt jordbruksföretag.

En halvtidsutvärdering av Miljö- och landsbygdsprogrammet genomfördes under 2003 (SOU 2003:105). Utredningen ger förslag på vissa förändringar inom nuvarande programperiod. I den nya jordbruksreformen ingår en förstärkning av det nuvarande Miljö- och landsbygdsprogrammet. De ytterligare resurserna används under innevarande period (2005–2006) för att gynna den grovfoderbaserade animalieproduktionen genom en förstärkning av kompensationsbidraget i mindre gynnade områden, införande av en miljöersättning till vallodling i övriga delar av landet, samt en höjning av miljöersättningen för betesmarker och slätterängar. Utöver detta satsas medel bl.a. på stöd till investeringar inom djurvälståndsområdet och småskalig livsmedelsproduktion.

Inom programmet för den odlade mångfalden (POM) har medel gått till uppbyggnad av en nationell samling för frukt, bär och nötter på Balsgård, till en samordningsfunktion för bevarande av frukt, bär och nötter, till stöd för verksamheten på de lokala klonarkiven samt till en nationell inventering av kulturväxter. Den del av inventeringen som handlar om de fröförökade växtslagen avslutades under 2003. Över hundra sorter från hela landet och därutöver en del frösamlingar har samlats in.

Fiske

Arbetet med utveckling av selektiva redskap inom fisket har fortsatt. Fiskeriverket har utvecklat en ny trål för fiske efter havskräfta, som bedöms kunna fungera optimalt år 2005. Försök med att skapa ”tumlar-fria” torsknät har påbörjats och utvecklingen av sälskadefria nät för Ostkusten fortsätter.

Under våren 2004 beslutade Fiskeriverket om begränsningar i antalet fiskedagar och fiskeredskap i torskfisket. Verket har vidare beslutat flytta ut trålfiskegränsen till fyra sjömil från baslinjen i Skagerack och till tre sjömil utanför strandlinjen i Kattegatt. Viss trålning efter havskräfta tillåts innanför dessa gränser där bottnarna är sådana att skador av trålning blir mindre.

I Östersjön infördes under 2003 ett förlängt sommarstopp för fiske av torsk och användandet

av den s.k. BACOMA-trålen blev obligatoriskt. Torskfiskekvoten blev i det närmaste oförändrad. Fisket efter sill och skarpsill minskade något medan fisket efter lax var oförändrat. Under 2004 inskränktes sommarstoppet för torskfiske. ICES förordade därefter totalt stopp för fisket efter torsk på bestånden i Nordsjön och på det östra beståndet i Östersjön. Sverige stödjer denna linje. Trålgränsen i Östersjön förblev inflyttad ända in till privat vatten eller in till en km från land eller 500 m från öar och skär på allmänt vatten utom för fartyg över 20 m. Inom vissa områden råder särskilda regler.

3.6.3 Verksamhetsområde 3 Kunskap och underlag för miljöarbete

Målet för verksamhetsområdet är att genom forskning, uppföljning och analys ta fram den kunskap som behövs för att genomföra och förnya insatser för att nå miljö kvalitetsmålen.

3.6.3.1 Insatser inom politikområdet

För uppföljningen av miljö kvalitetsmålen behövs en effektiv övervakning av miljö tillstånd och miljö påverkan. Naturvårdsverket ansvarar för miljö övervakningen. Miljömålsrådet vid Naturvårdsverket beslutar om medel för miljö övervakning och miljömålsuppföljning.

Beträffande miljömålsuppföljning se avsnitt 3.6 Resultatbedömning.

Inom miljö övervakningen har programområdet för kust och hav utvärderats under 2003. Utvärderingen har lett till en handlingsplan för tiden fram till 2006.

En undersökning av sedimenten i öppet hav har utförts för att öka kunskaperna om bl.a. metaller och miljögifter. Redovisning kommer att ske under senare delen av 2004. Vidare har en undersökning av antibiotika i vattenmiljön nära reningsverk redovisats under 2003. Resultaten visar att det mesta av medlen bryts ned snabbt men att några enstaka ämnen tas upp i fisk.

Naturvårdsverkets anslag för miljö forskning skall främst finansiera forskning till stöd för verkets arbete med miljö kvalitetsmålen, miljö balken och internationellt förhandlingsarbete. Verkets miljö forskningsnämnd fattar beslut om hur anvisade medel skall fördelas mellan olika program och enskilda projekt. Under 2003 har fem nya

tvärvetenskapliga forskningsprogram startats, bl.a. ett om miljöstrategiska verktyg. Syftet med programmet är att lyfta fram olika sätt att nå miljömålen och att studera hur myndigheternas miljöprövningar kan bli mer effektiva och verkningfulla.

Naturvårdsverket har i februari 2004 redovisat uppdraget att genomföra en naturvärdesbedömning av all statlig skogsmark samt att bedöma vilka av dessa marker som behöver ges ett formellt skydd, främst i form av naturreservat. Naturvårdsverket och länsstyrelserna har inventerat skyddsvärda skogar på statens mark. De omfattande fältinventeringarna har resulterat i delvis ny kunskap om ett stort antal skyddsvärda områden. Utredningen visar bland annat att det finns stora arealer skog med höga naturvärden på statens marker inte minst i Norrland. Naturvårdsverket har bedömt att 885 områden om sammanlagt drygt 340 000 ha har höga bevarandevärden. Den övervägande delen ligger i Norrbottens och Västerbottens län. Naturvårdsverket och länsstyrelserna fortsätter inventeringarna av statens marker samt av urskogar i vissa delar av Norrbottens län och Västerbottens län.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har redovisat uppdraget Regelverk och praxis för långsiktigt skydd av skogsmark den 18 december 2003. I rapporten analyseras och redovisas i vad mån regelverket eller den praxis som har utvecklats vid tillämpningen av de olika skyddsinstrumenten naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal utgör ett hinder för ett effektivt genomförande av ett långsiktigt skydd av skogsmark. Remissbehandling har skett och förslagen kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

Naturvårdsverket har under år 2003 slutredovisat en plan för hur en nationell basinventering av de föreslagna Natura 2000-områdena och skyddade områden kan genomföras. I planen ingår dels en kostnadsberäkning av genomförandet och dels förslag till hur data från basinventeringen skall hanteras. Regeringen delar verkets syn på den föreslagna inriktningen på och omfattningen av basinventeringen. En uppföljning av Natura 2000 områdena är nödvändig för att kunna säkerställa de utpekade naturvärdena. Ett arbete med att förbereda inventeringen har påbörjats vid länsstyrelserna under år 2004. Genom basinventeringen kommer även värdefull kun-

skap att byggas upp som gagnar såväl det statliga som det kommunala naturvårdsarbetet.

Kunskapsuppbyggnad inom området Sveriges biologiska förhållanden handlar främst om inventering och kartering av naturtyper, biotoper och arter, kunskap om miljötilståndet samt forskning. I dag är kunskapsuppbyggnaden inom området dels splittrad mellan många olika aktörer, dels finns stora luckor där kunskapsunderlaget behöver förbättras för att kostnadseffektiva åtgärder skall kunna utformas. Regeringen har därför för avsikt att ge en särskild utredare i uppdrag att lägga fram förslag till hur en bättre samordning och tillgänglighet av den information som finns om biologisk mångfald kan utformas.

3.6.3.2 Insatser utanför politikområdet

Flera forskningsfinansierare bidrar till forskning som är kopplade till miljökvalitetsmålen och med inriktning mot hållbar utveckling. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Vetenskapsrådet, Statens energimyndighet och Verket för innovationssystem (Vinnova) är viktiga statliga finansierare på detta område. Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra) är en annan viktig finansierare. En närmare redogörelse för denna verksamhet finns under politikområde Forskningspolitik.

Formas har på regeringens uppdrag utformat ett forskningsprogram för klimatforskning tillsammans med sex andra forskningsorganisationer. Ansvar för finansieringen av den mer grundläggande klimatforskningen vilar främst på Formas, men även på Vetenskapsrådet. Den tillämpade klimatforskningen ansvarar främst Naturvårdsverket och Energimyndigheten för men även Mistra spelar en viktig roll som finansierare. I Formas forskningsprogram föreslår rådet ökade anslag för att finansiera en utökad klimatforskning.

Svenska artprojektet vid ArtDatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala, delar ut 6,8 miljoner kronor till forskning om arter under 2004. Svenska artprojektet är ett stort forsknings- och folkbildningsprojekt. Resultaten från projektet kommer att vara en viktig kunskapsbas för svenskt naturvårdsarbete och forskning kring biologisk mångfald. Alla 50 000 svenska flercelliga djur- och växtarter skall do-

kumenteras och omkring 30 000 av dem skall populärvetenskapligt beskrivas i ord och bild. Arbetet beräknas ta 20 år och publiceras såväl i bokform som digitalt i Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna, ett populärvetenskapligt referensverk över Sveriges djur, växter och svampar. Artprojektet utgör en viktig del i att fullfölja Sveriges åtaganden inom ramen för Konventionen för biologisk mångfald.

Arbetet med den skogliga miljön har påtagligt förbättrats under 1990-talet. Förbättrade inventeringar av naturvärden har gett väsentligt bättre underlag för att bilda naturreservat och biotopskydd, men kanske främst för att förhindra att avverkning sker av misstag. För att undvika att värdefulla biotoper förstörs i samband med åtgärder i skogsbruket är det viktigt att veta var biotoperna finns. Den fördjupade biotopinventeringen som Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna bedriver på den privatägda skogsmarken har förlängts ett år till 2004. Skogsbolagen har påbörjat en redovisning av motsvarande uppgifter till Skogsstyrelsen.

I samarbete med Skogsvårdsstyrelsen, Upplandsstiftelsen och Länsstyrelsen i Uppsala län har Naturvårdsverket under året arbetat med metoder för uthålligt skogsbruk. Arbetet har utgått från kunskaper och erfarenheter från olika studier av skogsbruk runt sjön Vällen åren 1998–2002. Under 2003 har ett samverkansprojekt påbörjats mellan Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Vägverket för att konkretisera etapp- och delmål för natur- och kulturvärden i transportsystemet.

Tillsammans med länsstyrelserna genomför Jordbruksverket en ängs- och betesmarksinventering i syfte att identifiera värdefulla ängs- och betesmarker. Efter den andra inventeringssäsongen finns ca 42 000 objekt beskrivna. Totalt har ca 100 inventerare från samtliga län varit involverade i fältarbetet. Det återstår en tredjedel att inventera inför den sista inventeringssäsongen som skall vara slutförd 2004.

3.7 Resultatbedömning

Miljömålsrådet lämnade i juni 2004 sin tredje årliga rapport om uppföljning av Sveriges 15 miljömål. I årets rapport Miljömålen – när vi dem? gör Miljömålsrådet en bedömning av möjlighe-

terna att nå miljö kvalitetsmålen och delmålen inom den tidsram som är uppsatt.

Beträffande möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen gör rådet samma bedömning som i fjol. Fyra mål blir svåra att nå i tid. Det är Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning och Levande skogar.

För målet Begränsad klimatpåverkan krävs främst åtgärder på ett internationellt plan för att det långsiktiga målet skall infrias. När det gäller det kortsiktiga klimatmålet är bilden mer positiv. Beträffande målet Giftfri miljö kan EU:s kemikaliearbete ge positiva effekter men det blir ändå svårt att nå målet i sin helhet. Problemet är bl.a. de långlivade ämnen som redan är spridda i miljön. Svårigheterna att nå målet Ingen övergödning beror bl.a. på att återhämtningstiden i de naturliga ekosystemen är mycket lång. Svårigheterna att nå målet Levande skogar beror främst på att de skogliga ekologiska processerna tar lång tid.

Rådet har för några delmål ändrat sin bedömning jämfört med föregående år. Inom målet Frisk luft gäller det möjligheterna att uppfylla miljö kvalitetsnormen för halten av kvävedioxid i luft i tätorter. Trenden av minskande halter luftföroreningar i Sverige ser ut att ha brutits. Kraftfulla åtgärder krävs för att minska hälsoriskerna från luftföroreningar främst genom åtgärder i trafiken.

Även inom målet Levande skogar och delmålet om långsiktigt skydd av skyddsvärd skogsmark har Miljömålsrådet ändrat sin bedömning jämfört med föregående år. Det går enligt rådet alltför långsamt att avsätta skog i naturreservat för att nå delmålet.

Förutom den återkommande rapporteringen kring miljö kvalitetsmålen med delmål innehåller årets rapport redogörelser för kommunernas respektive näringslivets arbete med miljö kvalitetsmålen. Regeringen delar Miljömålsrådets bedömning att samverkan och samarbete mellan kommuner, näringsliv och nationella myndigheter är nödvändigt för att de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen skall kunna nås.

Det regionala miljö målsarbetet är viktigt för att ge underlag för miljö arbetet i länen genom att det belyser vilka åtgärder som behöver vidtas för att miljö kvalitetsmålen skall nås. Av länsstyrelsernas årsredovisningar och rapporter om miljö målsarbetet framgår att de flesta län har antagit regionala miljö mål och att arbetet med att upprätta åtgärdsprogram pågår. Regeringen bedömer

att länsstyrelserna överlag har bedrivit ett bra naturvårds- och miljöarbete.

Miljömålsrådet redovisade under våren 2004 sin fördjupade utvärdering av miljö kvalitetsmålen i rapporten Miljömålen – allas vårt ansvar.

Regeringen avser att i den fördjupade utvärderingen av arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen, som skall lämnas till riksdagen våren 2005, återkomma med förslag till hur medel och mål bör korrigeras för att målen skall nås. Regeringen avser också att i den fördjupade utvärderingen vidareutveckla och tydliggöra de tre åtgärdsstrategierna i miljömålsarbetet. Strategierna är strategin för effektiv energianvändning och transporter, strategin för giftfria och resurssnåla kretslopp samt strategin för hushållning av mark och vatten och en god bebyggd miljö. Regeringen avser också att vid samma tillfälle behandla förslaget om ett sextonde miljö kvalitetsmål för biologisk mångfald.

3.7.1 Begränsad klimatpåverkan

Miljö kvalitetsmålet är att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar skall stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet skall uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Ett delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålet gäller svenska utsläpp av växthusgaser.

3.7.1.1 Resultat

Miljö kvalitetsmålet innebär att halten av de sex växthusgaserna, räknat som koldioxidekvivalenter, enligt Kyotoprotokollet och den internationella klimatpanelen IPCC:s definitioner tillsammans skall stabiliseras på en nivå lägre än 550 ppm i atmosfären.

Enligt delmålet skall de svenska utsläppen av växthusgaser minska med fyra procent till perioden 2008–2012 jämfört med 1990. År 2050 bör de svenska utsläppen vara lägre än 4,5 ton koldi-

oxidekvivalenter per år och invånare jämfört med genomsnittsnivån 2002 som uppgick till 7,9 ton.

Naturvårdsverket och Energimyndigheten redovisade i juli 2004 uppdraget att ta fram underlag för den utvärdering av klimatpolitiken som genomförs under 2004 i rapporten Kontrollstation 2004. Rapporten har remitterats. Enligt rapporten var utsläppen av växthusgaser i Sverige 3,5 procent lägre år 2002 än år 1990. Utsläppen varierar från ett år till annat bland annat beroende på nivåer i vattenmagasin och temperatur men har enligt utsläppsstatistiken för 1999–2002 i samtliga fall legat under 1990 års nivå. Rapporten visar sammantaget att utsläppen har frikopplats från tillväxten.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket bekräftar i sin rapport tidigare konstateranden om att utsläppen av växthusgaser från olika delsektorer utvecklas i olika riktning. De största minskningarna av utsläppen i absoluta tal har gjorts i energisektorn där en minskning skett med ca 6 procent sedan 1990. Särskilt stor är minskningen i de sektorer som belastas med full koldioxidskatt. Utsläppen från transportsektorn har ökat med knappt 10 procent sedan 1990. Det är vägtrafiken, framförallt tunga godstransporter, som står för ökningen av utsläppen.

3.7.1.2 Analys och slutsatser

Enligt rapporten Kontrollstation 2004 är det främst energiskatter, och framför allt koldioxidskatten, som bidragit till att utsläppen i Sverige har minskat. Energiskatter har även hög kostnadseffektivitet eftersom de möjliggör för energianvändaren att avgöra vilka åtgärder som är lönsamma att vidta. Minskningen av utsläppen i bostads- och servicesektorerna är bl.a. en effekt av den gröna skatteväxlingen som gjort användning av biobränslen för värmeproduktion mer konkurrenskraftig. Det under 2003 införda elcertifikatsystemet bedöms ha förutsättningar att ge minskningar av utsläppen i ett nordiskt perspektiv. Minskningen av utsläppen i avfallssektorn är främst en effekt av deponiförbudet för organiskt avfall.

Nationellt och inom EU har genomförandet av systemet för handel med utsläppsrätter fortsatt. Systemet kommer att omfatta alla medlemsstater i den utvidgade Europeiska unionen. Utsläppshandeln har förutsättningar att vid sidan av en fortsatt skatteväxling vara ett kraftfullt

styrmedel eftersom det både sätter ett tak för tillåtna utsläpp och skapar förutsättningar för kostnadseffektiva åtgärder. Den svenska nationella allokeringsplanen för utsläppsrätter godkändes utan anmärkning av kommissionen i juli 2004.

Stödet till de lokala investeringsprogrammen har ersatts med stöd till klimatinvesteringsprogram vilket speglar klimatfrågans växande betydelse. I stödet ingår medel till informationsinsatser som är betydelsefullt styrmedel i klimatpolitiken. Regeringen har beräknat 1040 miljoner kronor till stöd för klimatinvesteringsprogram under åren 2002–2006. Rådet för investeringsstöd beviljade 2003 drygt 300 miljoner kronor i bidrag till bland annat investeringar för introduktion av biogasfordon, utbyggnad av fjärrvärme, konvertering till biobränslen samt olika informationsprojekt. Tillsammans med projektägarnas investeringar innebär det 1,1 miljarder kronor i miljörelaterade investeringar. De beviljade programmen beräknas av projektägarna leda till avsevärt minskade utsläpp av koldioxidekvivalenter. Projekten beräknas även leda till minskad energianvändning. Programmen har även indirekta vinster eftersom de bidrar till kommunernas klimatarbete genom att öka kunskaperna om möjligheter att reducera utsläppen av växthusgaser genom lokala beslut.

En del av den svenska klimatstrategin är att allmänhetens kunskaper i klimatfrågan skall öka och en informationssatsning ingår därför som en del av strategin. Naturvårdsverket genomförde under 2003 en omfattande informationssatsning, den så kallade klimatkampanjen, i samarbete med myndigheter, utbildningsväsende, kommuner, näringsliv och frivilligorganisationer. Utvärderingen av kampanjen visar att kunskaperna om växthuseffektens orsak och verkan har ökat hos allmänheten. Attitydförändringar har skett gällande åtgärder och egna åtaganden. Regeringen anser att Naturvårdsverket bör vidmakthålla klimatinformationskompetensen inför kommande klimatsatsningar. I arbetet med att genomföra Kyotoprotokollet är frågor om utsläppsdata, rapportering och verifiering viktiga. På EU-nivå har beslut fattats om en ny övervakningsmekanism för växthusgaser. Regeringen har därför gett Naturvårdsverket i uppdrag att i samråd med en rad andra myndigheter utveckla ett svenskt nationellt system för utsläppsrapportering och data i enlighet med protokollets krav. En delrapport lämnades i juli 2004. Uppdraget

skall slutredovisas till regeringen senast den 1 oktober 2005.

I april 2004 slutfördes förhandlingarna om det s.k. länkdirektivet. Regeringen avser att under hösten 2004 utarbeta underlag för ett genomförande av länkdirektivet i svensk lagstiftning.

En viktig del av underlaget till klimatpolitiken består av resultat från klimatforskningen. Mistra har under perioden 1996–2003 finansierat uppbyggnaden av ett centrum för regional klimatmodellering vid SMHI, Rosby centrum. Detta centrum bedriver forskning och utvecklingsverksamhet om klimatmodellering som är av mycket stor betydelse som underlag för klimatpolitiken. Verksamheten finansieras under åren 2003–2005 genom ett avtal mellan Mistra, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Formas och SMHI och omfattar totalt ca 10 miljoner kronor per år. Regeringen avser återkomma i vår med besked om verksamhetens finansiering efter 2005.

För att nå det långsiktiga svenska klimatmålet till 2050 behövs ett omfattande och långsiktigt omställningsarbete med ytterligare insatser och internationell samverkan.

Den prognos över utsläppsutvecklingen som görs i rapporten Kontrollstation 2004 pekar mot att utsläppen fram till 2010 ökar jämfört med de senaste årens nivåer men att utsläppen ändå kommer att ligga på under 1990-års nivå. Sveriges andel av EU:s gemensamma åtaganden gentemot Kyotoprotokollet uppfylls med marginal. Enligt rapporten behövs ytterligare åtgärder för att det nationella delmålet för åren 2008–2012 skall kunna nås. Myndigheterna lämnar ett antal förslag till åtgärder och föreslår en förändrad formulering av det nationella klimatmålet. Regeringen återkommer till frågan i den proposition om klimatpolitikens inriktning som kommer att presenteras för riksdagen under våren 2005.

3.7.2 Frisk luft

Miljö kvalitetsmålet är att luften skall vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Fyra delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålen gäller halter för svaveldioxid, kvävedioxid och marknära ozon samt

minskning av utsläppen av flyktiga organiska ämnen.

3.7.2.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport har halterna av svaveldioxid kraftigt reducerats de senaste årtiondena. Idag överskrids målnivån enbart på ett fåtal platser. Det råder viss osäkerhet om halterna har slutat minska, men beslutade åtgärder medför sannolikt att delmålet om svaveldioxid nås.

Enligt Miljömålsrådet har människors exponering för kvävedioxid totalt sett minskat, men fortfarande exponeras omkring 300 000 personer för halter som överstiger miljökvalitetsnormen. Minskningen av halter har avtagit de senaste åren. Rådet bedömer att delmålet för kvävedioxid i huvudsak kan nås i urban bakgrundsluft om planerade åtgärder genomförs. Dock kommer överskridanden i gaturum i storstäderna att kvarstå.

Antalet episoder med höga halter av marknära ozon har enligt rådet minskat något de senaste åren. Under sommarhalvåret 2002 överskreds målnivån mellan två gånger i norra Sverige och 27 gånger i södra Sverige. Även om antalet episoder av höga halter har minskat finns ingen tendens till att medelhalten kommer att minska fram till 2010. Miljömålsrådet bedömer dock att delmålet för marknära ozon troligen kommer att uppnås.

Enligt Miljömålsrådets rapport beräknas beslutade åtgärder och planerade åtgärdspaket såväl för trafiksektorn som för vedeldning, lösningsmedelsanvändning och industriella processer minska utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) väsentligt. Trots osäkerhet om den verkliga utsläppsnivån bedömer rådet att delmålet kan uppnås.

3.7.2.2 Analys och slutsatser

Miljömålsrådet bedömer att det är osäkert om den nedåtgående trenden för kvävedioxidhalterna fortsätter.

Minskningen av antalet episoder med höga halter av marknära ozon kan enligt rådet ses som ett resultat av de åtgärder mot utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) och kväveoxider (NO_x) som genomförs i Sverige och övriga EU.

Det finns dock enligt rådet ingen tendens till att medelhalten minskar, och en sådan utveckling parallellt med de allt högre halterna i större städer medför att befolkningens exponering för marknära ozon på sikt kan befaras öka.

Avgaskraven för bilar kommer att skärpas ytterligare till 2010 vilket medför minskade utsläpp. En ny förordning (2004:661) om luftförorening genom ozon har beslutats. Regeringen bedömer dock att ytterligare åtgärder behövs för att målet skall nås.

Miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram enligt miljöbalken är instrument i miljöarbetet som kan få stor betydelse för att minska halterna av luftföroreningar i t.ex. hårt trafikerade städer. Regeringen arbetar för att tillämpningen av dessa instrument skall underlätta för berörda myndigheter att se till att miljö kvalitetsnormerna uppfylls.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län har redovisat förslag till åtgärdsprogram för att uppfylla miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid. Åtgärder som föreslås är bl.a. skärpta krav på utsläpp i miljözon, resande- och trafikplanering, trafikbegränsande åtgärder samt förbättrad kollektivtrafik. Länsstyrelsen i Stockholms län har också redovisat förslag till åtgärdsprogram för att minska halterna av partiklar (PM₁₀) på utsatta platser. Förslagen inriktas främst mot att minska användningen av dubbäck och att minska trafikmängderna.

I rapporten Miljö målen – allas vårt ansvar föreslår Miljömålsrådet ytterligare åtgärder. Några av förslagen redovisas under avsnitt 3.7.3 Bara naturlig försurning. Vidare åtgärder beträffande småskalig vedeldning och förstärkta farledsavgifter föreslås också.

Naturvårdsverket har redovisat förslag till nya miljö kvalitetsnormer och delmål för partiklar och några cancerframkallande luftföroreningar. Naturvårdsverket och Socialstyrelsen har också bedömt behovet av delmål för formaldehyd.

Förslagen kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljö målen.

3.7.3 Bara naturlig försurning

Miljö kvalitetsmålet är att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning skall underskrida gränsen för vad mark och vatten tål.

Nedfallet av försurande ämnen skall heller inte öka korrosionshastigheten i tekniskt material eller kulturföremål och byggnader.

Fyra delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålen gäller minskad försurning av sjöar, rinnande vatten och skogsmark samt minskning av utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider till luft. För att miljö kvalitetsmålet skall nås krävs att utsläppen av försurande ämnen fortsätter att minska i Sverige och övriga Europa.

3.7.3.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport har nedfallet av svavel under perioden 1990–2002 minskat med ca 60 procent i Götaland och Svealand och med ca 55 procent i Norrland. Kvävehalterna i nederbörden har minskat i stora delar av Sverige under den senare delen av perioden. Under 2002 var nedfallet av kväve något lägre än närmast tidigare år. Den senaste riksinventeringen av sjöar och vattendrag, år 2000, visar att 10 procent av sjöarna över 4 hektar är försurade enligt dagens bedömningsgrunder, jämfört med 13 procent år 1995.

Delmålet om att trenden till ökad försurning av skogsmarken skall vara bruten och en återhämtning skall ha påbörjats, är enligt rådet sannolikt uppfyllt redan idag.

Enligt Miljömålsrådets rapport var utsläppen 2002 av svaveldioxid till luft 59 000 ton jämfört med drygt 60 000 ton år 2001, exklusive utsläpp från internationell sjö- och luftfart. Utsläppen har sedan 1990 minskat från 106 000 ton, dvs. med 45 procent. Utsläppen 2002 av kväveoxider till luft var 243 000 ton jämfört med 251 000 ton 2001. Utsläppen har sedan 1990 minskat från 324 000 ton, dvs. med 25 procent.

3.7.3.2 Analys och slutsatser

Enligt Miljömålsrådets rapport går återhämtningen från försurning något snabbare i de mest försurningsdrabbade områdena i sydvästra Sverige. Modellberäkningar i försurade sjöar visar att återhämtningen i försurningskänsliga sjöar kommer att fortsätta till år 2010 för att sedan avta under kommande decennier. I Sverige har 7 500 sjöar kalkats vilket motsvarar ca 90 pro-

cent av de försurade sjöarnas areal (exklusive sjöar mindre än fyra hektar). Tre län har nu upphört med kalkning och den nationella kalkningsplanen har som avsetts medfört en mer lokalt målstyrd verksamhet.

Till försurningen bidrar, förutom nedfallet av svavel och kväve, också skogsbruket genom tillväxt och skörd. Enligt rådet behöver åtgärder vidtas för att minska skogsbrukets försurande verkan. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har lämnat förslag om att prioritera åtgärder om genomförande av åtgärdsprogram och utveckling av rekommendationer för anpassad skogsskötsel. Regeringen avser att behandla dessa frågor i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljö målen.

Anläggningar för produktion av el och värme tillsammans med förbränning i industrin stod för ca 60 procent av svaveldioxidutsläppen år 2002. Prognosen för år 2010 pekar enligt Miljömålsrådet på att svavelutsläppen minskar ytterligare till ca 50 000 ton per år. Det förutsätter dock ökad användning av förnybara energislag och effektivare energianvändning. Andra åtgärder och styrmedel som kan ge minskade utsläpp av svaveldioxid är t.ex. grön skatteväxling och klimatpolitiska åtgärder.

Med nu fattade beslut har utsläppen av kväveoxider beräknats till ca 160 000 ton för år 2010. Enligt Miljömålsrådet kan delmålet för kväveoxider nås om ytterligare åtgärder vidtas. Rådet föreslår att vissa åtgärder prioriteras för att nå delmålet. Åtgärderna rör differentiering av fordonsskatt, vägskatt för godstransporter, stimulans till introduktion av arbetsmaskiner med låga utsläpp samt miljökrav vid offentlig upphandling av godstransporter, arbetsmaskiner och entreprenadarbeten. Regeringen avser att föreslå en höjning fr.o.m. 2005 av fordonsskatten för lätta lastbilar och bensinbilar i den vanligaste vikt klassen i syfte att minska koldioxidutsläppen.

Förslagen lämnas också i rapporten Miljö målen – allas vårt ansvar och kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljö målen.

3.7.4 Giffri miljö

Miljö kvalitetsmålet är att miljön skall vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller ut-

vunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Sex delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Delmålen gäller kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper, miljö- och hälsoinformation om varor, utfasning av särskilt farliga ämnen, fortlöpande minskning av hälso- och miljöriskerna med kemikalier, riktvärden för miljökvalitet för kemiska ämnen samt sanering och efterbehandling av förorenade områden.

3.7.4.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport kommer den slutliga utformningen och genomförandet av kommissionens förslag till ny europeisk kemikalielagstiftning, REACH (Registration, Evaluation, Authorisation, and Restriction of Chemicals), att ha avgörande betydelse för möjligheterna att nå flera av delmålen.

Om förslaget realiserar i sin nuvarande form kommer det att innebära stora framsteg när det gäller att förbättra kunskapen om och kontrollen av de kemikalier som används. Det finns dock brister i förslaget, bl.a. då det gäller datakrav för lågvolymerkemikalier, företagets ansvar och tillämpningen av produktvalsprincipen. Förslaget innehåller inte heller någon tydlig tidtabell för testning och riskbedömning av ämnen i godkännandesystemet. Därför är det tveksamt om en utfasning av farliga ämnen kan ske enligt tidtabellen för delmålen. REACH-förslaget innefattar dessutom endast mycket begränsade krav på information om kemikalier i varor.

Enligt rådets bedömning behöver förslaget utvecklas och förstärkas för att delmålen om kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper, miljö- och hälsoinformation om varor, utfasning av särskilt farliga ämnen samt fortlöpande minskning av hälso- och miljöriskerna med kemikalier skall kunna nås.

Identifieringen av förorenade områden bedöms vara klar till 2005 i enlighet med delmålet. Mängden förorenade områden är betydligt större än vad som tidigare antagits, totalt 40 000–45 000, varav 10 000 tillhör den högsta eller näst högsta riskklassen. Kostnaderna för sanering av dessa är också högre än vad som tidigare beräknats, i genomsnitt 30–40 miljoner kronor per område. Vid ingången av år 2004 befann sig 226 objekt i olika skeden av undersökning eller ut-

redning, helt eller delvis med statligt bidrag. Därutöver var 21 objekt i åtgärdsfas. Under åren 1999–2003, har ca 20 projekt slutförts. Det innebär att drygt hälften av de 100 förorenade områden där sanering enligt målet skall vara påbörjad och de 50 som skall vara åtgärdade kommer att vara klara till år 2005. Regeringen har utförligt redovisat verksamheten under perioden 1999–2003 i skrivelsen 2003/04:141 Sanering och återställning av förorenade områden som överlämnades till riksdagen den 15 april 2004.

3.7.4.2 Analys och slutsatser

Miljömålsrådet bedömer att det kommer att vara möjligt att uppnå målet när det gäller tillförsel av nya farliga ämnen genom ytterligare åtgärder på EU-nivå, globalt och nationellt. Det blir däremot svårt att komma till rätta med problemet med långlivade föroreningar som redan finns spridda i miljön, de farliga ämnen som fortsätter att spridas diffust från befintliga byggnader och varor liksom de som bildas oavsiktligt vid t.ex. material- och energiutvinning samt i industriprocesser. Det är därför viktigt att samarbetet även inkluderar andra närliggande områden som t.ex. hållbar konsumtion och produktion samt avfallshantering. Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö tillhör de mål som är mest beroende av internationellt samarbete och åtgärder utanför Sverige för att kunna nås. Regeringen anser därför att ett kraftfullt svenskt agerande i kemikaliefrågor både i globala sammanhang och inom EU är nödvändigt.

Utformningen och genomförandet av REACH-förslaget är enligt Miljömålsrådet avgörande för att kunna nå de fyra första delmålen.

Den kunskap som skall tas fram enligt förslaget är i förlängningen avgörande för uppfyllelsen av flera delmål. REACH kommer att kräva testning och registrering av kemikalier och samma krav skall på sikt gälla för nya ämnen och sådana som redan finns på marknaden. För att nå delmålet om kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper krävs insatser för att förstärka förslaget avseende datakraven för nya ämnen som tillverkas eller importeras i volymer under 10 ton, eftersom datakraven för dessa ämnen föreslås sänkas drastiskt jämfört med nu gällande regler. REACH omfattar inte oavsiktligt bildade ämnen och för dessa blir delmålet svårt att nå i tid genom hittills beslutade åtgärder.

REACH-förslaget kräver i sin nuvarande utformning endast information om ämnen i kemiska produkter. Varken EU-reglerna eller de frivilliga systemen ger heltäckande och tillfredställande information. För att nå delmålet om miljö- och hälsoinformation i varor i tid kommer ytterligare åtgärder att krävas. Kemikalieinspektionen (KemI) har regeringens uppdrag att utreda ett system för information om kemikalier i varor och skall redovisa detta under hösten 2004.

Enligt REACH föreslås ett tillståndsgivningssystem för ämnen med egenskaper som är särskilt farliga ur miljö- och hälsosynpunkt, med kriterier som ligger i linje med delmålet om utfasning av särskilt farliga ämnen. Det finns dock risk för att omfattande undantag kan urholka tillståndssystemet och den slutliga utformningen och tillämpningen av lagstiftningen blir därför avgörande för i vilken grad delmålet kommer att nås. När det gäller farliga ämnen i nyproducerade varor är det ibland svårt att bedöma om utfasningen kan ske till angivna årtal. Vidare finns exempel på farliga ämnen som redan godkänts för en tioårsperiod under EU:s växtskyddsmedelsdirektiv, vilket begränsar möjligheterna till nationella förbud i Sverige.

När det gäller delmålet om fortlöpande minskning av hälso- och miljörisker med kemikalier innebär REACH-förslaget att tillverkare, importörer och användare får ett ökat ansvar för att ta fram dataunderlag för riskbedömningar. Detta ger bättre förutsättningar för riskminskning i hela produktkedjan genom ökad tillgång till information och därmed bättre produktval. Datakraven för ämnen som tillverkas eller importeras i volymer lägre än 10 ton är dock otillräckliga i förslaget och måste förstärkas för att målet skall kunna uppnås. Det finns också exempel på bekämpningsmedel som är godkända inom EU samtidigt som de står i konflikt med delmålet.

REACH-förslaget innebär krav på industrin att ta fram data för tusentals ämnen som i sin tur kan utgöra underlag för riktvärden för att nå delmålet om riktvärden för miljökvalitet för kemiska ämnen.

Regeringen anser att betydande insatser behövs för att utveckla och förstärka REACH-förslaget i EU:s förhandlingsprocess så att delmålen kan nås. Förhandlingarna om förslaget inom EU kommer troligen att pågå fram till 2006 och lagstiftningen beräknas träda i kraft tidigast 2007. Under denna period behövs insatser i förhand-

lingsarbetet, rådsarbetsgrupper och i tekniska arbetsgrupper, parallellt medarbete med fördjupade analyser och konsekvensbeskrivningar. Arbetet kommer främst att engagera KemI och Regeringskansliet, men insatser behövs även från andra berörda myndigheter.

När det gäller produktgrupper som regleras genom andra EG-regler anser regeringen att skyddsnivån bör vara minst densamma som den inom REACH. Exempel på att en sådan skyddsnivå inte uppnås idag finns bl.a. på bekämpningsmedelsområdet där flera verksamma substanser med från svensk synpunkt oacceptabla egenskaper har godkänts för EU-marknaden under senare tid. En slutsats av detta är att stora insatser behövs i samband med revideringen av växtskyddsmedelsdirektivet (91/414/EEG) och förhandlingen av en tematisk strategi för bekämpningsmedel som inleds 2004. Regeringen avser att fortsätta arbeta för samordning mellan de båda förslagen och har genom KemI presenterat synpunkter och förslag till kommissionen under processen. Samtidigt krävs ett kontinuerligt arbete i den pågående omregistrerings- och godkännandeprocessen för växtskyddsmedel respektive biocider.

För att belastningen i naturen av ämnen som sprids via långväga luftföroreningar, t.ex. DDT och kvicksilver, skall kunna minska, krävs omfattande globala åtgärder. I det fortsatta arbetet med Stockholmskonventionen och CLRTAP avser regeringen arbeta för tillägg av ytterligare POP-ämnen och stöd till utvecklingsländer. Regeringen anser att det finns ett behov av att öka KemI:s deltagande i biståndsinsatser. Detta är av stor vikt inte minst för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden i internationella miljökonventioner enligt vad som anges i den proposition om Sveriges politik för global utveckling som riksdagen antagit (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU03, rskr. 2003/04:112).

Sanering och efterbehandling av förorenade områden är ett långsiktigt arbete där kontinuitet, men även kunskap och kommunikation, är viktigt. En stor del av Naturvårdsverkets arbete har syftat till att sprida kunskap och att få ingång projekt på de allra mest förorenade platserna. Samtliga län genomför nu i större omfattning inventeringar och undersökningar av förorenade områden. Naturvårdsverket har i uppdrag av regeringen att tillsammans med länsstyrelserna verka för att arbetet med att sanera och återställa

sådana områden ökar i såväl offentlig som privat regi.

Regeringens mål är att de områden som utgör mycket stor eller stor risk för människors hälsa och miljön skall vara åtgärdade inom en generation (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU02, rskr. 2001/02:36).

Inventeringen av förorenade områden är snart fullbordad och problembilden har klarnat. Det har visat sig att både mängden områden och saneringskostnaderna är betydligt större än vad som tidigare varit känt. Fortsatt arbete med sanering av dessa områden är nödvändig för att på sikt åtgärda spridning i miljön av långlivade farliga ämnen och därmed uppnå miljökvalitetsmålet. Regeringen anser att det är viktigt att det långsiktiga arbetet med att åtgärda förorenade områden fortsätter med oförminskad styrka. Med en insats på en miljard kronor per år varav drygt hälften statliga medel kommer huvuddelen av miljöbelastningen från förorenade områden att kunna åtgärdas till omkring år 2050 genom att samtliga 1 500 objekt i den högsta riskklassen åtgärdats. Regeringen avser att återkomma med förslag till nya delmål för efterbehandling av förorenade områden för åren 2005–2010 i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.5 Skyddande ozonskikt

Miljökvalitetsmålet är att ozonskiktet skall utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Ett delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Delmålet gäller minskning av utsläpp av ozonnedbrytande ämnen.

3.7.5.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport har den negativa inverkan på ozonskiktet av ozonnedbrytande ämnen minskat till följd av åtgärder i Sverige och andra länder. Totalkoncentrationen av CFC (klorfluorkarboner) i troposfären avtar. Koncentrationen av HCFC (klorfluorkolväten) ökar dock fortfarande, och i motsats till tidigare antaganden ökar också koncentrationen av brom till följd av ökade koncentrationer av halon.

Enligt rapporten har de svenska utsläppen av ozonnedbrytande ämnen minskat kraftigt sedan slutet av 1980-talet. Utsläppen av CFC bedömdes 2003 ligga på ca 340 ton jämfört med närmare 4 000 ton femton år tidigare. Utsläppen av andra ämnen (främst HCFC) bedöms som marginella jämfört med utsläppen av CFC.

3.7.5.2 Analys och slutsatser

Internationella forskare gör bedömningen att man tidigast år 2020 kommer att kunna se ozonskiktet återhämta sig, förutsatt att alla länderna följer ingångna överenskommelser. Om alla länder följer överenskommelserna enligt Montrealprotokollet kommer det att ta 50 till 100 år innan ozonskiktet är återställt. 2003 års partsmöte under Montrealprotokollet visade att viljan att följa överenskommelserna har minskat för vissa industrialiserade länder vilket bidrar till en osäkerhet om målet kommer att kunna uppnås. Vid mötet framförde flera länder önskemål om betydande undantag från en ingången överenskommelse om att fasa ut användningen av metylbromid, ett ämne som vanligen används inom jordbruket för att bekämpa skadedjur och som enligt protokollet skall vara utfasat till år 2005. Regeringen anser att fortsatta svenska insatser inom EU och Montrealprotokollet är nödvändiga. Regeringen arbetar bl.a. för att få fler länder att underteckna och ratificera protokollet och dess tillägg, att få till en förenklad och snabbare procedur för tillägg av nya ämnen i protokollet och att skärpa avvecklingsplanen för konsumtion av HCFC i u-länderna.

På nationell nivå kommer många produkter som innehåller ozonnedbrytande ämnen att försvinna då de bedöms ha uppnått sin tekniska livslängd till 2010. Enligt Miljömålsrådets bedömning finns det goda möjligheter att närma sig delmålet om att utsläpp av ozonnedbrytande ämnen till största delen skall ha upphört till 2010.

3.7.6 Säker strålmiljö

Miljökvalitetsmålet är att människors hälsa och den biologiska mångfalden skall skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön. Tre delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvali-

tetsmålet. Delmålen gäller utsläpp av radioaktiva ämnen, hudcancer orsakad av solen samt risker med elektromagnetiska fält.

3.7.6.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport har de svenska kärntekniska anläggningarna under de senaste åren uppfyllt delmålet om utsläpp av radioaktiva ämnen, men det finns osäkerheter när det gäller andra verksamheter. Det är inte klarlagt om några pågående verksamheter idag enskilt orsakar doser som är högre än delmålet 0,01 mSv/år.

Enligt rapporten har 1 400–1 900 fall av malignt melanom upptäckts varje år de senaste tio åren. Trenden är fortfarande att antalet fall ökar. Skivepitelcancer i huden är en annan cancerform vilken sällan leder till döden men antalet nya fall ökar snabbare än malignt melanom (2 934 nya fall år 2000). Det stora antalet cancerfall medför ett betydande vårdbehov.

Enligt Miljömålsrådet kan strålmiljön med avseende på elektromagnetiska fält (EMF) anses vara god i den meningen att de referensvärden som finns i allmänhet inte överskrids. Emellertid innebär samhällsutvecklingen en ökad användning av utrustning som genererar EMF. Samtidigt är kunskapen om effekterna vid lägre strålnivåer enligt rådet varken fullständig eller entydig.

3.7.6.2 Analys och slutsatser

Förutsättningar finns enligt Miljömålsrådet för att nå miljö kvalitetsmålet inom tidsramen men det krävs fortlöpande insatser för att lyckas. Rådet pekar på att den strålning i miljön som beräknas ha störst effekt på människors hälsa är UV-strålningen och att det är av stor vikt att ändra attityden till solande. En stor utmaning är att hitta ett system för att på ett säkert sätt hantera, behandla och vid behov slutförvara radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet. En satsning på grundläggande strålskyddsforskning för att upprätthålla kompetens inom området är enligt rådet en förutsättning för att miljö kvalitetsmålet skall kunna nås. Fortsatt forskning kring biologiska effekter av elektromagnetiska fält behöver stimuleras.

Med anledning av de senaste årens terrorhandlingar och den ökade medvetenheten om

risker för radiologiska hot har bl.a. ett arbete med att ta fram nya föreskrifter om fysiskt skydd och beredskap vid kärntekniska anläggningar påbörjats. Kärnkraftsverkens tålighet mot flygplanskrascher har granskats med anledning av terroristangreppen i USA den 11 september 2001. Denna granskning visar att anläggningarna bedöms kunna klara en påflygning med de vanligast förekommande typerna av trafikflygplan över svenskt luftrum, utan större utsläpp av radioaktiva ämnen till omgivningen.

Under 2003 har särskilda tillsynsinsatser riktats mot kärnkraftverken i Barsebäck och Oskarshamn efter händelserna i samband med det stora strömavbrottet den 23 september 2003. Regeringens bedömning är att händelserna inte utgjorde något hot mot omgivningens säkerhet, men att säkerhetsmarginalerna påverkats negativt genom att delar av djupförsvaret varit försvagat. Innan reaktorerna fick återstarta krävde myndigheterna noggranna säkerhetsanalyser och kontroller för att säkerställa att barriärerna och säkerhetsmarginalerna var återställda.

Gjorda insatser visar att säkerhets- och strålskyddsläget är fortsatt gott vid de svenska kärnkraftverken. Väsentliga åtgärder för att förbättra strålskyddsförhållandena vid de svenska kärnkraftverken har gjorts under den senaste tioårsperioden. Även i övriga verksamheter med strålning inom sjukvård, forskningsverksamhet och industri fungerar strålskyddet tillfredsställande.

Svensk Kärnbränslehantering AB bedriver fördjupade undersökningar i Oskarshamns och Östhammars kommuner i syfte att finna en plats för slutförvaring av det använda kärnbränslet. Myndigheterna har fortsatt sin bevakning av företagets och kommunernas arbete.

Under året har arbete bedrivits när det gäller förutsättningarna för hantering, behandling och vid behov slutförvaring av radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet. Ett EG-direktiv (2003/122/Euratom) om starka slutna strålkällor (High Activity Sealed Sources, HASS) beslutades i december och ett direktiv (2002/96/EG) om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (WEEE) beslutades i januari 2003.

Arbetet med att ta fram föreskrifter och allmänna råd om hantering av aska som är förorenad med cesium-137 är i stort sett avslutat. Enbart notifieringen till Europeiska kommissionen återstår. Regeringen anser att arbetet med att identifiera och åtgärda ytterligare verksamheter

där stråldosbidragen överstiger ambitionsnivån i delmålet bör fortsätta.

Enligt Miljömålsrådet är det fortfarande möjligt att nå delmålet om hudcancer orsakad av solen om information till allmänheten intensifieras och bedrivs långsiktigt. De åtgärder som genomförts för att öka medvetenheten om riskerna med UV-strålning får inte genomslag i cancerstatistiken förrän tiotals år efteråt. Att antalet cancerfall fortfarande stiger behöver dock inte betyda att genomförda åtgärder varit meningslösa. Informationskampanjer för att få människor att ändra sina solvanor har varit ett viktigt inslag för att minska antalet framtida fall. En strategisk handlingsplan, Ultraviolet strålning och hudcancer, har utarbetats för att öka kunskapen och medvetenheten hos allmänheten om riskerna med UV-strålning. Informationskampanjer riktade till barn, bl.a. på mjölkpaket, är exempel på genomförda åtgärder som också väntas bidra till ett förändrat beteende.

SSI:s vetenskapliga råd för frågor rörande elektromagnetiska fält (EMF) lämnade i december 2003 sin första rapport. I korthet anser expertgruppen att inga nya genomgripande resultat kommit fram under de senaste tre åren som förändrar nuvarande riskbedömningar inom de områden som diskuteras. Slutsatserna från tidigare nationella och internationella rapporter kvarstår i allt väsentligt. Expertgruppens rapport ger stöd för att med enkla åtgärder sänka exponeringen vid användning av mobiltelefon. Regeringen anser det angeläget att forskningen bedrivs på bred front.

Ett uppdrag har givits till Vetenskapsrådet att i samråd med berörda forskningsfinansiärer, myndigheter och branschföreträdare utarbeta en analys av forskningen inom området hälsoeffekter av elektromagnetiska fält samt värdera den nationella forskningens kvalitet och inriktning i ett internationellt perspektiv. Rådet skall också mot bakgrund av analysen bedöma behovet av nationell forskning inom området samt ge förslag till inriktning av den nationella forskningen. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 2004. I samband med kommande uppdragsredovisning kommer samråd att äga rum i frågan om nationella gränsvärden för strålning från mobiltelefoni. Regeringen avser att utreda möjligheterna och de rättsliga förutsättningarna för att staten i egen upphandling ska gå före och enbart inköpa lågstrålande telefoner.

Under hösten 2003 lämnade Kärnsäkerhetsutredningen sitt betänkande Kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd (SOU 2003:100) och IKA-utredningen sitt betänkande Radioaktivt avfall i säkra händer (SOU 2003:122) till regeringen. Utredningarna kommer att ge underlag för det fortsatta arbetet med att nå miljökvalitetsmålet.

3.7.7 Ingen övergödning

Miljökvalitetsmålet är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte skall ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Fem delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Delmålen gäller åtgärdsprogram för sjöar, vattendrag och kustvatten enligt ramdirektivet för vatten, minskning av svenska vattenburna utsläpp av fosfor- och kväveföreningar samt minskning av utsläppen av ammoniak och kväveoxider till luft.

3.7.7.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport visar miljötillståndet inga tydliga förbättringar vare sig av halterna av gödande ämnen i miljön eller effekterna av övergödning under de senaste 5–10 åren.

Arbetet med att genomföra EG:s ramdirektiv för vatten redovisas under 3.6.2.1 Insatser inom politikområdet, Vatten.

Utsläppen av fosforföreningar har enligt reviderade modellberäkningar minskat med 11 procent mellan åren 1995 och 2000. Jordbruket beräknas stå för den största minskningen, 19 procent. Denna beräkning är dock osäker, bl.a. på grund av bristande kunskap om effekterna av åtgärderna inom jordbruket.

Övergödningsproblemen i syd- och mellan-svenska kust- och havsvatten har under senare år föranlett skärpta krav på kväverening vid större reningsverk belägna vid västkusten och vid östkusten upp till Stockholms skärgård. Detta gäller även för vissa större reningsverk i inlandet. Den genomsnittliga reningsgraden av det kommunala avloppsvatten som släpptes ut i haven söder om Ålands hav år 2000 var 68 procent. Detta är en förbättring med 15 procent jämfört med år 1998.

Inom det svenska Miljö- och Landsbygdsprogrammet (LBU) lämnas ersättning för odling av fånggrödor och senarelagd jordbearbetning. Anslutningen har blivit betydligt högre än väntat, och enligt modellberäkningar som avser 2001 leder åtgärderna till att kväveläckaget från jordbruket minskar med mellan 1 850 och 2 100 ton per år. Efter 2001 har anslutningen ökat ytterligare.

Ännu en åtgärd inom ramen för LBU är anläggning av våtmarker. Åtgärden beräknas ha minskat kväveläckaget med ca 300–400 ton per år. Även att spridningen av stallgödsel i ökad utsträckning sker på våren i stället för på hösten bedöms bidra till att kväveläckaget minskar, liksom kunskaps- och rådgivningsprogrammet Greppa näringen. Sammantaget bedöms förlusterna från jordbruket minska åtminstone i den takt som angavs i förslaget till åtgärdsprogram.

Sammanlagt beräknas ca 53 800 ton ammoniak ha nått ut i luften från svenska källor år 2001. Beräkningarna av ammoniakutsläppen för 2001 har under året reviderats och det är främst industrins utsläpp som skrivits upp. Jämfört med 1995 är detta en nedgång med ca 12 procent. Jordbruket stod för ca 85 procent av utsläppen år 2001. Sedan 1995 har avgången av ammoniak från jordbruket minskat med ca 18 procent.

Utsläppen 2002 av kväveoxider till luft var 243 000 ton jämfört med 251 000 ton 2001. Utsläppen har sedan 1990 minskat från 324 000 ton, dvs. med 25 procent.

3.7.7.2 Analys och slutsatser

Miljömålsrådet bedömer att det kommer att bli svårt att nå det miljötillstånd som anges i miljökvalitetsmålet till år 2020. Svårigheten beror bl.a. på att återhämtningstiden i de naturliga systemen är lång. För många avlastade men fortfarande övergödda sjöar kan dock restaureringsåtgärder förbättra situationen. Vidare påverkas kustområdena i Östersjön mycket av övergödningen i det öppna havet, där även de andra länderna runt Östersjön påverkar tillståndet. Utvecklingen gällande de svenska utsläppen av kväveoxider och ammoniak till luft ser positiv ut medan närsaltsutsläppen till vatten inte visar en lika tydlig minskning. Enligt rådet behövs kraftfulla åtgärder både internationellt och nationellt för att målen skall nås. Regeringen avser att behandla frågorna i samband med regeringens

redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen

Forskning kring förluster av närsalter har främst inriktats på förluster av kväve. Detta har lett till, i jämförelse, mindre kunskaper om fosforförluster från jordbruksmark vilket i förlängningen har betytt osäkerheter i beräkningar av fosforförluster. För att åtgärda detta föreslår Naturvårdsverket bl.a. ett samordnat forskningsprogram för fosforförluster från jordbruksmark i sin rapport Fosforutsläpp till vatten år 2010 – delmål, åtgärder och styrmedel (rapport NV 5364). Naturvårdsverket har också föreslagit en precisering av delmålet om svenska vattenburna utsläpp av fosforföreningar.

Förbättrade modellberäkningar av kväveutsläppen till vatten för år 1995 visar på en betydligt högre belastning än tidigare beräkningar. Den tidigare utsläppsiffran för 1995 på 55 000 ton har nu reviderats till 67 000 ton. Detta gör att de mål som satts upp gällande kväveutsläpp till vatten kommer att bli svårare att nå. Det absoluta minskningsbehovet ökar med de nya beräkningarna och medför enligt rådet att målen bör revideras. Frågor om revidering av delmål kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

Åtgärder för att minska utsläppen av kväveoxider till luft behandlas ovan under 3.6.3 Bara naturlig försurning.

3.7.8 Levande sjöar och vattendrag

Miljökvalitetsmålet är att sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. Sex delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Delmålen gäller åtgärdsprogram för och skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer, åtgärdsprogram för restaurering av vattendrag, vattenförsörjningsplaner, utsättning av djur och växter, åtgärdsprogram för hotade arter och fiskstammar samt åtgärdsprogram enligt ramdirektivet för vatten.

3.7.8.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport har underlag om särskilt värdefulla sötvattensmiljöer med avseende på naturmiljö, kulturmiljö och fiske börjat sammanställas inom arbetet med ett nationellt åtgärdsprogram. Inom arbetet tas också fram gemensamma kriterier för att prioritera bland de vattendrag som har behov av restaurering. Underlaget skall kompletteras med regional kunskap om värdefulla natur- och kulturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag. Naturvårdsverket har färdigställt en vägledning för bevarande av värdefulla naturmiljöer som bl.a. beskriver hur sötvattensmiljöer kan avgränsas och värdefulla områden kan skyddas.

Skyddet av vattenområden genom inköp under 2003 omfattade 161 hektar till en kostnad av 24 miljoner kronor. Under perioden 2001–2003 har 381 hektar inköpts för 32 miljoner kronor. Särskild uppmärksamhet har ägnats Mörrumsån, där en omfattande restaurering påbörjats.

Under 2003 föreslogs ca 70 nya Natura 2000-områden med någon av de limniska naturtyperna. Nätverket omfattar tidigare ca 770 sådana områden. Vägledningar för bevarandeåtgärder har publicerats, och länsstyrelserna arbetar med bevarandeplaner för områdena.

Göteborgsregionens kommunalförbund presenterade under 2003 en vattenförsörjningsplan för regionen.

Enligt Miljömålsrådets rapport har utsättning av fisk pågått i flera hundra år, och en tredjedel av landets sjöar bedöms vara berörda. Fiskeriverket redovisade i mars 2003 en analys av de ekologiska konsekvenserna av utsättning av fisk. Förbud mot import av levande sötvattenskräftor infördes 2003 för att minska risken för spridning av främmande kräftarter och av sjukdomar och parasiter som kan finnas på kräftor.

ArtDatabanken har utrett vilka hotade arter som är i störst behov av åtgärder, hur de kan sammanföras i gemensamma åtgärdsprogram och hur arbetet kan fördelas på de olika länen. Här nämns ca 50 hotade sötvattensarter som är i behov av insatser som särskilt motiverar åtgärdsprogram. Under 2004 skall flera av dessa fastställas eller revideras. Fiskeriverket har föreslagit fångstförbud för vissa sötvattensarter.

Arbetet med att genomföra EG:s ramdirektiv för vatten redovisas under 3.6.2.1 Insatser inom politikområdet, Vatten.

3.7.8.2 Analys och slutsatser

Miljömålsrådet konstaterar att genomförandet av skydd i form av naturreservat och biotopskydd i akvatisk miljö går långsamt och att tempot i bevarandearbetet bör öka. Tillsammans med Fiskeriverket arbetar Naturvårdsverket med att ta fram ett nationellt åtgärdsprogram för särskilt värdefulla sötvattensmiljöer. Avsikten är att kvantifiera behovet av bevarandeåtgärder och ringa in de största kunskapsbristerna.

Enligt Miljömålsrådet behöver kunskapen om kulturhistoriskt intressanta anläggningars värde och belägenhet öka. Finansieringen av åtgärder för vård och underhåll av vattenanknutna anläggningar bör enligt rådet fördelas på fler samhällssektorer än naturvård och fiske.

Enligt rådet finns det risk att inte tillräcklig hänsyn tas till vattenmiljöerna när behovet av skogsråvara ökar eller efterfrågan på vattenkraft växer. Behovet av att mildra de mycket stora negativa effekterna av den historiska vattenkraftsutbygganden kvarstår, särskilt i fjällområdet. Åtgärderna mot utsläpp av kväve och fosfor behöver ytterligare skärpas från tätorter men framförallt från enskilda fastigheter och från skogs- och jordbruk. Den tilltagande bebyggelsen nära stränderna påverkar både biologisk mångfald och tillförseln av närsalter. Behovet av att skydda sötvatten från näringläckage från skogs- och jordbruk genom skapandet av effektiva, orörda kantzoner mot vatten kvarstår.

Vid om- eller nybyggnad av reningsverk bör behovet av en reglerbar kvävereningsteknik tillgodoses hos främst de största reningsverken.

Skyddet av vildlax och öring har successivt förbättrats. De vilda laxbestånden i Östersjön har till följd av lokala skyddsåtgärder och minskade kvoter utvecklats positivt. Bestånden i några små vildlaxälvar är emellertid fortfarande svaga. Därför bör exploateringen av dessa ske på sådant sätt att dessa bestånd får ett maximalt skydd. Skyddet av havsöring utefter norra ostkusten bör utökas då bestånden är svaga och en översyn har inletts av Fiskeriverket.

Ålen utgör idag en hotad art samtidigt som den fortfarande utgör basen för stora delar av det svenska kust- och insjöfisket. Detta innebär ett speciellt problem för Sverige som bör lösas genom utökad forskning och beståndsförbättrande åtgärder.

Sveriges sjöar och vattendrag är nästan samtliga påverkade av dammbyggnader och regler-

ingar. I många fall saknas idag vandringsvägar som möjliggör upp- och nedvandring för de fiskarter och andra vattenbundna organismer som påverkats av utbyggnaden. Byggandet av vandringsvägar för fisk och andra djur har fortsatt bl.a. i Mörrumsån och Gullspångsälven. Bristen på vandringsvägar bör åtgärdas i större omfattning.

För att långsiktigt bevara den genetiska karaktären hos odlad fisk bör enligt Kust- och in-sjöfiskepropositionen naturligt reproducerande bestånd skapas i alla de fall där utsättning nu baseras på enbart odlad fisk. Vidare bör enligt propositionen utsättningen av fisk bli mer restriktiv. Utsättningar bör enbart ske i sådan omfattning att irreversibla fysiska skador kompenseras och då i andra hand med beståndseget eller beståndsbesläktat material. Fiskeriverket har fått i uppdrag att utreda möjligheter och konsekvenser av en förändrad inriktning på kompensationsåtgärder avseende fiske i nuvarande och kommande vattendomar.

Fiskeriverket har registrerat ett 50-tal nya fall av kräftpest på flodkräfta. Regeringen överväger förslag rörande inrättandet av särskilda skyddsområden för flodkräfta.

Fiskeriverket och Naturvårdsverket har beslutat att under 2004 färdigställa ytterligare två åtgärdsprogram för hotade fiskarter. Betydande biotopvårdsinsatser har gjorts för främst havsöring och lax men också för andra arter. Trålfisken i Vänern kommer att totalförbjudas fr.o.m. 2005 för att skydda hotade arter och bestånd.

Genomförandet av EG:s ramdirektiv för vatten kommer att förbättra möjligheterna till åtgärder för att nå delmålen om vattenförsörjningsplaner och utsättning av djur och växter. I samband med arbetet med att restaurera vattendrag och med åtgärdsprogram enligt ramdirektivet för vatten bör möjligheterna tas tillvara att minska risken för översvämningar.

Regeringen avser att behandla frågor om åtgärder och delmål i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.9 Grundvatten av god kvalitet

Miljökvalitetsmålet är att grundvattnet skall ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Fyra delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Delmålen gäller skydd av grundvattenförande geologiska formationer, förändringar i grundvattennivån, kvalitetskrav för grundvatten samt åtgärdsprogram enligt ramdirektivet för vatten.

3.7.9.1 Resultat

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har i samråd med länsstyrelserna och Naturvårdsverket pekat ut de grundvattenområden som är av vikt för vattenförsörjningen nu och i framtiden i ett nationellt och regionalt perspektiv.

Enligt Miljömålsrådets rapport är de problem som orsakas av förändrade grundvattennivåer små i större delen av landet. Brist på vatten eller konkurrens om resurserna förekommer i Blekinge, Öland, Gotland och Halland. I Skåne är uttagen större än grundvattenbildningen. Saltvatteninträngning förekommer i Östergötlands, Västra Götalands och Stockholms kustområden på grund av överuttag eller djupt borrade brunnar.

Den viktigaste förebyggande åtgärden för att förhindra att grundvattnet förorenas är enligt rådet att inrätta skydd för större vattentäkter, med föreskrifter som inte medger förorenande verksamheter inom skyddsområdet. Enligt SGU har 62 procent av 977 rapporterade allmänna grundvattenförekomster vattenskyddsområden. De skyddade täkterna står för 89 procent av vattenuttaget.

Arbetet med att genomföra EG:s ramdirektiv för vatten redovisas under 3.6.2.1 Insatser inom politikområdet, Vatten.

3.7.9.2 Analys och slutsatser

Enligt Miljömålsrådets rapport har ännu inte tillräckliga åtgärder vidtagits för att stärka vattenförsörjningens ställning. Det är enligt rådet nödvändigt att detta sker eftersom skyddet av grundvatten för vattenförsörjningen ofta kommer i konflikt med andra samhällsintressen.

För att miljökvalitetsmålet skall nås bör enligt Miljömålsrådet behöriga myndigheter inrätta skydd för utpekade nationellt och regionalt betydelsefulla grundvattenområden i snabbare takt än vad som nu sker. Vidare bör regionala vatten-

hushållningsplaner upprättas, bl.a. baserade på kommunernas analyser av sina långsiktiga vattenbehov. Kommunerna bör identifiera markområden och system som är känsliga för förändringar i grundvattennivå och grundvattenflöde, föra in känsliga områden i översiktsplaner och detaljplaner i större utsträckning än tidigare samt utnyttja möjligheten att införa restriktioner för nya vattentäkter och anmälningsplikt för befintliga täkter i sådana områden. Kommunerna bör också enligt rådet med avseende på vattenkvaliteten se över tätbebyggda områden, främst fritidsområden, med enskilt vatten och avlopp. Socialstyrelsen arbetar för närvarande med att i samverkan med andra myndigheter ta fram förslag till allmänna råd för dricksvatten med bl.a. krav på kvalitet och egenkontroll för vatten från enskilda vattentäkter.

Enligt Miljömålsrådet bör bestämmelser införas i Miljöbalken så att grundvattenförande geologiska formationer kan ges status som riksintresse för vattenförsörjningen. Det är enligt rådet nödvändigt för att också kunna skydda grundvattenförande geologiska formationer som inte utnyttjas idag men som i ett långsiktigt nationellt och regionalt perspektiv anses viktiga för vattenförsörjningen. SGU har i identifierat 115 geologiska formationer av nationell betydelse för vattenförsörjningen. Även geologiska formationer som kan utnyttjas för konstgjord grundvattenbildning behöver skyddas. Regler för råvattenkontroll bör införas för att möjliggöra uppföljning av kvaliteten hos landets grundvattenförekomster.

Enligt Miljömålsrådet har medvetenheten om grundvattenfrågorna ökat i landet genom länsstyrelsernas arbete med att regionalisera miljö kvalitetsmålet. Genomförandet av EG:s ramdirektiv för vatten bör enligt rådet kunna ge grundvattnet en starkare ställning, både då det gäller dricksvattenförsörjning och grundvattnets ekologiska betydelse. Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om inventering och skydd av grundvattenförekomster.

Naturvårdsverket har i samråd med SGU och Boverket under 2003 gett ut Allmänna Råd och en handbok (Naturvårdsverkets rapport 5307) för att inrätta skyddsområden för vattentäkter. Detta kan bidra till att vattenskyddsområden i större utsträckning revideras och inrättas på hydrogeologiska grunder. Det arbete som görs för att minska användningen av naturgrus bidrar

till att färre grundvattenförande sand- och grusförekomster exploateras.

Naturvårdsverket arbetar i samråd med SGU och Boverket med att ta fram en handbok för vatten som väntas bli färdig under 2004. Syftet med handboken är att utveckla ett samlat arbete för att uppnå berörda nationella miljö kvalitetsmål och delmål, att genomföra EG:s ramdirektiv för vatten samt att ta fram en nationell plan för vattenförvaltning enligt slutsatserna från världstoppmötet i Johannesburg 2002.

Regeringen konstaterar att arbetet med grundvattenfrågor har utvecklats positivt men att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att stärka grundvattnets och vattenförsörjningens ställning i jämförelse med andra samhällsintressen. Genomförandet av ramdirektivet för vatten kommer att ha stor betydelse för utvecklingen av grundvattenskyddet och möjligheten att nå miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet. Regeringen avser att uppdraga åt miljöbalkskommittén (M 1999:03) att utreda frågan om att ange vattenförekomster och geologiska formationer som håller dessa som riksintresse enligt Miljöbalken.

I rapporten Miljömålen – allas vårt ansvar föreslår Miljömålsrådet ytterligare åtgärder som syftar till att nå miljö kvalitetsmålet. De rör bl.a. behovet av ett delmål för enskild vattenförsörjning, utveckling av en miljö kvalitetsnorm för bekämpningsmedel i grundvatten och utredning av konsekvenserna av att råvattenkontroll inte ingår i Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvattenkontroll.

Förslagen kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljö målen.

3.7.10 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljö kvalitetsmålet är att Västerhavet och Östersjön skall ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden skall bevaras. Kust och skärgård skall ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård skall bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Åtta delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö-kvalitetsmålet. Delmålen gäller skydd för kust- och skärgårdsområden, strategi för kulturarv och odlingslandskap, åtgärder för hotade marina arter, minskning av bifångster, anpassning av uttaget av fisk, begränsning av störningar från båttrafiken, minskade utsläpp från fartyg samt åtgärdsprogram enligt ramdirektivet för vatten.

3.7.10.1 Resultat

Arbetet med skyddade marina områden har under 2003 fått ökad prioritet. Regeringen har föreslagit två marina utsjöbankar, Fladen och Lilla Middelgrund, som nya Natura 2000-områden.

Länsstyrelserna har under året genom inköp skyddat 25 hektar kustområden till en kostnad av 750 000 kronor. Under åren 1999–2003 har 87 hektar skyddats till en kostnad av 1,7 miljoner kronor.

Inom ramen för Konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten lämnade Naturvårdsverket våren 2004 förslag till marina områden som bör skyddas i svenska delen av Kattegatt och Skagerrak.

I december 2003 beslutade länsstyrelsen i Hallands län att Kungsbackafjorden skall avsättas som naturreservat.

I mars 2004 redovisade Naturvårdsverket och Fiskeriverket regeringens uppdrag att utreda möjligheten att införa fiskeförbud i ett skyddat marint område. Totalt har 15 områden undersökts, varav fem bedöms ge hög effekt vid ett fiskeförbud. Verkens bedömning är dock att det inte är möjligt att genomföra försök med totalt fiskestopp i något av de redovisade områdena till 2005, på grund av att den erforderliga förankringsprocessen inte hinner genomföras till dess. Utan att något enskilt område utpekats anser verken att försök med fiskeförbud bör införas i ett nästa steg efter en lokalt och regionalt förankrad samrådsprocess med berörda intressenter.

Regeringen har beslutat att fem moderna befästningsanläggningar för marinen i världsarvet Örlogsstaden Karlskrona skall skyddas som statliga byggnadsminnen. När bevarandeplanen för svenska fyrar och fyrplatser har genomförts beräknas vidare omkring 80 fyrplatser längs kusten och i Vänern vara byggnadsminnen.

Riksantikvarieämbetets arbete med en strategi för att bevara och utveckla kulturarvet i kust- och skärgårdsområden pågår. Ideella krafter har tagit initiativ till att undersöka möjligheten att bilda ett nätverk mellan föreningar som är engagerade för ett hållbart nyttjande av kusternas natur- och kulturmiljöer.

Under 2003 etablerades samrådsrutiner mellan Statens maritima museer och Fiskeriverket för att minska risken för att kulturellt värdefulla fartyg skrotas. Inom ramen för projektet Svenska industriminnen pågår ett delprojekt för att utveckla en publik verksamhet som skall öka kunskapen om båtbyggandet vid Karlskronavarvet.

Enligt Miljömålsrådet bedömer ArtDatabanken för närvarande att 17 marina rödlistade arter är i behov av åtgärder som särskilt motiverar åtgärdsprogram.

Laxen i Västerhavet har fortsatt att minska beroende på ökad dödlighet i havet. Orsaken till denna utveckling är okänd. Yngeldödligheten hos abborre och gädda är hög på delar av södra ostkusten.

Motiven för den genomförda anpassningen av trålgränsen på västkusten och regleringar av fisket innanför har varit att skydda bottenfisk och känsliga livsmiljöer. Trålgränsen och regleringarna innanför denna innebär ett omfattande skydd av främst hårda bottenar från fysisk påverkan, dvs. livsmiljöer som rev som skall skyddas enligt habitatdirektivet. Fiskeriverket har länge arbetat med fredning av lekområden, främst kring å- och älvmynningar med vandrande lax och öring. Idag finns längs de svenska kusterna över 200 sådana områden som är fredade under delar av året. De senaste åren har även fredats ett mindre antal lekområden för torsk i både Östersjön och Västerhavet, samt även lekområden för gädda och abborre i Kalmarsundsområdet och i Stockholmsskärgård.

I Västerhavet uppskattas den nuvarande bifångsten av tumlare i svenskt fiske till mindre än en procent av beståndet. För Östersjön saknas aktuell, kvantitativ kunskap om storlek på bestånd och bifångst. Beståndets ringa storlek innebär emellertid att varje bifångstnivå är ett hot.

Regeringens förslag att i enlighet med den biologiska rådgivningen starkt begränsa torskfisket i Östersjön och Västerhavet fick inte gehör inom EU. Inte heller accepterades ett ensidigt svenskt fiskestopp. Dock har Sverige fått igenom begränsningar i fisket och en ny förvaltningsplan

för torsk i Östersjön och en återhämtningsplan för fisket i Västerhavet har antagits av EU.

Naturvårdsverket har till regeringen redovisat förslag på riktvärden för buller för bl.a. friluftsområden. Förslagen till mätetal avser god miljö kvalitet och skall kunna användas för att definiera ”försumbart buller” i bl.a. vissa särskilt känsliga och utpekade skärgårds- och kustområden.

Antalet oljeutsläpp i svensk ansvarszon minskar till följd av en intensifierad övervakning av de värst drabbade farledsstråken. Under perioden 1995–2003 har antalet oljeutsläpp minskat kraftigt. Jämfört med 1995 har utsläppen halverats. Utöver de konstaterade utsläppen finns dock ett stort mörkertal.

Utsläppen till sjöss är i hög grad koncentrerade till de stora fartygsstråken, vilket tyder på att utsläppen till stor del görs av fartyg som passerar svensk ansvarszon på väg till eller från hamnar utanför Sverige. De senaste årens minskning av antalet oljeutsläpp har skett i dessa farvatten, vilket tyder på att Kustbevakningens flygövervakning, riktade operationer med satelliter, flyg och fartyg samt det internationella samarbetet har en förebyggande effekt. Samtidigt har Kustbevakningen under senare år rapporterat ett ökat antal utsläpp som kan hänföras till hamn- och skärgårdsområden. Myndigheten gör dock bedömningen att ökningen av antalet utsläpp beror på en ökad benägenhet från allmänheten och kommunala myndigheter att rapportera sådana utsläpp.

Kustbevakningen har sedan den 1 februari 2002 rätt att inleda och bedriva förundersökning avseende vattenföroreningsbrott. Arbetet med att organisera och driftsätta en förundersökningsorganisation har prioriterats och ytterligare förundersökningsledare med särskild inriktning på detta arbete har rekryterats.

Kustbevakningsflyget är en viktig del i myndighetens miljöövervakning och inriktningen har under 2003 varit att prioritera denna verksamhet.

Arbetet med att genomföra EG:s ramdirektiv för vatten redovisas under 3.6.2.1 Insatser inom politikområdet, Vatten.

3.7.10.2 Analys och slutsatser

Enligt Miljömålsrådets bedömning går arbetet med att bevara skyddsvärda miljöer i havs- och kustmiljön framåt. Miljömålsrådet menar att det

i allmänhet är en långsam process att bilda reservat och fiskefria områden i marin miljö eftersom det är många intressen som behöver konsulteras. Regeringen delar bedömningen att den konsultativa processen är viktig och kan konstatera att få nya reservat har bildats i marin miljö de senaste åren. Regeringen finner det därför angeläget att insatserna från berörda myndigheter och aktörer ökar för att målet skall kunna uppnås såväl när det gäller inrättande av nya reservat som att identifiera ett lämpligt område där fiske inte skall bedrivas.

Enligt rådet är kunskapen om naturvärdena på land i svenska kust- och skärgårdsområden god, men begränsad när det gäller områden i marin miljö, särskilt utsjöområden. Det är därför viktigt att få till stånd en sammanhållen marin naturinventering som grund för att klarlägga naturvärdena i kust- och havsområden. Naturvårdsverket har påbörjat inventeringar i 16 av ett 40-tal grundområden och bankar som kan kategoriseras som utsjöbankar eller utsjögrundområden. Regeringen bedömer att denna inventering kommer att utgöra ett viktigt underlag för att utveckla kunskapsbasen om de marina naturvärdena och för att kunna utvärdera vindkraftparkers effekter på naturmiljön i havsområden. Det är angeläget att även inventeringar av fiskbestånden på grundområden och bankar genomförs.

Enligt Miljömålsrådet riskerar kulturmiljön i vissa kust- och skärgårdsområden att påverkas negativt genom högt exploateringsstryck, medan andra områden är avfolkningsbygder där kulturvärdena hotas av förfall. För att i ett generationsperspektiv kunna värna och utveckla kulturvärdena i kust och skärgård krävs enligt rådet insatser på många områden. Det handlar t.ex. om möjligheterna till god samhällsservice och kommunikationer och förutsättningarna för småskaligt fiske och jordbruk eller andra verksamheter. Riksantikvarieämbetets arbete med att ta fram en strategi för bevarandet och brukandet av kulturarvet och odlingslandskapet är ett viktigt led i detta. Regeringen välkomnar det initiativ som tagits av ideella krafter till att bilda nätverk mellan föreningar som är engagerade för ett hållbart nyttjande av kusternas natur- och kulturmiljöer.

Den äldre fiskeflottan är enligt rådet ett allvarligt hotat kulturarv. Sedan 1980-talet har ekonomiskt stöd till skrotning bidragit till att äldre fartyg minskat i antal. Det är framför allt fiskefartyg byggda av trä som är hotade. Regeringen

ser positivt på de insatser som bl.a. Statens maritima museer och Fiskeriverket gör för att minska risken för skrotning av kulturellt värdefulla fartyg.

Ett övergripande problem för främst Östersjön är de allvarliga reproduktionsskador som förekommer hos bestånd av lax, öring, abborre, gädda m.fl. arter. Orsakerna är sannolikt flera och kan inkludera både biologiska och kemiska faktorer. Ett ytterligare problem som aktualiserats under de senaste åren är den till synes omfattande fågeldöd som förekommer längs landets kuster och insjöar. Regeringen anser att det är en viktig fråga för berörda myndigheter att bevaka och följa upp samt att en ökad satsning på forskning direkt inriktad på orsaken till fågeldöden och reproduktionsproblemen hos de mest utsatta bestånden i Östersjö är önskvärd.

Naturvårdsverket har redovisat kunskapsläget beträffande tumlare, säl och skarv. För samtliga arter är kunskaperna om arternas ekologiska roll dåliga och betydande oklarheter finns också beträffande beståndsidentifiering. De totala populationsstorlekarna är däremot väl kända. Bestånden av säl ökar medan beståndet av skarv tycks ha stabiliserat sig och bestånden av tumlare minskar. Hälsotillståndet hos Östersjöns gräsälvar har förbättrats när det gäller livmoderskador. Däremot har förekomsten av tarmsår ökat, även bland unga djur, vilket tyder på en försämring av immunförsvaret.

Åtgärder för att minska bifångster av marina däggdjur och fåglar har tagits fram och Miljömålsrådet bedömer att arbetet går framåt. Eftersom fiskarna rapporterar in bifångsten av marina däggdjur på frivillig basis kan dock mörkertalet vara stort. Rådet anger att de åtgärder som redan föreslagits beräknas medföra att bifångster av oönskade arter i framförallt räk- och kräftfisket lokalt reduceras väsentligt.

EG:s nya förordning om skydd av småvalar innebär en förbättrad situation för tumlare totalt sett. För det hotade beståndet i Östersjön krävs ytterligare åtgärder. Naturvårdsverkets och Fiskeriverkets förvaltningsplan för tumlare redovisar pågående forskningsinsatser och åtgärder.

Torskbestånden i Östersjön och längs Västkusten är hotade och en återhämtning förutsätter att fisket på de hotade bestånden reduceras kraftigt och att förvaltningsplaner upprättas.

Miljömålsrådet konstaterar att det har varit svårt att genomföra förändringar i fisket som syftar till att bevara havens långsiktiga produk-

tionsförmåga. Sverige har möjlighet att genomföra regleringar inom sitt territorium, men för havsfisket krävs att regleringar genomförs av EU och i förhandlingar med nationer utanför EU. Mot bakgrund av den långsamma process som kan råda i internationella sammanhang är rådets bedömning att delmålet om balans mellan uttag och tillgång på fisk i sin helhet inte kan uppnås till år 2008.

Regeringen ser principklassningen av Östersjön som särskilt känsligt havsområde som en stor framgång. Nästa viktiga steg är att inom två år återkomma till IMO med förslag till skyddsåtgärder som skall gälla i det klassade området.

Regeringen konstaterar att Kustbevakningens arbete för att minska de illegala oljeutsläppen från fartyg har haft en positiv effekt. En ökad flygövervakning och en ökad närvaro till sjöss är avgörande för att nå delmålet om minskade utsläpp från fartyg till 2010. Andra viktiga förutsättningar för att nå målet är en hög beredskap, ett väl fungerande internationellt samarbete och en god förmåga att genomföra insatser. Från och med innevarande budgetår har Kustbevakningens anslag utökats med ca 50 miljoner kronor. Regeringen bedömer att förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete för att nå målet är goda. Dock kan den ökade utevaron till sjöss till att börja med komma att innebära en ökning av antalet rapporterade utsläpp, eftersom fler utsläpp sannolikt kommer att identifieras.

De riskreducerande åtgärder som successivt införs bedöms inte helt kompensera den ökande risken för tankfartygsolyckor till följd av intensivare trafik till havs av oljetransporter från ryska och baltiska hamnar. Det behövs ett fortsatt målinriktat internationellt och regionalt sjösäkerhetssamarbete där Sjöfartsverket har en viktig roll.

Med utgångspunkt från bl.a. Havsmiljökommissionens förslag och det pågående arbetet med en europeisk marin strategi har regeringen för avsikt att lägga fram en sammanhållen nationell havsmiljöstrategi under mandatperioden.

Regeringen avser vidare att återkomma till slutsatser om miljökvalitetsmålet och delmålen i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.11 Myllrande våtmarker

Miljökvalitetsmålet är att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet skall bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Fem delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet. Delmålen gäller utformning av en nationell strategi för skydd och skötsel av våtmarker och sumpskogar, långsiktigt skydd för våtmarker, minskade miljöeffekter av skogsbilvägar över våtmarker, anläggning och återställning av våtmarker samt åtgärdsprogram för hotade arter.

3.7.11.1 Resultat

Naturvårdsverket har i uppdrag att redovisa en nationell strategi för skydd och skötsel av våtmarker och sumpskogar senast den 1 oktober 2005. Denna strategi skall ta ett helhetsgrepp avseende uppfyllelsen av miljökvalitetsmålet.

Enligt Miljömålsrådets rapport tillkom ytterligare 38 naturreservat om sammanlagt 4 900 hektar myr under 2003. Motsvarande siffror för 2002 var ca 7 100 hektar fördelade på 52 våtmarksobjekt. 3 700 hektar myrmark ingår i de Natura 2000-områden regeringen beslutade om under 2003.

Enligt rådet saknas för närvarande nationell statistik över mängden skogsbilvägar som berör våtmarker med höga natur- eller kulturvärden. Skogsstyrelsen arbetar med att ta fram nationell statistik.

Omkring 2 800 hektar våtmarker anlades eller restaurerades i odlingslandskapet under 2000–2003. Därutöver tillkommer uppskattningsvis ett par hundra hektar våtmarker som finansierats privat.

Naturvårdsverket avtalade under 2003 med flera länsstyrelser om att dessa skall ansvara för att åtgärdsprogram för vissa hotade arter produceras inom angivna tidsramar. Under 2003 skrevs avtal som berör ett drygt tiotal arter med koppling till våtmarker. En av de arter för vilka åtgärdsprogram kommer att utarbetas är fjällgåsen.

3.7.11.2 Analys och slutsatser

Enligt Miljömålsrådets bedömning bör takten i arbetet med att skydda myrmark ökas om delmålet skall nås. Under år 2003 låg takten i reservatsbildningen under genomsnittet för den senaste femårsperioden. Samtidigt pågår ett viktigt arbete för skyddet av våtmarker genom utpekande av Natura 2000-områden. Regeringen har under 2004 beslutat att ett 50-tal av Myrskyddsplanens områden skall ingå i Natura 2000-nätverket.

Den nationella våtmarksinventeringen närmar sig sitt slut i och med att en sista fältsäsong genomförs i Norrbottens län 2004. Resultatet skall bl.a. ligga till grund för utpekandet av nationellt och internationellt värdefulla områden. En brist i Myrskyddsplanen är enligt rådet att kulturhistoriska kvaliteter inte behandlas i någon större omfattning. Där sådana uppgifter finns bör områdesbeskrivningarna i planen kompletteras. Många tidigare hävdade myrmiljöer ligger idag utan hävd. Naturvårdsverket skall utarbeta ett särskilt åtgärdsprogram för skötseln av rikkärr under 2004.

Enligt Miljömålsrådet talar mycket för att skogsbilvägar idag inte längre byggs över våtmarker med höga natur- och kulturvärden. Det finns idag dock ingen tillförlitlig nationell statistik, men skogsvårdsstyrelserna bedömer att de får kännedom om en övervägande majoritet av alla planer på nya skogsbilvägar genom samrådplikten enligt miljöbalken och skogsvårdslagen. Regeringen har för avsikt att ge Skogsstyrelsen i uppdrag att till den 31 december 2005 redovisa förekomsten av skogsbilvägar som kan påverka våtmarker med höga natur- och kulturmiljövärden.

Enligt Miljömålsrådet har huvuddelen av de våtmarker som iordningsstälts under åren 2000–2003 finansierats via EU:s jordbruksstöd men även medel inom ramen för lokala investeringsprogram och ideella organisationers bidrag har utnyttjats. Rådet bedömer att med nuvarande takt i restaureringsarbetet kommer 7 500–8 000 ha våtmarker ha anlagts eller återställts i odlingslandskapet till år 2010.

På uppdrag av Jordbruksverket och Naturvårdsverket har Våtmarkscentrum vid Högskolan i Halmstad utvärderat svenska våtmarker anlagda under åren 1996–2002 med jordbruksstöd eller inom lokal investeringsprogram. Sammanlagt granskades närmare 1 200 objekt om ca

3 300 hektar. Utvärderingen visar att de nyanlagda våtmarkerna har potential att utveckla ett rikt växt- och djurliv. Enligt Våtmarkscentrums beräkningar renar vissa våtmarker vattnet från upp till ett ton kväve per hektar och år. Det finns dock betydande variationer. Studien visar även att våtmarker anlagda inom olika stödformer är olika effektiva i fråga om att lägga fast de näringsämnen som finns i vattnet. Placeringen av våtmarken är härvid en viktig faktor. Som stöd för det framtida arbetet har Jordbruksverket tagit fram kvalitetskriterier för våtmarkers placering utformning och skötsel. Syftet är att våtmarkerna skall vara effektiva näringsfällor, främst beträffande kväve, samtidigt som biologisk mångfald gynnas och hänsyn tas till platsens kulturmiljövärden.

I det samlade grepp som Naturvårdsverket tog under år 2003 beträffande åtgärdsprogram för hotad arter skrevs avtal, med olika länsstyrelser, om ett drygt tiotal som berör arter med koppling till våtmarker. I rapporten Miljömålen – allas vårt ansvar föreslår Miljömålsrådet att delmålet ges en annan utformning sedan den nuvarande omgången av åtgärdsprogram fullföljts av Naturvårdsverket. Förslaget kommer att behandlas i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.12 Levande skogar

Miljökvalitetsmålet är att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Fyra delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö-kvalitetsmålet. Delmålen gäller långsiktigt skydd av skyddsvärd skogsmark, förstärkt biologisk mångfald, skydd för kulturmiljövärden och åtgärdsprogram för hotade arter.

3.7.12.1 Resultat

Under 2003 har Naturvårdsverket beslutat om köp och intrångsersättning för att bevara skogsmark som naturreservat inom skogs- och skogsmosaikobjekt med en areal om drygt 14 338 hektar varav 11 255 hektar produktiv

skogsmark till en kostnad av 399 miljoner kronor. Motsvarande siffror för 2002 var för skogs- och myrmosaikobjekt 21 824 hektar varav 14 600 hektar produktiv skogsmark till en kostnad av 314 miljoner kronor. 2001 skyddades skogs- och skogs/myrobjekt om ca 14 841 hektar varav 11 700 hektar utgjorde produktiv skogsmark och kostnaden var ca 405 miljoner kronor.

Arealen produktiv skogsmark undantagen från skogsbruk genom biotopskyddsområden och naturvårdsavtal ökade under 2003 med 1 950 respektive 4 400 hektar. Motsvarande siffror för 2002 var ca 5 000 respektive ca 2 150 hektar, och för 2001 947 respektive 1 900 hektar. Kostnaden för biotopskyddsområden under 2003 uppgick till 101 miljoner kronor och för naturvårdsavtal till 34 miljoner kronor.

Skogsbrukets frivilliga avsättningar av skogsmark i form av hänsynsområden har ökat kraftigt från 230 000 hektar 1998 till 810 000 hektar 2001. I dag beräknas enligt Skogsstyrelsen ca en miljon hektar produktiv skogsmark vara undantaget från skogsbruk i form av hänsynsområden.

Enligt Miljömålsrådets rapport bedöms målet om död ved kunna nås utan omfattande insatser. Även målet om gammal skog kommer sannolikt att nås. För arealen äldre lövrik skog är situationen osäker medan arealen som förnygras med lövskog bedöms komma att öka.

Enligt Miljömålsrådets rapport skadar skogsbruket för närvarande fornlämningar och kulturlämningar i alltför stor omfattning. En grundorsak är enligt rådet att kunskap saknas om var huvuddelen av lämningarna på skogsmark finns. I nästan alla län pågår inventeringar av fornlämningar och kulturlämningar, huvudsakligen inom projektet Skog och Historia. Hittills har ca 20 procent av skogsmarken inventerats.

Enligt Miljömålsrådet har ett 60-tal skogslevande hotade arter behov av riktade åtgärder. Det uppskattade behovet har ökat jämfört med tidigare efter en noggrannare genomgång.

3.7.12.2 Analys och slutsatser

Miljömålsrådet bedömer att miljö-kvalitetsmålet Levande skogar troligen inte kommer att uppnås i sin helhet till år 2020 även om enskilda delmål bör kunna nås. För biologisk mångfald beror detta enligt rådet främst på att många av de bio-

logiska processer som påverkats negativt av skogsbruket kräver lång tid för att återhämta sig. Påtagliga förbättringar av den biologiska mångfalden blir troligen inte synliga förrän efter 2020, även om flera grundförutsättningar för att bevara en biologisk mångfald i skog och mark har förbättrats avsevärt genom att inslagen av död ved, grova träd, lövträd och gammal skog har ökat. En orsak till trögheten i förändringen är att likriktningen och fragmenteringen av det svenska skogslandskapet har pågått under en mycket lång tid. Därtill kommer att de åtgärder som nu vidtas för att förbättra situationen ofta får effekter som blir synliga först längre fram.

Måluppfyllelsen påverkas även av externa faktorer som långväga luftburna föroreningar och beslut om utveckling av skogsråvara för energiändamål. Skogen och skogsmarkens värde för biologisk produktion och den biologiska mångfalden är idag utsatt för hot från luftföroreningar och lokalt höga uttag av biomassa. Höga uttag av biomassa kräver kompensationsåtgärder för att produktionsförmågan skall kunna upprätthållas. Skogsstyrelsen har bl. a. utarbetat riktlinjer för återföring av aska till skogsmark. En fortsatt uppföljning av tillämpningen är angelägen.

Intresset för skogens sociala värden och dess betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ökar. Den svenska skogen är för många en självklarhet som av tradition är tillgänglig för alla genom allemansrätten. För landets 300 000 jägare, otaliga bär- och svampplockare och alla de som njuter av skogspromenader m.m. är skogen en oundgänglig resurs. Urbaniseringen och det faktum att 95 procent av Sveriges befolkning bor i eller relativt nära en tätort gör att de tätortsnära skogarna får ökad betydelse som rekreationsområden. De insatser som pågår för att utveckla och tydliggöra skogens sociala värden, bl.a. i tätortsnära skog, bör kunna ge goda resultat. Frågorna kommer att behandlas vidare i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

När gäller delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark har satsningen på att skydda skogsmark genom naturreservat, biotopskydd och frivilliga insatser de senaste åren varit stor men inte tillräcklig. De medel för skydd och skötsel för att bevara biologisk mångfald som funnits till Naturvårdsverkets disposition har under perioden 1999–2003 ökat kraftigt. Det innebär att också arbetet med att långsiktigt skydda mark

som naturreservat har ökat starkt i omfattning under perioden. Länsstyrelsernas administrativa kapacitet har förstärkts från ca 25 årsarbetskrafter 1997 till ca 75 årsarbetskrafter 2002. Även skogsvårdsorganisationen har genom biotopskyddsanslaget möjlighet att skydda mindre mark- och vattenområden som biotopskyddsområden. Dessa medel används också för att finansiera naturvårdsavtal. T.o.m. 1998 var anslaget på 20 miljoner kronor per år, men har sedan vuxit och var 170 miljoner kronor år 2003. För år 2004 har anslaget minskat till 150 miljoner kronor. Från 1999 till 2003 skyddades ca 8 000 hektar genom biotopskydd och ca 19 000 hektar genom naturvårdsavtal. Under samma period ökade skogsbrukets frivilliga avsättningar med ungefär 600 000 hektar. Den totala arealen skogsmark som därmed är undantagen skogsproduktion är nästan 2 miljoner hektar.

Tabell 3.4 Skogsmark undantagen från skogsproduktion per den 31/12 2003

Nationalparker och naturreservat	ca 911 000 ha	3,9% av total skogsareal
Frivilliga avsättningar inom skogsbruk	ca 990 000 ha	4,3%
Biotopskyddsområde	ca 10 400 ha	< 0,1 %
Naturvårdsavtal	ca 21 000 ha	0,1 %
Summa	ca 1 935 000 ha	8,3 %

(relaterar till all produktiv skogsmark dvs. drygt 23,3 miljoner ha)

Vid utgången av år 1998 fanns det ca 180 000 hektar produktiv skogsmark skyddad nedanför den fjällnära skogen. Under 1999–2003 har 60 112 hektar produktiv skogsmark skyddats genom köp och intrångsersättning samt genom bidrag till kommuner och stiftelsers markförvärv. Arealen produktiv skogsmark i naturreservat och nationalparker var år 2002 ca 900 000 hektar och inom biotopskydd och naturvårdsavtal ca 25 000 hektar. Naturreservat utgör ett viktigt instrument för att nå de övergripande målen att bevara biologisk mångfald i skoglandskapet. Under perioden 1999–2003 har ca 60 000 hektar produktiv skogsmark skyddats i form av naturreservat. Av målet att skydda ytterligare 320 000 hektar produktiv skogsmark som naturreservat har således ca 19 procent säkrats genom köp mm. Under år 2003 användes totalt 444 miljoner kronor för att lösa in drygt 11 000 hektar skogsmark. I jämförelse med 2002 har

något mindre areal produktiv skogsmark skyddats 2003.

Omfattningen av de frivilliga avsättningarna är avsevärd. Redan år 2002 var en areal på ca 990 000 hektar skogsmark frivilligt undantagen från skogsbruket, s.k. hänsynsområden, avsatt. Det är samma storleksordning som arealen för den skog som har ett formellt skydd inom nationalparker, naturreservat och biotopskyddsområden.

Skogsägarnas egna insatser blir mot denna bakgrund alltmer viktiga för att de miljö- och skogspolitiska målen skall kunna uppnås. Informationen bl.a. om det biologiska innehållet och om värdet för naturvärden i dessa frivilligt avsatta områdena behöver förbättras. Kvaliteten på frivilligt avsatta områden kommer att beskrivas av utredningen (N 2004:12) om utvärdering och översyn av skogspolitiken. Frågorna kommer att behandlas vidare i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen. Frivilliga hänsynstaganden i form av särskilt anpassad skogsskötsel och frivilligt avsatta områden kompletteras av den landskapsekologiska planering som bedrivs, främst hos de större skogsägarna.

Måluppfyllelsen av delmålet om förstärkt biologisk mångfald är främst beroende av hur skogsskötseln bedrivs. Vilka bestånd som väljs för avverkning och i vilken mån träd som dör tillåts vara kvar i skogen har betydelse. Enligt Miljömålsrådet bör målet om död ved kunna nås utan omfattande insatser. Om nuvarande trender håller i sig bedöms även målet om gammal skog kunna nås. För arealen äldre lövrik skog är situationen dock osäker. Däremot ökar arealen som förnygras med lövskog. Information och rådgivning till skogsägarna är viktiga medel för att delmålet skall nås.

För att bevara kulturbärande landskapselement i skogsmark är kännedom om var dessa värden finns av väsentlig betydelse. I dag är huvuddelen av fornlämningarna på skogsmark inte kartlagda. I nästan alla län pågår inventeringar av forn- och kulturlämningar bl.a. inom ramen för de arbetsmarknadsprojekt som kallas Gröna jobb. Regeringen bedömer att dessa insatser är av stor betydelse för att skogsmarken skall kunna brukas utan att fornlämningar och andra kulturlämningar skadas.

När det gäller åtgärdsprogrammen för skogslevande hotade arter har en noggrann genomgång av vilka hotade arter som har behov

av riktade åtgärder gjorts. Ett 60-tal skogslevande arter har bedömts kräva sådana åtgärder vilket sker inom ramen för ett 30-tal åtgärdsprogram.

Regeringen avser att återkomma med ytterligare slutsatser om miljö kvalitetsmål och delmål i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.13 Ett rikt odlingslandskap

Miljö kvalitetsmålet är att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljö värdena bevaras och stärks.

Sex delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljö arbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålen gäller bevarande och skötsel av ängs- och betesmarker, bevarande av småbiotoper i odlingslandskapet, vård av kulturbärande landskapselement, nationellt program för växtgenetiska resurser, åtgärdsprogram för hotade arter samt program för tillvaratagande av lantbrukets kulturhistoriskt värdefulla ekonomibyggnader.

3.7.13.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport bevaras omfattningen av ängs- och betesmarkerna i stort med nuvarande åtgärder. För hela landet ökar arealerna ängs- och betesmarker. Det finns dock regionala skillnader, t ex. minskar arealen i Norrbottens län och läget är osäkert för utmarksbeten av de mest hotade typerna.

Arealen betesmarker som sköts med miljö ersättning ökar fortfarande, men ökningstakten har avtagit något. Arealen ängsmarker med miljö ersättning ökar enligt rådet inte i tillfredsställande takt, men miljö ersättningarna till betesmarker och slåtterängar samt lieslätter kommer att höjas under 2005. Med nuvarande utformning av ersättningar för skötsel och restaurering bedömer rådet att målet nås då det gäller alvarbeten.

Arealen betesmark och slåtterängar ansluten till den s.k. miljö ersättningen var under 2003 ca 422 000 hektar jämfört med ca 420 000 hektar under 2002. Målet inom Miljö- och landsbygds-

programmet är 450 000 hektar. Arealen skogsbetesmark som är ansluten till miljöersättningen har förändrats sedan 2000. Till exempel har arealen minskat på Gotland men ökat i Kronobergs län. Mycket av minskningen på Gotland beror enligt rådet på förändrade regler och byte av ersättningssystem snarare än på att markerna inte sköts längre. Antalet fåbodar i drift ökar.

En rapport om indikatorarter för att mäta förändringar av det biologiska värdet i ängs- och betesmarker har publicerats. Arbetet pågår med att omsätta metoderna i praktiken. En ängs- och betesmarksinventering pågår. Efter den andra inventeringssäsongen finns ca 42 000 objekt beskrivna.

Naturvårdsverket har beslutat om köp och intrångsansättning till objekt i odlingslandskapet med en total areal om ca 129 hektar och till en kostnad av ca 11 miljoner kronor. Motsvarande siffror för 2002 var ca 120 hektar och ca 1,8 miljoner kronor.

Arbete pågår med strategin för småbiotoper. En kunskapsmanställning om hur olika småbiotoper påverkar åkerlandskapets mångfald har gjorts. De kulturbärande landskapselementen utgör en stor del av småbiotoperna.

Delmålet om vård av kulturbärande landskapselement innebär att antalet vårdade linjelement (stenmurar, alléer, gärdesgårdar etc.) skall öka med 80 000 km och antalet vårdade punktelement (t.ex. hamlade träd, åkerholmar och odlingsrösen) till 620 000. Totalt finns idag ca 71 800 km linjelement och 483 600 punktelement som vårdas med hjälp av miljöersättning inom Miljö- och landsbygdsprogrammet (LBU).

Inom programmet för odlad mångfald (POM), Sveriges program för växtgenetiska resurser, pågår arbetet med den landsomfattande inventeringen av vilka kulturväxter som finns i Sverige och som tidigare inte har inventerats. De fröförökade kulturväxterna har färdiginventerats och resultaten skall sammanställas.

Ett förslag till nationellt program för förvaltning av husdjursgenetiska resurser togs fram under 2003. Förslaget innebär utökade åtgärder och styrmedel och omfattar samtliga inhemska raser. Ersättning ges idag till de rasbevarande föreningarnas informationsinsatser och för att hålla djur av de mest hotade raserna av nötkreatur, får, get och svin till exempel bohuskulla, gutefår, jämtget och linderödssvin.

ArtDatabanken och Naturvårdsverket har bedömt att sammanlagt fler än 200 arter i odlings-

landskapet har behov av riktade åtgärder. Av de 60 åtgärdsprogram som behövs är 17 fastställda och har inletts, eller skall fastställas, och 10 under utarbetande.

Programarbetet pågår med hur lantbrukets kulturhistoriskt värdefulla ekonomibyggnader kan tas tillvara. Ett preliminärt förslag till nationellt stödsystem för att rusta upp och underhålla kulturhistoriskt värdefulla ekonomibyggnader, i första hand mindre överloppsbyggnader, finns framtaget.

3.7.13.2 Analys och slutsatser

Enligt Miljömålsrådets bedömning har förutsättningarna för att bevara såväl kulturmiljöns värden som olika arters förbättrats, men att jordbruket läggs ned vid i vissa delar av landet medför svårigheter att uppnå målet regionalt. Miljömålsrådet anser därför att åtgärder utanför jordbrukspolitiken är nödvändiga.

Det pågår ett fortlöpande arbete med att utvärdera den gemensamma jordbrukspolitikens påverkan och miljöeffekter. Under 2005 och 2006 kommer miljö- och landsbygdsprogrammet att utökas med 400 miljoner kronor årligen, varav 75 miljoner kronor beräknas gå till förstärkt stöd till betesmarker och slätterängar och 110 miljoner kronor till utökat stöd för mindre gynnade områden (Least Favoured Areas, LFA).

Regeringen anser att definitionen av god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden inbegriper årligt bete av betesmarkerna och att hävdkraven på åkermark bör utformas så att miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt odlingslandskap beaktas.

Antalet kulturbärande linjelement ökar i tillfredsställande takt. Ökningstakten för antalet punktelement dock har minskat och det är enligt rådet osäkert om åtgärderna är tillräckliga för att nå målet. Enligt rådet behövs en översyn av om dagens markvård är tillräcklig för alla typer av element. Inom regeringen pågår ett arbete med att formulera åtgärder för att öka anslutningen av punktelement i miljöstödsprogrammet.

För att öka takten i arbetet med att skydda hotade arter har en prioriteringslista tagits fram över de arter som är i behov av särskilda åtgärder. Ett nytt arbetssätt har införts som innebär att Naturvårdsverket, ArtDatabanken och länsstyrelserna kommer överens om vilka arter som respektive län skall ta fram åtgärdsprogram för.

Länsstyrelserna kan nu samordna artskyddet med såväl skydd av områden med höga naturvärden som med miljöersättningar till jordbruket.

Regeringen anser att den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet bör vara vägledande i det övergripande arbetet med att stärka och utveckla landsbygden genom en ökad samordning av insatser inom olika politikområden.

Regeringen avser att återkomma med ytterligare slutsatser om miljö kvalitetsmål och delmål i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.14 Storslagen fjällmiljö

Miljö kvalitetsmålet är att fjällen skall ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen skall bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Fyra delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålen gäller begränsning av skador på mark och vegetation, minskning av bullret i fjällen från motordrivna fordon och luftfartyg, skydd av områden med representativa höga natur- och kulturvärden samt åtgärdsprogram för hotade arter.

3.7.14.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport finns ännu inga uppgifter om miljö tillståndet i fjällen. Det går fortfarande bara att indirekt bedöma riskerna för skador i relation till antalet terrängfordon och antalet renar. Antalet terrängfordon har ökat obetydligt de senaste åren. Renantalet har fortsatt att öka, och ökningen uppgår till 3,5 procent jämfört med år 2002. Hela den ökningen har skett i Norrbotten.

Ett fåtal terrängskotrar i fjällen beräknas uppfylla högt ställda bullerkrav. Naturvårdsverket har redovisat regeringsuppdraget Frivillig miljöklass för snöskotrar. Luftfartsverket har tillsammans med Naturvårdsverket till regeringen lämnat skrivelsen Förslag till förändringar i lagstift-

ningen vad avser flygverksamhet i fjällområdet. Syftet är att minska bullret i känsliga fjällområden.

Stora områden i fjällen är redan skyddade som naturreservat eller nationalpark. Däremot är skyddet av miljön under vattenytan begränsat, liksom kunskapen om var representativa höga kulturvärden finns. Miljöersättningen inom Miljö- och Landsbygdsprogrammet (LBU) för att bevara värdefulla natur- och kulturmiljöer i renskötselområdet har höjts för att öka möjligheterna att bidra till att uppfylla delmålet.

För fjällskapet finns det två pågående åtgärdsprogram för hotade arter som avser fjällräv och järv. Även programmen för varg, björn och lo har stark anknytning till fjällen. Dessutom förbereds åtgärdsprogram för jaktfalk, kungsörn och naturligt fisktomma sjöar.

Fiskeriverket redovisar att främst fritidsfisket utgör ett hot mot fjällens fisksamhällen. Tidigare utsättningar av s.k. fisknäringssdjur har inneburit en spridning av främmande organismer.

3.7.14.2 Analys och slutsatser

Enligt Miljömålsrådet finns det behov av kunskapsuppbyggnad beträffande vegetation, vattenlevande organismer, förekomst av buller, kulturmiljöer, främmande arter och hotade arter i fjällmiljön. Olika verksamheter påverkar utvecklingen i fjällen och bör bedrivas på ett hållbart sätt. Enligt rådet bör renskötsel bedrivas och utvecklas på ett för miljön hållbart sätt. Utbyggnaden av vindkraften bör föregås av omsorgsfull fysisk planering. Inverkan av anläggningar och bebyggelse på mark och vegetation behöver bedömas. Det regionala miljö- och hushållningsprogrammet för fjällen som skall upprättas av länsstyrelserna gemensamt, och samebyarnas miljöplaner är enligt rådet väsentliga hjälpmedel för att lösa frågorna om markanvändning i fjällen.

Enligt Miljömålsrådet är det av väsentlig betydelse att upprätthålla en tillfredsställande miljöövervakning av skador på mark och vegetation samt att renskötseln har tillräckligt bra underlag för att kunna tillgodogöra sig betestillgången utan att skada naturen. Arbetet med Jordbruksverkets uppdrag att utveckla en metod för renbetesinventering är viktigt enligt rådet. Det nya miljöövervakningsprogrammet Nationell Inventering av Landskapet i Sverige (NILS) har

startat och omfattar även fjällen. Dessutom har metodutveckling startat för att kunna följa upp förekomsten av skador på mark med hjälp av satellitbaserad fjällanalys.

Ett fåtal terrängskotrar i fjälläna beräknas uppfylla högt ställda bullerkrav. Om delmålet för buller från terrängskotrar skall nås måste de befintliga skotrarna bytas ut mot sådana som uppfyller bullerkraven. Enligt rådet behövs starka styrmedel för att påverka utvecklingen, t.ex. ekonomiska styrmedel för att stimulera bytet till tystare fordon. Statistiken behöver också förbättras för att kunna särredovisa bullernivå och fyrtaktsfordon. Naturvårdsverkets förslag om ett frivilligt miljöklassystem för snöskotrar bereds för närvarande i Regeringskansliet. Förslaget skall leda till tystare fordon och därmed minskad buller i fjällen. Arbetet med miljökrav för fordon måste även drivas inom EU och på frivillig väg inom branschen.

Luftfartsverkets och Naturvårdsverkets förslag till ändringar i lagstiftningen vad avser flygverksamheten i fjällområdet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Enligt Miljömålsrådets rapport behöver kulturmiljövårdens insatser utökas, dels i de naturreservat och nationalparker som redan inrättats, dels för att tillsammans med naturvården i framtiden kunna avsätta områden med långsiktigt skydd. Det finns stora skyddade områden som innehåller både höga kulturvärden och höga naturvärden samt geologiska nyckellokaler. Representativiteten i skyddet behöver dock ses över, och behovet av ytterligare medel till skötsel och restaurering utredas. Till exempel behöver skyddet av vattenmiljöerna förbättras och skyddet av de outbyggda fjällälvarna kvarstå. Kunskapen om fjällvärldens kulturmiljöer, fornlämningar och bebyggelse behöver kompletteras.

Behovet av åtgärdsprogram för hotade arter och habitat är enligt Miljömålsrådet mer omfattande än vad tidigare uppskattningar visat. Enligt rådet behövs troligen program även för flora, rikkärr och fiskstammar, i första hand röding. Fiskeriverket har undersökt hur fisket påverkar tillgången på röding i fjällsjöarna. Experimenten har genomförts i samarbete med fiskerättsägarna vid två jämförbara sjöar i Västerbottensfjällen sedan 1983. Studien understryker vikten av minskat fisketryck och förbättrat skydd för fiskstammar genom att åtgärdsprogram och skötselplaner tas fram.

Vattnen i fjällområdet är i många områden negativt påverkade genom vattenregleringar för kraftproduktion. I outbyggda vatten bör fisket regleras så att beståndens naturliga art- och storlekssammansättning bibehålls. I rödingsjöar bör samernas traditionella fiske med omväxlande träda och nyttjande utvecklas under kontrollerade former. I utbyggda vatten bör nya och effektivare former för beståndsvård och bestandsrestaurering utvecklas varvid även utsättning av fisk bör kunna ske.

Effekterna av tidigare omfattande utsättningar av s.k. fisknäringdjur bör klargöras både geografiskt och ekosystemmässigt och en åtgärdsplan för detta problem tas fram.

Regeringen avser att återkomma med slutsatser om miljö kvalitetsmål och delmål i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.7.15 God bebyggd miljö

Miljö kvalitetsmålet är att städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Tio delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålen gäller planeringsunderlag, kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, buller, uttag av naturgrus, mängden deponerat avfall, avfallsdeponier, energianvändning m.m. i byggnader, inomhusmiljön samt återvinning av matavfall m.m.

Resultatbedömning beträffande samhällsplanering och byggande redovisas närmare under utgiftsområde 18 Bostadspolitik. Resultatbedömning beträffande kulturhistoriskt värdefull bebyggelse redovisas närmare under utgiftsområde 17 Kulturpolitik. Här ges en översiktlig redovisning av viktigare insatser.

3.7.15.1 Resultat

Enligt Miljömålsrådets rapport anger ca en tredjedel av kommunerna att de arbetar med program eller strategier för miljöfrågorna i delmålet om planeringsunderlag.

För att nå delmålet om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse krävs enligt rådet att kommunerna aktivt arbetar med att skydda såväl hela bebyggelsemiljöer som enskilda byggnader. Av Sveriges 290 kommuner har knappt två tredjedelar skyddat någon byggnad genom rivningsförbud. Flertalet kommuner har skyddat endast någon enstaka byggnad, och bara 11 procent av kommunerna har utnyttjat möjligheten något mera frekvent. Regeringen har tillsatt en särskild utredare, som skall se över vissa frågor som rör bebyggelseskydd och skyddet för lösöre (dir 2002:96). I detta ingår bl.a. att utreda och lämna förslag till regler som innebär ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Utredaren skall slutredovisa sitt uppdrag den 31 augusti 2004.

Den dominerande källan till trafikbuller är vägtrafiken, såväl den på det statliga vägnätet som den på det kommunala. Enligt Miljömålsrådet beräknas trafikverken ha åtgärdat de mest bullerutsatta bostäderna inom ett par år. Många kommuner saknar dock nödvändiga handlingsprogram för åtgärder i det kommunala vägnätet. Genom de olika utredningar som pågår om buller m.m. och vägledning från centrala myndigheter bedöms underlag för att vidta effektiva åtgärder även inom kommuner komma fram.

År 2003 var uttaget av naturgrus 20,2 miljoner ton. Det kan jämföras med 22,9 miljoner ton år 2002, 23,4 miljoner ton år 2001 och 24,3 miljoner ton år 2000. Enligt rådet fortsätter naturgrusets andel av de totala ballastuttagen att minska, och minskningen år 2003 är något större än året innan.

Delmålet om mängden deponerat avfall omfattar olika typer av avfall. När det gäller hushållsavfallet ökar enligt Miljömålsrådet den totala mängden avfall samtidigt som andelen som deponeras minskar. Kommunerna samlar in en allt större andel av hushållens farliga avfall för vidare behandling. Särskilt insamlingen och återvinningen av elektronikavfall har totalt sett ökat kraftigt på senare år.

Till den 1 juli 2002 lämnade deponiägarna in anpassnings- eller avslutningsplaner om hur de avser att följa deponiförordningen. Tillsynsmyndigheterna arbetar nu med att utvärdera om åtgärderna som beskrivs i planerna uppfyller förordningens krav. Miljömålsrådet uppskattar att omkring hälften av landets deponier som var i drift den 1 juli 2001 kommer att avslutas senast 2008.

Miljömålsrådet bedömer att det är möjligt att nå delmålet om minskad miljöbelastning från energianvändning i bostäder och lokaler så att den är lägre år 2010 än år 1995 trots att vissa bedömningar tyder på att energianvändningen kan komma att öka. Bebyggelsen står för ca 40 procent av Sveriges totala energianvändning och 25 procent av koldioxidutsläppen när man ser till byggnadsverkens hela livscykel. Småskalig vedeldning kan innebära miljöbelastning, särskilt lokalt i tätorter, och utvecklingen behöver därför följas. Genom att bl.a. fortsätta byta fossila bränslen mot förnyelsebara m.m. bedömer regeringen att målet kan nås.

Enligt Miljömålsrådets rapport medförde ändringen av förordningen om radonbidrag att antalet ansökningar om bidrag ökade kraftigt under 2003.

Någon uppföljning av de nya delmålen om återvinning av matavfall har ännu inte hunnit göras. Miljömålsrådet konstaterar dock att det pågår en kraftig utbyggnad för återvinning av källsorterat matavfall från hushåll och restauranger genom biologisk behandling.

Enligt Miljömålsrådets rapport medförde ändringen av förordningen om radonbidrag att antalet ansökningar om bidrag ökade kraftigt under 2003.

Någon uppföljning av de nya delmålen om återvinning av matavfall har ännu inte hunnit göras. Miljömålsrådet konstaterar dock att det pågår en kraftig utbyggnad för återvinning av källsorterat matavfall från hushåll och restauranger genom biologisk behandling.

3.7.15.2 Analys och slutsatser

Kommuner och länsstyrelser är viktiga aktörer i arbetet att nå målet God bebyggd miljö. För att målet skall kunna nås behövs mer resurser eller omprioriteringar på lokal och regional nivå.

Kommunerna är de viktigaste aktörerna för att delmålet om planeringsunderlag skall uppnås, bl.a. eftersom de har ansvaret för fysisk planering. Arbetet med översiktlig fysisk planering enligt plan- och bygglagen (PBL) varierar i landets kommuner. Nästan två tredjedelar av kommunerna har kommuntäckande översiktsplaner som antogs i början av 1990-talet, men många kommuner har påbörjat arbetet med den andra omgången översiktsplaner eller arbetat med fördjupningar av översiktsplanerna. Miljömålsrådet anger att låg planeringsaktivitet i kommunerna till stor del kan kopplas till resurs- och kompetensbrist och att flera länsstyrelser har bristande resurser i form av ekonomi och tid, vilket försvårar

rar deras möjlighet att arbeta fram regionala underlag och stödja kommunerna i deras planering. Dessa faktorer gör att Miljömålsrådet anser det osäkert om delmålet kan nås. Regeringen bedömer dock att delmålet kan nås med stöd, råd och vägledning från berörda centrala myndigheter.

Det finns idag inte någon samlad kunskap om den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i Sverige. De flesta kommuner har dock någon form av kunskapsunderlag för att identifiera värdefulla bebyggelsemiljöer och byggnader. Arbetet med att bygga upp denna kunskap fortsätter att utvecklas och är en förutsättning för att uppnå delmålet. Utredningen om bebyggelse-skydd och skyddet för lösöre (dir. 2002:96) skall slutredovisa sitt uppdrag den 31 augusti 2004. Utredningen är avsedd att ge underlag för det fortsatta arbetet med delmålet om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Eftersom många kommuner saknar handlingsprogram för åtgärder som syftar till att minska bullerstörningar från det kommunala vägnätet och trafiken ökar blir det enligt rådets bedömning svårt att nå delmålet om buller.

Europaparlamentets och rådets (direktiv 2002/49/EG) om bedömning och hantering av omgivningsbuller har införts i svensk lagstiftning genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Målet med direktivet är att fastställa en gemensam strategi som syftar till att undvika, förebygga eller minska de skadliga effekterna av buller i miljön.

Miljömålsrådet anger att trots att trafikbuller är ett stort problem, särskilt i större tätorter, görs allt oftare avsteg från riktvärdena för buller när nya bostäder byggs.

Regeringen har givit Boverket i uppdrag att utarbeta fördjupat underlag för tillämpningen av de riktvärden för buller från väg- och järnvägstrafik som redovisas i regeringens proposition Infrastrukturinriktning för framtida transporter (prop. 1996/97:53, bet. 1996/97:TU07, rskr. 1996/97:174). Underlaget skall tjäna som vägledning vid planläggning för och byggande av bostäder, bl.a. vid komplettering av bebyggelse i städernas centrala delar. Uppdraget skall redovisas senast den 30 september 2004.

Beträffande delmålet om uttag av naturgrus anser regeringen att kunskapen om hur stora volymer som återanvänds respektive kan återanvändas måste förbättras. Man måste också ta ställning till vilka material som är möjliga att återanvända i ett långsiktigt hållbart samhälle.

Ett uppdrag om detta genomförs f.n. av Statens geotekniska institut (SGI). Dessutom bör miljölagstiftningen justeras så att återvinning av material kan samordnas med normal ballastproduktion.

Den totala efterfrågan på ballastmaterial följer ungefär bygginvesteringarna i Sverige. Regeringen delar Miljömålsrådets bedömning att det skall vara möjligt att nå målet om uttag på högst 12 miljoner ton naturgrus per år.

Hela delmålet om deponerat avfall blir svårt att nå inom tidsramen enligt regeringens bedömning. Det finns samtidigt trender som missgynnar respektive gynnar delmålet. För att minska deponeringen har flera kraftfulla styrmedel införts, men dessa påverkar inte den totala mängden genererat avfall i någon högre grad enligt rådet.

Det starkaste styrmedlet för att nå delmålet om avfallsdeponier är förordningen (2001:1078) om deponering av avfall. I många fall har de faktiska åtgärderna vid deponierna ännu inte kommit igång, och det saknas statistik på hur många deponier som idag uppfyller delmålet. Regeringen bedömer dock att delmålet skall kunna uppnås i tid.

Åtgärder för en effektivare energianvändning redovisas närmare under utgiftsområde 21 Energi.

Arbete för en inomhusmiljö där byggnader och deras egenskaper inte påverkar hälsan negativt pågår. Två utredningar tar fram underlag som ett led i detta arbete. De har presenterat delar av sina uppdrag, nämligen förslag till byggnadsdeklarationer och ett nationellt register samt kunskapsmål beträffande fukt, mögel och buller. Förslagen remissbehandlas för närvarande. Regeringen avser även att i processen med den fortsatta Bygga-bo-dialogen medverka till att utveckla och fastställa kriterier för miljöklassificering i samverkan med bygg- och fastighetssektorn. Miljömålsrådet anger att brister i ventilationen kan vara en orsak till att delmålet inte uppfylls. Enligt förordningen om obligatorisk ventilationskontroll (OVK) skall fastighetsägarna kontrollera och vid behov åtgärda ventilationens funktion. Hur OVK fungerar utvärderas för närvarande av Byggnadsmiljöutredningen. Under 2003 slog ändringen av förordningen om radonbidrag igenom, och antalet ansökningar om bidrag ökade kraftigt. Rådet anger att det är något oklart hur många byggnader som behöver åtgärdas, men det finns

anledning att anta att verksamheten måste ökas avsevärt om delmålet skall nås. Kartläggningen av radon i skolor och förskolor pågår, och den del av målet som rör dessa bedöms kunna nås.

Regeringen anser mot bakgrund av att det saknas uppgifter om hur det står till i olika avseenden i byggnadsbeståndet, att det är svårt att bedöma om delmålet för inomhusmiljön kan uppnås. I delmålet ingår för närvarande tre krav om ventilation och radonhalter. Avsikten är att utöka delmålet med ytterligare aspekter av betydelse för inomhusmiljö utifrån det underlag som Byggnadsmiljöutredningen föreslår samt den efterföljande remissbehandlingen.

Underlag tyder på att återvinningen av matavfall kommer att fortsätta öka i hög grad, åtminstone fram till 2005. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att förutsättningarna att nå delmålet om återvinning av matavfall från hushåll m.m. inte är realistiska, även om det krävs fortsatt utveckling och utbyggnad i hög takt.

Eftersom delmålet om återvinning av matavfall från livsmedelsindustrier m.m. nyligen beslutades har ännu ingen direkt uppföljning gjorts. Mängden matavfall från livsmedelsindustrier som återvinns genom biologisk behandling ökar emellertid avsevärt för närvarande. För detta avfall är underlaget om nuvarande hantering något sämre än för matavfall från hushåll och restauranger m.m. Eftersom detta delmål avser större materialflöden av mer ensartad kvalitet bedömer Miljömålsrådet att återvinningen bör bli ekonomiskt konkurrenskraftig även på kortare sikt. Det finns indikationer på att återvinningen kommer att öka kraftigt, men regeringen har inte underlag för att bedöma förutsättningarna att nå delmålet till följd av brister i underlag i nuläget. Regeringen avser att återkomma med slutsatser om miljö kvalitetsmål och delmål i samband med regeringens redovisning till riksdagen under 2005 av den fördjupade utvärderingen av miljömålen.

3.8 Fonder

3.8.1 Kärnavfallsfonden

Omhändertagandet av använt kärnbränsle och kärnavfall som uppkommer i verksamheten vid

de kärntechniska anläggningarna styrs enligt lagen (1984:3) om kärntechnisk verksamhet (kärntekniklagen). 10 § kärntekniklagen anger att den som har tillstånd att bedriva kärntechnisk verksamhet svarar för att det kärnavfall och det använda kärnbränsle som uppkommer i verksamheten hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt, och att den anläggning i vilken verksamheten bedrivs avvecklas och rivs på ett säkert sätt sedan verksamheten upphört. I ansvaret ingår även att svara för kostnader för hanteringen.

Enligt det system för finansiering av kostnaderna för att i framtiden på ett säkert sätt ta hand om det använda kärnbränslet och för avveckling och rivning av kärnkraftverken som riksdagen beslutade om i början av 1980-talet, skall en avgift baserad på antalet producerade kilowattimmar vid anläggningen betalas av innehavaren av en kärnkraftsreaktor. Lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. anger att avgiften skall betalas årligen så länge reaktorn är i drift samt att reaktorinnehavaren skall ställa säkerheter till staten för att säkerställa att medel finns tillgängliga för de kostnader som uppstår för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och visst radioaktivt avfall, för forskning, avveckling och rivning av reaktoranläggningar. Ett liknande system för finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall från forskningsreaktorn i Studsvik infördes i slutet av 1980-talet.

Sedan 1996 samlas de fonderade medlen i Kärnavfallsfonden och förvaltas av Kärnavfallsfondens styrelse. Placeringsreglerna för Kärnavfallsfonden ändrades från den 1 juli 2002. De nya reglerna innebär att styrelsen, utöver avistaplaceeringar och kortfristiga placeringar hos Riksgäldskontoret, är hänvisad till placeringar på marknaden i främst nominella obligationer eller realränteobligationer utfärdade av Riksgäldskontoret. I april 2003 tillsatte regeringen en utredning (M 2003:01) om översyn av systemet för finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. Utredningens betänkande väntas till den 31 december 2004.

Kärnavfallsfondens styrelse anger i förvaltningsberättelsen för 2003 att fonden under året tillfördes avgiftsinbetalningar på ca 459 miljoner kronor (ca 644 miljoner kronor för 2002). Utbetalningarna under samma tid uppgick till ca 1 085 miljoner kronor (ca 1 032 miljoner kronor för 2002). Marknadsvärdet vid årets slut var ca 32 536 miljoner kronor.

3.8.2 Bilskrotningsfonden

Regeringen har enligt bilskrotningslagen (1975:345) fått riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter om skrotningsavgifter för bilar som registreras i bilregistret och skrotningsavgifter för bilar som lämnas till auktoriserade bilskrotare. Avgifterna fonderas i bilskrotningsfonden, som administreras av Vägverket. Behållningen uppgick den 30 juni 2004 till 544 miljoner kronor. Enligt en förordningsändring den 1 juli 2001 kan auktorisation för bilskrotning meddelas på högst fem år. För att få behålla sin auktorisation var alla bildemonterare tvungna att hos länsstyrelsen ansöka om auktorisation på nytt innan den 1 juli 2004. Antalet bildemonterare med giltig auktorisation har därmed sjunkit från 527 till 365. Med omprövning av auktorisationen har förutsättningarna förbättrats för en verksamhet på lika villkor.

3.8.3 Batterifonden

Regeringen har enligt lagen (1990:1332) om avgifter för miljöfarliga batterier fått riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter om avgifter som behövs för att täcka samhällets kostnader för att samla in och omhänderta förbrukade batterier. Avgifterna fonderas i batterifonden, som förvaltas av Naturvårdsverket. Behållningen uppgick den 31 december 2003 för blybatterier till 288,8 miljoner kronor och för småbatterier till 352,5 miljoner kronor.

3.9 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte haft några invändningar mot årsredovisningarna för Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt kärnavfallsfondens styrelse. För granskning av årsredovisningarna för Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen har Riksrevisionen däremot lämnat invändningar enligt följande.

Riksrevisionen har granskat Naturvårdsverkets årsredovisning och har invänt mot att Naturvårdsverket överskridit bemyndiganderna för anslaget 34:4 *Sanering och återställning*

av förorenade områden (budgetåret 2004) med 109 miljoner kronor, anslaget 34:5 *Miljöforskning* (budgetåret 2005) med 3 miljoner kronor och anslaget 34:14 *Stöd till klimatinvesteringar* (budgetåret 2006) med 225 miljoner kronor. Riksrevisionen bedömer årsredovisningen i övrigt vara i allt väsentligt rättvisande.

Under 2004 kommer Naturvårdsverket att ta fram rutinbeskrivningar för uppföljning och bevakning av samtliga i regleringsbrevet upptagna villkor och bemyndiganden. Vidare kommer Naturvårdsverket att säkerställa att de personer vars verksamhet är berörda av villkor eller bemyndiganden erhåller erforderlig kompetensutveckling. Regeringen avser följa upp att åtgärderna vidtas genom en nära dialog med Naturvårdsverket.

Riksrevisionen har granskat Kemikalieinspektionens årsredovisning och har invänt mot att Kemikalieinspektionen inte har gjort en nedskrivning av förbättringsutgift på annans fastighet. En korrekt nedskrivning hade inneburit att Kemikalieinspektionen överskridit sin anslagskredit med 480 000 kronor. Orsaken till överskridandet av anslaget är svårigheten att hantera de intäkter och kostnader för riskbedömning av bekämpningsmedel som uppkommer genom de uppdrag som ges av EU (SERP). Kemikalieinspektionen kommer att förbättra styrningen av medel och resurser för dessa uppdrag. Regeringen avser följa upp att åtgärderna vidtas genom en nära dialog med Kemikalieinspektionen.

Regeringen har i Årsredovisning för staten 2002 redovisat sin bedömning av resultatet från Riksrevisionsverkets granskning av Östersjöns miljö, rapport Östersjöns miljö – Riksrevisionsverkets bidrag till internationell granskning (RRV 2001:35). Åtgärder som syftar till att förbättra miljösituationen i Östersjön vidtas kontinuerligt och har fortsatt hög prioritet. En närmare beskrivning av genomförda insatser redovisas under miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Giftfri miljö. (Se vidare i avsnitt 3.7.)

3.10 Budgetförslag

3.10.1 34:1 Naturvårdsverket

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 34:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

År	Utfall	315 711	Anslags-sparande	5 570
2003	Utfall	315 711	Anslags-sparande	5 570
2004	Anslag	329 134 ¹	Utgifts-prognos	328 742
2005	Förslag	326 921		
2006	Beräknat	329 274 ²		
2007	Beräknat	334 623 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 326 973 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 326 973 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget disponeras för Naturvårdsverkets förvaltningskostnader, inkl. verkets kostnader för att administrera den verksamhet som finansieras via sakanslagen.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Intäkterna från offentligrättslig verksamhet för 2005 beräknas till 14 miljoner kronor, varav inkomster om 12 miljoner kronor från dispensavgifter för CFC och halon som redovisas mot inkomsttitel 2537 Miljöskyddsavgifter, inkomster om 1 miljon kronor från övriga offentligrättsliga avgifter som redovisas mot inkomsttitel 2552 Övrig offentligrättslig verksamhet samt inkomster om 1 miljon kronor från EU som redovisas mot inkomsttitel 6911 Övriga bidrag från EU.

Tabell 3.6 Offentligrättslig verksamhet 34:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)
Utfall 2003	51 763
Prognos 2004	34 000
Budget 2005	14 000

I uppdragsverksamheten ingår informations- och utbildningsinsatser, såsom utgivning av publikationer, arrangemang av kurser, konferenser och seminarier. I uppdragsverksamheten ingår även

hantering av Nox, Batterifonden och Jägarexamens- och jaktkortsregistren.

Tabell 3.7 Uppdragsverksamhet 34:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
<i>Utfall 2003</i>	27 511	33 630	-6 119
Inform./utb	11 068	16 587	-5 519
Turistverksamhet	4 107	4 694	-587
Jägarex/jaktkortreg	6 536	6 549	-13
Nox	3 572	3 572	0
Batterifonden	2 228	2 228	0
<i>Prognos 2004</i>	20 840	22 840	-2 000
Inform./utb	9 440	11 440	-2 000
Turistverksamhet	0	0	0
Jägarex/jaktkortreg	5 000	5 000	0
Nox	4 100	4 100	0
Batterifonden	2 300	2 300	0
<i>Budget 2005</i>	21 060	22 560	-1 500
Inform./utb	9 660	11 160	-1 500
Turistverksamhet	0	0	0
Jägarex/jaktkortreg	5 000	5 000	0
Nox	4 100	4 100	0
Batterifonden	2 300	2 300	0

På grund av omstrukturering och avveckling av vissa verksamheter har uppdragsverksamheten gått med underskott. På längre sikt bör full kostnadstäckning uppnås.

Regeringens överväganden

Naturvårdsverket är central förvaltningsmyndighet på miljöområdet och skall vara pådrivande och samlande i miljöarbetet. Verkets arbete skall syfta till att främja hållbar utveckling med utgångspunkt i den ekologiska dimensionen. Därvid skall de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen och strategierna för att uppnå dessa vara vägledande. Regeringens bedömning är att Naturvårdsverket uppfyller de mål som ställts och att arbetet med miljökvalitetsmålen fortskrider i positiv riktning.

Förutsättningarna för Naturvårdsverket att utöva sin roll som central förvaltningsmyndighet på miljöområdet har förändrats under de senaste åren. Delmål för miljöarbetet har beslutats av riksdagen och en ny struktur för arbete med miljömål har införts. I budgetpropositionen för

2002 (prop. 2001/02:1) anges en gemensam målbild för arbetet i ett mål- och resultatstyrningssystem med syfte att uppnå ett ekologiskt hållbart samhälle. Ekonomiska och rättsliga styrmedel med miljöbalken som central lagstiftning, marknadsbaserade styrmedel och frivilliga åtaganden bildar tillsammans med myndigheternas arbete utgångspunkten och en stomme för miljöarbetet i den nya strukturen. Samtidigt har sektorsansvaret för miljön och hållbar utveckling utvecklats. Därtill har arbetet inom EU liksom det globala miljöarbetet blivit allt viktigare för att genomföra den svenska miljöpolitiken. Regeringen har, mot denna bakgrund, för avsikt att genomföra en fördjupad prövning av Naturvårdsverkets verksamhet. Prövningen skall bl.a. avse behov av förändringar vad gäller mål och inriktning samt prioriteringar i myndighetens verksamhet.

Regeringen avser därutöver att överföra arbetsuppgifter avseende emissioner av avgaser från bilar och avseende avgaser och buller från arbetsmaskiner och arbetsredskap från Naturvårdsverket till Vägverket. Med anledning av överföringen av verksamheten föreslås att 1 100 000 kronor överförs fr.o.m. 2005 till utgiftsområde 22 anslag 36:2 *Väghållning och statsbidrag*.

Regeringen föreslår därmed att 326 921 000 kronor anvisas under anslaget 34:1 *Naturvårdsverket* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 329 274 000 kronor och för 2007 till 334 623 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.8 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	323 434	323 434	323 434
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	4 515	6 823	12 189
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-1 028	-983	-999
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	326 921	329 274	334 623

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.2 34:2 Miljöövervakning m.m.

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 34:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

2003	Utfall	211 041	Anslags-sparande	1 207
2004	Anslag	238 994 ¹	Utgifts-prognos	235 798
2005	Förslag	222 994		
2006	Beräknat	222 994		
2007	Beräknat	222 994		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

Anslaget disponeras för uppföljning och rapportering av miljö kvalitetsmålen, för miljöövervakning, för bidrag till vissa ideella organisationer, för bidrag till projektet Swedish Water House vid Stockholm International Water Institute (SIWI) samt för Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådets arbete med miljökrav vid offentlig upphandling. Till och med 2004 disponeras anslaget för bilavgasverksamhet. Medel för denna verksamhet föreslås överföras till Vägverket från och med 2005.

Medlen till uppföljning och rapportering av miljö kvalitetsmålen och till miljöövervakning fördelas av Miljömålsrådet vid Naturvårdsverket. Rådet fattar beslut om den nationella miljöövervakningens inriktning samt fördelar även medel till viss regional miljöövervakning. En del av anslaget används också för internationellt miljöövervakningsarbete och arbete med internationell rapportering som en följd av EG-direktiv och andra internationella åtaganden.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av miljöövervakningen föreslås regeringen bemyndigas att under 2005 ingå ekonomiska förpliktelser, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 40 miljoner kronor under 2006, högst 13 miljoner kronor under 2007 och högst 7 miljoner kronor under 2008.

Tabell 3.10 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Utestående åtaganden vid årets början	28 211	17 321	60 000			
Nya åtaganden	13 491	60 000	60 000			
Infriade åtaganden	-24 381	-17 321	-60 000	-40 000	-13 000	-7 000
Utestående åtaganden vid årets slut	17 321	60 000	60 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	130 000	60 000	60 000			

Regeringens överväganden

Miljöövervakningen har en betydelsefull roll när det gäller att ta fram kunskap om miljön som kan användas som underlag för att driva miljöarbetet framåt. En ändamålsenlig miljöövervakning är också en förutsättning för en effektiv uppföljning av miljö kvalitetsmålen. Regeringen bedömer att miljöövervakningen bör ges fortsatt hög prioritet.

Fr.o.m. den 1 januari 2005 överförs verksamheten för hållbarhetskontroller för bilar från Naturvårdsverket till Vägverket. Regeringen föreslår därför att 16 000 000 kronor överförs fr.o.m. 2005 till utgiftsområde 22 anslag 36:2 *Väghållning och statsbidrag* för att finansiera hållbarhetskontroller.

Regeringen föreslår därmed att 222 994 000 kronor anvisas under anslaget 34:2 *Miljöövervakning m.m.* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 222 994 000 kronor och för 2007 till 222 994 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.11 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	238 994	238 994	238 994
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-16 000	-16 000	-16 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	222 994	222 994	222 994

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.10.3 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Tusental kronor

2003	Utfall	937 444	Anslags- sparande	70 766
2004	Anslag	1 441 197 ¹	Utgifts- prognos	1 055 453
2005	Förslag	1 691 197		
2006	Beräknat	1 891 197		
2007	Beräknat	1 891 197		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

Anslaget disponeras för insatser för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald med särskild inriktning på frågor om områdesskydd, artbevarande, naturvårds- och fastighetsförvaltning, viltförvaltning samt kalkning av sjöar och vattendrag enligt bidragsbestämmelserna som regleras i förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag.

Anslaget används för

- ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken (1998:808) såvitt avser Naturvårdsverkets ansvarsområde,
- kostnader för förvärv för statens räkning av värdefulla naturområden för biologisk mångfald och friluftsliv,
- statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd och förvaltning av värdefulla naturområden,
- kostnader för artbevarandeåtgärder och förvaltning av skyddade områden,

- kostnader för utredning, förhandling och värdering i samband med säkerställande av ur naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden, samt
- kostnader för arbete med EG:s ramdirektiv för vatten.

Av anslaget får högst 10 miljoner kronor användas för markkalkning i enlighet med Skogsstyrelsens program.

En stor del av anslagssparandet som fanns vid utgången av år 2003 förklaras av den utgiftsbe-gränsning som lades på anslaget samma år för att bidra till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2005 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med förvärv av eller intrångsersättning i ur naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 120 miljoner kronor under 2006.

Regeringens överväganden

Skyddet av biologisk mångfald är en av hörnstenarna i regeringens miljöpolitik. Den biologiska mångfalden är en förutsättning för ekosystemens fortlevnad och varaktigt liv på jorden. Allt levande – även människan – bygger sin existens på denna mångfald och de livsuppehållande sy-

stem den vidmakthåller. Strävan efter att säkerställa ett gott liv också för kommande generationer kräver att samhället förvaltar naturen så att den biologiska mångfalden bevaras.

Genomförandet av EG:s ramdirektiv för vatten kommer att bidra till arbetet med att bevara den biologiska mångfalden och uppnå miljökvalitetsmålen. Berörda myndigheters kostnader för arbetet med genomförandet av ramdirektivet beräknas uppgå till 50 miljoner kronor per år fr.o.m. 2005.

Regeringen föreslår därmed att 1 691 197 kronor anvisas under anslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 1 891 197 kronor och för 2007 till 1 891 197 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	1 441 197	1 441 197	1 441 197
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	250 000	450 000	450 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 691 197	1 891 197	1 891 197

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 3.14 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007-
Utestående åtaganden vid årets början	35 389	35 652	520 000		
Nya åtaganden	35 652	520 000	120 000		
Infriade åtaganden	-35 389	-35 642	-520 000	-120 000	
Utestående åtaganden vid årets slut	35 652	520 000	120 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	120 000	520 000	120 000		

3.10.4 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	172 570	Anslags-sparande	153 107
2004	Anslag	318 350 ¹	Utgifts-prognos	422 924
2005	Förslag	543 850		
2006	Beräknat	547 850		
2007	Beräknat	547 850		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

Anslaget disponeras för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden samt för framtående av underlag för prioriteringar av framtida sanerings- och återställningsinsatser i landet. Anslaget får användas till att åtgärda från risk-synpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt samt till akuta saneringsinsatser. För att bidra till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten fanns år 2003 en utgiftsbegränsning på anslaget. På grund av utgiftsbegränsningen fanns vid utgången av året ett stort anslagssparande.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av efterbehandlingsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2005 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med genomförande av saneringsinsatser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 250 miljoner kronor under 2006, högst 250 miljoner kronor under 2007 och högst 100 miljoner kronor under 2008.

Regeringens överväganden

Regeringens mål är att de områden som utgör mycket stor eller stor risk för människors hälsa eller miljön skall vara åtgärdade inom en generation (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU02, rskr. 2001/02:36). De medel regeringen avsätter för arbete med sanering och efterbehandling av förorenade områden är viktiga för att målet skall nås. Arbetet fortskrider i positiv riktning. Sedan början på 1990-talet har ett systematiskt inven-

teringsarbete beträffande förorenade områden bedrivits. Samtliga län genomför nu i större omfattning inventeringar och undersökningar av förorenade områden.

För att bidra till finansieringen av arbetet med en ny kemikalielagstiftning (REACH) överförs 4 000 000 kronor till anslaget 34:6 *Kemikalieinspektionen* för 2005 och för att förstärka det internationella miljösamarbetet inom UNEP och IAEA överförs 7 000 000 kronor fr.o.m. 2005 till anslaget 34:7 *Internationellt miljösamarbete*.

Regeringen föreslår därmed att 543 850 000 kronor anvisas under anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 547 850 000 kronor och för 2007 till 547 850 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	329 850	329 850	329 850
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	225 000	225 000	225 000
Överföring till/från andra anslag	-11 000	-7 000	-7 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	543 850	547 850	547 850

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 3.17 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	beräknat 2007	Beräknat 2008
Utestående åtaganden vid årets början	54 583	428 830	599 394			
Nya åtaganden	418 830	453 000	250 000			
Infriade åtaganden	-44 583	-282 436	-250 000	-250 000	-250 000	-100 000
Utestående åtaganden vid årets slut	428 830	599 394	599 394			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	600 000	600 000	600 000			

3.10.5 34:5 Miljöforskning

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 34:5 Miljöforskning

Tusental kronor

2003	Utfall	82 784	Anslags- sparande	96
2004	Anslag	84 050 ¹	Utgifts- prognos	82 598
2005	Förslag	85 227		
2006	Beräknat	86 082 ²		
2007	Beräknat	87 606 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 85 227 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 85 227 tkr i 2005 års prisnivå

Anslaget skall främst finansiera forskning till stöd för Naturvårdsverkets arbete, t.ex. forsknings- och utvecklingsverksamhet som utgör underlag för att nå miljökvalitetsmålen, forskning med anknytning till miljöbalken samt underlag för internationellt förhandlingsarbete. Anslaget skall också finansiera statens andel av den med näringslivet samfinansierade forskningen vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2005 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtagande innebär utgifter på högst 60 miljoner kronor under 2006, högst 40 miljoner kronor under 2007 och högst 30 miljoner kronor under 2008.

Regeringens överväganden

Inom ramen för anslaget finansierar Naturvårdsverket fleråriga forskningsprogram, utredningar och synteser samt enskilda forskningsprojekt. Naturvårdsverkets forskningssekretariat arbetar med att kommunicera, utvärdera och följa upp forskningsresultaten. Resultaten från den forskning och utredningsverksamhet som verket finansierar sammanställs och sprids även genom publikationer och konferenser av de enskilda forskarna. Den övervägande delen av verkets forskning är tvärvetenskaplig och omfattar inte bara naturvetenskap utan även ekonomi, juridik och andra samhällsvetenskaper.

Miljöforskningen är viktig för att driva miljöpolitiken framåt, ge vetenskapligt underlag för att utveckla miljöarbetet och nå miljökvalitetsmålen.

Regeringen föreslår därmed att 85 227 000 kronor anvisas under anslaget 34:5 *Miljöforskning* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 86 082 000 kronor och för 2007 till 87 606 000 kronor.

Tabell 3.19 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008
Utestående åtaganden vid årets början	45 000	65 000	130 000			
Nya åtaganden	65 000	130 000	60 000			
Infriade åtaganden	-45 000	-65 000	-60 000	-60 000	-40 000	-30 000
Utestående åtaganden vid årets slut	65 000	130 000	130 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	65 000	130 000	130 000			

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	84 050	84 050	84 050
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 177	2 032	3 556
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	85 227	86 082	87 606

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.6 34:6 Kemikalieinspektionen

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 34:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utfall
2003	102 497		-1 478
2004	Anslag	106 450 ¹	Utgifts- prognos 102 589
2005	Förslag	111 920	
2006	Beräknat	108 777 ²	
2007	Beräknat	110 562 ³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 107 950 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 107 950 tkr i 2005 års prisnivå

Kemikalieinspektionen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- eller miljörisker med kemiska produkter och biotekniska or-

ganismer. Anslaget disponeras av Kemikalieinspektionen för verksamhet avseende tillsyn och vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier samt riskbegränsning för bekämpningsmedel.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Kemikalieinspektionens verksamhet finansieras huvudsakligen med avgifter som anges i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, förordning (1999:942) om kemikalieavgifter m.m. samt Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 1998:8).

Intäkterna från kemikalieavgifter m.m. beräknas till 86 965 000 kronor för 2005 varav 62 972 000 kronor från kemikalieavgifter och 23 943 000 kronor från bekämpningsmedelsavgifter. Intäkterna från kemikalieavgifter m.m. redovisas på inkomsttitel 2543, intäkterna från bekämpningsmedel redovisas på inkomsttitel 1437 och övriga inkomster av statens verksamhet redovisas på inkomsttitel 2811.

Tabell 3.22 Offentligrättslig verksamhet 34:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Offentligrättslig verksamhet				
Utfall 2003	80 793	0	81 841	- 1 047
Prognos 2004	74 950	0	74 950	0
Budget 2005	86 965	0	86 965	0

Kemikalieinspektionen bedriver även viss avgiftsfinansierad uppdragsverksamhet som framför allt omfattar prövningsverksamhet enligt

EG-direktiven 91/414/EEG och 98/8/EG avseende verksamma ämnen i bekämpningsmedel samt genmodifierade organismer. I uppdragsverksamheten ingår även uppdrag från EU och samarbetet med Sida avseende stöd till andra länder bl.a. inom Östersjöområdet.

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet 34:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2003	22 002	22 002	0
Prognos 2004	11 500	11 500	0
Budget 2005	12 500	12 500	0

Regeringens överväganden

Kemikalieinspektionens verksamhet utgår från de mål och riktlinjer för kemikaliepolitiken som anges i propositionen Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183) och i propositionen Kemikaliestrategi för Giftfri miljö (prop. 2000/01:65, bet. 2000/01:MJU15, rskr. 2000/01:269). Från november 2001 är Kemikalieinspektionen ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Verksamheten styrs också av bestämmelserna i miljöbalken och dess följdlagstiftning.

Kemikalieinspektionen arbetar för att minska riskerna för skador på människa och miljö från kemiska ämnen i kemiska produkter och andra varor samt biotekniska organismer. Arbetet bedrivs i hög grad internationellt och framför allt inom EU.

Regeringens bedömning av inspektionens verksamhet är att myndigheten uppfyller de mål regeringen fastställt och att verksamheten vid inspektionen fungerar väl.

Under hösten 2003 lämnade EG-kommissionen ett förslag till ny kemikalielagstiftning (REACH). Förslaget behandlas för närvarande i rådet. För att svensk kemikaliepolitik skall få genomslag i EU-arbetet behöver Kemikalieinspektionen göra betydande insatser i arbetet med interimstrategin och i tekniska arbetsgrupper.

I början av 2004 lämnade Statskontoret sin rapport om en översyn av Kemikalieinspektionen till regeringen. Regeringen bedömer mot bakgrund av Statskontorets rapport att en tillfällig satsning på förhandlingsarbetet kring

REACH är motiverad under 2005. Regeringen föreslår därför att 4 000 000 kronor överförs för 2005 från anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för finansiering av detta arbete.

Regeringen föreslår därmed att 111 920 000 kronor anvisas under anslaget 34:6 *Kemikalieinspektionen* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 108 777 000 kronor och för 2007 till 110 562 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	106 450	106 450	106 450
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	1 470	2 297	4 081
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	4 000	31	31
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	111 920	108 777	110 562

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.7 34:7 Internationellt miljösamarbete

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 34:7 Internationellt miljö-samarbete

Tusental kronor				
2003	Utfall	67 141	Anslags-sparande	-1 276
2004	Anslag	72 234 ¹	Utgifts-prognos	69 776
2005	Förslag	73 434		
2006	Beräknat	73 434		
2007	Beräknat	73 434		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

Anslaget disponeras för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer samt för internationellt samarbete. Samarbetet avser såväl internationella miljökonventioner och avtal som miljöfrågor i FN-systemet och EU-samarbetet samt i organisationer som OECD, Baltic 21, Barentsrådet, Nordiska ministerrådet och Arktiska rådet. Vidare disponeras anslaget för bilateralt

miljösamarbete, för Sveriges årliga bidrag till FN:s miljöfond, vilken utgör kärnan i UNEP:s finansiering, samt för olika aktiviteter inom FN:s miljöprogram (UNEP).

Dessutom disponeras anslaget för kostnader för deltagande i internationellt samarbete på kärnenergiområdet, dvs. Sveriges reguljära medlemsavgift i Internationella Atomenergiorganet (IAEA), bidraget till IAEA:s Technical Assistance and Cooperation Fund samt kostnader i samband med övrigt internationellt kärnsäkerhetssamarbete.

Regeringens överväganden

Genom ett aktivt deltagande i det internationella samarbetet ökar möjligheterna för Sverige att påverka eller få till stånd miljöbeslut och överenskommelser så att gränsöverskridande utsläpp och miljöförstöring minskar och de svenska miljömålen kan uppnås.

För att finansiera ökade kostnader för Sveriges deltagande i FN:s miljöprogram UNEP inklusive ökade kostnader för olika aktiviteter inom UNEP samt ökade kostnader för medlemsavgift till Internationella Atomenergiorganet, IAEA, överförs 7 000 000 kronor från anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* fr.o.m. 2005.

Regeringen föreslår därmed att 73 434 000 kronor anvisas under anslaget 34:7 *Internationellt miljösamarbete* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 73 434 000 kronor och för 2007 till 73 434 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:7 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	66 434	66 434	66 434
<i>Förändring till följd av:</i>			
<i>Beslut</i>			
Överföring till/från andra anslag	7 000	7 000	7 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	73 434	73 434	73 434

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.10.8 34:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 38:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	12 000	0	
2004	12 000 ¹		11 779
2005	Förslag		
2006	Beräknat		
2007	Beräknat		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

Anslaget disponeras för statens stöd till Stockholms internationella miljöinstitut (SEI).

SEI är ett internationellt inriktat forskningsinstitut som arbetar med policyrelaterade frågor inom områdena miljö och hållbar utveckling. SEI:s huvudsakliga uppgifter är att stödja beslutsfattande inom dessa områden. Detta sker genom att initiera och genomföra analyser samt att informera om

utvärdering och utveckling av miljöteknik, miljö och utvecklingspolicy samt relaterad miljöstyrning och strategier för en hållbar utveckling på nationell, regional och global nivå. Institutet bedriver tillämpad forskning inom områdena klimat, energi, luftföroreningar, ozon, mark och vattenresurser, urbana miljöer, risk- och sårbarhetsanalyser och strategiska miljöstudier.

SEI bedriver projektverksamhet i Afrika, Asien, Europa och Latinamerika. Institutet har, förutom sitt huvudkontor i Stockholm, kontor i Boston, Tallinn, York, Oxford och Bangkok.

Regeringens överväganden

SEI:s arbete med policyrelaterade frågor inom områdena miljö och hållbar utveckling bedöms vara betydelsefulla för miljöarbetet. Regeringen föreslår därför ett fortsatt statligt stöd till institutet.

Regeringen föreslår därmed att 12 000 000 kronor anvisas under anslaget 34:8 *Stockholms internationella miljöinstitut* för 2005. För 2006 beräknas anslaget till 12 000 000 kronor och för 2007 till 12 000 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	12 000	12 000	12 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	12 000	12 000	12 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.10.9 34:9 Statens strålskyddsinstitut

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 34:9 Statens strålskyddsinstitut

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2003	Utfall	98 617		2 380
2004	Anslag	105 027 ¹	Utgifts-prognos	105 365
2005	Förslag	106 333		
2006	Beräknat	107 432 ²		
2007	Beräknat	109 275 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 106 333 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 106 333 tkr i 2005 års prisnivå

Statens strålskyddsinstitut (SSI) är central myndighet med ansvar för tillsyn av joniserande och ickejoniserande strålning samt beredskap mot kärntekniska olyckor och radioaktivt nedfall. SSI är ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö. Anslaget disponeras för SSI:s verksamhet avseende tillsyn, beredskap, miljöövervakning och forskning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

SSI:s verksamhet finansieras delvis via avgifter enligt förordningen (1976:247) om vissa avgifter till Statens strålskyddsinstitut. Avgifter som berör icke kärnteknisk verksamhet enligt 3 och 4 §§ nämnda förordning förs till inkomsttitel 2511 Ansökningsavgifter. Avgifter avseende kärnteknisk verksamhet enligt 1 § nämnda förordning förs till inkomsttitel 2551 Avgifter från kärnkraftverken. Myndigheten disponerar inte avgifterna.

Tabell 3.30 Offentligrättslig verksamhet 34:9 Statens strålskyddsinstitut

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003				
Ink. titel 2511	9 113	0	0	9 113
Ink. titel 2551	70 822	0	0	70 822
Prognos 2004				
Ink. titel 2511	9 300	0	0	9 300
Ink. titel 2551	73 568	0	0	73 568
Budget 2005				
Ink. titel 2511	9 300	0	0	9 300
Ink. titel 2511	75 728	0	0	75 728

SSI bedriver även viss avgiftsfinansierad uppdragsverksamhet som idag framför allt omfattar utbildningsverksamhet. Avgifterna från denna verksamhet disponeras av myndigheten

Tabell 3.31 Uppdragsverksamhet 34:9 Statens strålskyddsinstitut

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2003	585	541	44
Prognos 2004	700	700	0
Budget 2005	1 100	1 100	0

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Som stöd för sin tillsynsutövning samt för beredskapsarbetet mot radioaktiva nedfall, finansierar SSI grundläggande och tillsynsrelaterad strålskyddsforskning. För att skapa goda förutsättningar för planering och genomförande av strålskyddsforskning är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter för kommande år.

Regeringen föreslås därför bemyndigas att under 2005 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med strålskyddsforskning som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 5 miljoner kronor under 2006 och högst 5 miljoner kronor under 2007.

Regeringens överväganden

SSI har ansvar för att de skadliga effekterna av strålning på människor och miljö i Sverige skall vara så små som möjligt. Strålskyddslagen (1988:220) och sedan 1999 även miljöbalken reglerar SSI:s verksamhet. I verksamheten ingår ansvaret för miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö.

Regeringens bedömning är att myndigheten uppfyller de mål som ställts och att myndigheten kan verka för ett fortsatt gott strålskydd i samhället.

För kostnader i samband med arkivering av SSI:s arkivhandlingar vid Riksarkivet och landsarkiven överförs 15 000 kronor till utgiftsområde 17 *Kultur, medier trossamfund och fritid* anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven*.

Regeringen föreslår därmed att 106 333 000 kronor anvisas under anslaget 34:9 *Statens strålskyddsinstitut* för 2005. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 107 432 000 kronor och för 2007 till 109 275 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:9 Statens strålskyddsinstitut

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	105 027	105 027	105 027
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	1 321	2 420	4 264
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-15	-15	-15
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	106 333	107 432	109 275

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed n pris- och löneomräkning.

Tabell 3.33 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:9 Statens strålskyddsinstitut

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	16 960	14 100	7 500		
Nya åtaganden	10 340	4 200	12 000		
Infriade åtaganden	-13 200	-10 800	-12 000	- 5 000	-5 000
Utestående åtaganden vid årets slut	14 100	7 500	7 500		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	21 000	21 000	10 000		

3.10.10 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

Tabell 3.34 Anslagsutveckling 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	84 020	3 867	
2004	Anslag	95 485 ¹	93 726
2005	Förslag	96 811	
2006	Beräknat	97 633 ²	
2007	Beräknat	99 257 ³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 96 811 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 96 811 tkr i 2005 års prisnivå.

Statens kärnkraftinspektion (SKI) är central myndighet med ansvar för tillsyn av säkerheten och det fysiska skyddet vid kärntekniska anläggningar, säkerheten för kärnavfallet samt icke spridningsfrågor. Anslaget disponeras för SKI:s verksamhet avseende tillsyn och förvaltning.

Det anslagssparande som uppkommit beror till största delen på vakanser som varit svåra att tillsätta. SKI kommer under de närmaste åren att få en ökande arbetsbelastning p.g.a. ansökningar om effekthöjningar, moderniseringar och andra tillståndsprövningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

SKI:s verksamhet finansieras via avgifter enligt förordningen (1991:739) om vissa avgifter till Statens kärnkraftinspektion. Avgifter enligt den nämnda förordningen avseende tillsyn och forskning enligt 4 och 8 §§ förs till inkomsttitel 2551 Avgifter från kärnkraftverken.

SKI disponerar de intäkter som erhålles i form av avgifter enligt 2 och 6 §§ förordningen (1991:739) om vissa avgifter till Statens kärnkraftinspektion.

Tabell 3.35 Offentligrättslig verksamhet 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till in- komsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras
Utfall 2003	155 360	307
Prognos 2004	165 980	200
Budget 2005	170 200	200

Regeringens överväganden

Verksamheten vid SKI bedöms fungera väl och de av regeringen fastställda verksamhetsmålen är i stort uppfyllda. Regeringen bedömer att Statens kärnkraftinspektion även fortsättningsvis har goda förutsättningar att genom sitt tillsynsarbete verka för en hög säkerhet och skydd av hälsa och miljö.

Regeringen föreslår därmed att 96 811 000 kronor anvisas under anslaget 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för år 2005. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 97 633 000 kronor och för 2007 till 99 257 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande

Tabell 3.36 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	95 485	95 485	95 485
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	1 326	2 148	3 772
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	96 811	97 633	99 257

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.11 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

Tabell 3.37 Anslagsutveckling 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Art	Belopp
2003	Utfall	73 786	Anslags-sparande	466
2004	Anslag	72 015 ¹	Utgifts-prognos	70 688
2005	Förslag	72 728		
2006	Beräknat	74 246 ²		
2007	Beräknat	75 760 ³		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 72 728 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 72 728 tkr i 2005 års prisnivå

SKI har i uppdrag att finansiera forskningsverksamhet inom sitt verksamhetsområde för att stödja tillsynsverksamheten. Anslaget disponeras för SKI:s kostnader för kärnsäkerhetsforskning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

För att förutsättningarna för planering och genomförande av kärnsäkerhetsforskning skall fungera tillfredställande är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter för kommande år. Regeringen föreslås därför bemyndigas att under år 2005 ingå eko-

nomiska förpliktelser i samband med kärnsäkerhetsforskning som inklusive tidigare åtaganden medför utgifter på högst 20 miljoner kronor under 2006 och högst 18 miljoner kronor under 2007.

Regeringens överväganden

SKI har i uppdrag att finansiera forskningsverksamhet inom sitt verksamhetsområde. Regeringen anser att denna forskning har stor betydelse för utvecklingen av tillsynsarbetet på myndigheten och säkerheten vid de kärntekniska anläggningarna. Den är också ett viktigt led i den nationella kompetensförsörjningen på området.

Regeringen föreslår därmed att 72 728 000 kronor anvisas under anslaget 34:11 *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning* för 2005. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 74 246 000 kronor och för 2007 till 75 760 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.38 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	72 015	72 015	72 015
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	713	2 231	3 745
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	72 728	74 246	75 760

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning

Tabell 3.39 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	14 627	19 134	34 168	-	-
Nya åtaganden	13 800	29 506	21 110	-	-
Infriade åtaganden	-9 293	-14 472	-17 994	-20 000	-18 000
Utestående åtaganden vid årets slut	19 134	34 168	37 284	-	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande	27 000	36 000	38 000	-	-

3.10.12 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tabell 3.40 Anslagsutveckling 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

2003	Utfall	231 425	Anslags- sparande	-3 606
2004	Anslag	259 556 ¹	Utgifts- prognos	251 943
2005	Förslag	259 998		
2006	Beräknat	263 368 ²		
2007	Beräknat	268 078 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 259 998 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 259 998 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) för uppgifter som är nödvändiga för att tillgodose samhällets behov av prognoser, varningar och beredskap samt för att utveckla den kompetens SMHI bygger upp i denna verksamhet.

Anslaget används också för att betala Sveriges medlemsavgifter i de internationella organisationerna EUMETSAT (det europeiska satellitsamarbetet), ECMWF (det europeiska centret för medellånga prognoser) och WMO (världsmeteorologiska organisationen).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

SMHI:s uppdragsverksamhet och affärsverksamhet finansieras med avgifter. Uppdragsverksamheten sker inom ramen för SMHI:s myndighetsansvar men bekostas med full kostnadstäckning av andra myndigheter. Bl.a. utför institutet kontroll av vattenhushållning, översvämningsskarteringar åt Statens räddningsverk och miljöövervakningsuppdrag för Natur-

vårdsverket. Affärsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurrensutsatt marknad.

Tabell 3.41 Uppdragsverksamhet 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2003	19 900	19 800	100
Prognos 2004	22 500	22 000	500
Budget 2005	23 000	23 000	0

Tabell 3.42 Affärsverksamhet 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2003	164 900	163 500	1 400
Prognos 2004	175 000	180 000	-5 000
Budget 2005	177 000	180 000	-3 000

Affärsverksamheten 2003 ligger på samma nivå som år 2002. Däremot är rörelseresultatet något lägre än för år 2002. Affärsverksamheten har belastats med en avgift för affärsverksamhetens utnyttjande av infrastrukturen. För detta har SMHI inlevererat 9,2 miljoner kronor till staten.

Regeringens överväganden

En viktig uppgift för prognos- och varningstjänsten vid SMHI är att skydda liv och egendom. En annan uppgift är att tillhandahålla planerings- och beslutsunderlag för många väder- och vattenberoende verksamheter. Institutet har också en beredskap för akuta insatser i samband

med katastrofer, t.ex. översvämningar. För att klara detta är det väsentligt att prognoserna kontinuerligt förbättras vilket SMHI arbetar aktivt med samt att kvalitetsförbättringar sker hela tiden.

Regeringens bedömning är att verksamheten vid SMHI fungerar väl och att SMHI uppfyller de av regeringen fastställda målen.

Den totala kostnaden för Sveriges medverkan i det europeiska vädersatellit arbetet, EUMETSAT beräknas till mellan 60 och 70 miljoner kronor per år för den närmaste tioårsperioden. Kostnaden bedöms dock minska något efter hand.

Avgifterna till de internationella organisationerna EUMETSAT, ECMWF och WMO var 63,5 miljoner kronor år 2003. År 2004 beräknas avgifterna uppgå till 77,2 miljoner kronor. Avgiften för 2005 beräknas uppgå till 85,7 miljoner kronor och för 2006 till 83,5 miljoner kronor. Avgifterna kan avvika från de prognostiserade främst till följd av omdispositioner och fördröjningar i EUMETSAT-programmet.

På senare år har avgiften till EUMETSAT-programmet ökat. Regeringen föreslår därför en förstärkning av anslaget med 40 000 000 kronor per år fr.o.m. 2005.

Vid Rossby Centrum, SMHI, bedrivs även regional klimatmodellering som är av stor betydelse för klimatarbetet i Sverige och för Sveriges klimatpolitik samt för uppföljningen av miljömålen. Klimatmodelleringen kan fåga konsekvenser till följd av klimatpåverkan i nord och dess närområde. Sådana konsekvenser kan t.ex. vara av betydelse för planeringen av samhällets infrastruktur. Regeringen avser att i 2005 års ekonomiska vårproposition återkomma med besked om den långsiktiga finansieringen av denna verksamhet vid Rossby Centrum.

För kostnader i samband med arkivering av SMHI:s arkivhandlingar vid Riksarkivet och landsarkiven överförs 1 000 kronor till utgiftsområde 17 *Kultur, medier trossamfund och fritid* anslaget 28:21 *Riksarkivet och landsarkiven*.

Regeringen föreslår därmed att 259 998 000 kronor anvisas under anslaget 34:12 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för 2005. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 263 368 000 kronor och för 2007 till 268 078 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2004–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 3.43 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 34:12 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	217 556	217 556	217 556
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	2 443	5 295	9 280
Beslut	40 000	40 518	41 243
Överföring till/från andra anslag	-1	-1	-1
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	259 998	263 368	268 078

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.13 34:13 Stöd till klimatinvesteringar

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 34:13 Stöd till klimatinvesteringar

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	Utfall	11 133	483 980
2004	Anslag	340 000 ¹	97 649
2005	Förslag	50 000	
2006	Beräknat	150 000	
2007	Beräknat	0	

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

Anslaget disponeras för stöd till klimatinvesteringar. Av anslaget får högst 25,9 miljoner kronor användas till administration, information och utvärdering. EG-kommissionens statsstödsprövning av förordningen (2003:262) om statliga bidrag till klimatinvesteringsprogram har försenat programmet. Därtill fanns under 2003 en utgiftsbegränsning på anslaget för att bidra till ett lägre utgiftstryck i staten. Detta har lett till att ett stort anslagssparande uppstått.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Med anledning av den positiva effekt stöd till klimatinvesteringar medfört, vad gäller initiativ till projekt och investeringar som kan leda till minskade utsläpp av växthusgaser, anser regeringen det angeläget att stöd till klimatinvesteringar fortsätter och att ambitionsnivån ökar. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2005 besluta om stöd till klimatinvesteringar som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 500 miljoner kronor under 2006–2010.

Regeringens överväganden

Stödet till klimatinvesteringar är viktigt för att driva klimatpolitiken framåt, bidra till att öka takten i den ekologiska omställningen i samhället och minska utsläppen av växthusgaser.

Regeringen föreslår därmed att 50 000 000 kronor anvisas under anslaget 34:13 *Stöd till klimatinvesteringar* för 2005. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 150 000 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2006 beräknats enligt följande:

Tabell 3.45 Härledning av anslagsnivån för 2005–2007, för 34:13 Stöd till klimatinvesteringar

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	340 000	340 000	340 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-250 000	-150 000	-300 000
Överföring till/från andra anslag	-40 000	-40 000	-40 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	50 000	150 000	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 3.46 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 34:13 Stöd till klimatinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006–2010	
Utestående åtaganden vid årets början	0	303 182	713 000		
Nya åtaganden	300 000	485 630	350 000		
Infriade åtaganden	0	-75 812	-563 000	-151 558	-348 442
Utestående åtaganden vid årets slut	300 000	713 000	500 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	300 000	713 000	500 000		

4 Politikområde Forskningspolitik under utgiftsområde 20

4.1 Budgetförslag

4.1.1 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Tabell 4.1 Anslagsutveckling 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	37 612	1 532	
2004	Anslag	41 648 ¹		42 233
2005	Förslag	42 206		
2006	Beräknat	42 587 ²		
2007	Beräknat	43 303 ³		

¹ Inklusivt av riksdagens beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 42 206 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 42 206 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Forskningsrådet för areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för myndighetens förvaltningskostnader.

Regeringens överväganden

Regeringen anser att Formas befäst sin ställning som Sveriges forskningsråd för ekologisk hållbar utveckling. Samarbetet med andra forskningsor-

ganisationer har utvecklats och det internationella samarbetet är omfattande.

Regeringens bedömning är att verksamheten vid Formas fungerar väl och att måluppfyllelsen är god.

Regeringen föreslår därmed att 42 206 000 kronor anvisas under anslaget 26:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* för 2005. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 42 587 000 kronor och för 2007 till 43 303 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 4.2 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	41 648	41 648	41 648
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- & löneomräkning ²	558	939	1 655
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	42 206	42 587	43 303

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

4.1.2 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tabell 4.3 Anslagsutveckling 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	279 885	3 061	
2004	Anslag	296 426 ¹		293 540
2005	Förslag	299 186		
2006	Beräknat	303 965 ²		
2007	Beräknat	309 054 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005

² Motsvarar 301 572 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 301 722 tkr i 2005 års prisnivå.

Rådets viktigaste ansvarsområden är miljöforskning, forskning om de areella näringarna, forskning om samhällsbyggande samt forskning för en ekologisk hållbar utveckling.

Anslaget disponeras för stöd till forskning och forskningsinformation inom områdena miljö och samhällsbyggande samt projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning såsom utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser. För forskning om de areella näringarna finns inom utgiftsområde 23 anslaget 26:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning*.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

För att underlätta planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under detta anslag ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 235 miljoner kronor under 2006, högst 210 miljoner kronor under 2007 och högst 115 miljoner kronor under perioden 2008 – 2010.

Regeringens överväganden

En långsiktig satsning på forskning är av avgörande betydelse för att nå de internationella målen från toppmötet i Johannesburg om hållbar utveckling samt de nationella miljö kvalitetsmålen. Formas finansiering av forskning bidrar aktivt till att dessa mål kan nås.

I regeringens ekonomiska vårproposition för år 2001 föreslogs att forskningen vid Formas skulle stärkas med 80 miljoner kronor för 2002 och 2003 och 90 miljoner kronor för 2004. Förstärkningen har använts till forskning om biologisk mångfald samt till forskning till stöd för ekologiskt hållbar utveckling. Regeringen föreslår att denna satsning fortsätter med 90 miljoner kronor per år. Formas fick även en förstärkning år 2003 och 2004 på 10 miljoner kronor per år för forskning om marin miljö. Även denna satsning föreslås fortsätta med 10 miljoner kronor per år.

Stiftelsen Byggdok har under åren 2001–2004 fått statligt stöd från anslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning*. Stiftelsen har nu avvecklats och Byggdoks bibliotek och databaser har överförts till Kungliga Tekniska högskolan. För att kunna driva och förvalta bibliotek och databaser föreslår regeringen att 750 000 kronor överförs till utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning anslaget 25:37 Kungliga Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning fr.o.m. 2005*.

För kostnader i samband med arkivering av Formas arkivhandlingar vid Riksarkivet och landsarkiven överförs 110 000 kronor till utgiftsområde 17 *Kultur, medier trossamfund och fritid anslaget 28:21 Riksarkivet och landsarkiven fr.o.m. 2005*.

Regeringen föreslår därmed att anslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* för 2005 uppgår till 299 186 000 kronor. För 2006 beräknas anslaget uppgå till 303 965 000 kronor och för 2007 till 309 054 000 kronor.

Anslaget har för perioden 2005–2007 beräknats enligt följande:

Tabell 4.4 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	296 426	296 426	296 426
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	2 935	5 310	10 362
Beslut	-2 386		
Överföring till/från andra anslag	2 211	2 229	2 266
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	299 186	303 965	309 054

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Tabell 4.5 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007	Beräknat 2008–2010
Utestående åtaganden vid årets början	120 000	347 000	480 000			
Nya åtaganden	319 000	341 000	320 000			
Infriade åtaganden	-92 000	-208 000	-240 000	-235 000	-210 000	-115 000
Utestående åtaganden vid årets slut	347 000	480 000	560 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	486 000	486 000	560 000			